

Bhat River Development Presentation

Draft only for Referance- Bhila Patil

“स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव” अंतर्गत चला नदीला जाणूया भात नदी जल अभियान

▪ Renovation ▪ Rejuvenation ▪ Beautification

महाराष्ट्र शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण ८२२२ / प्र. क्र.२७६/ सां का. ४ / ३० सप्टेंबर, २०२२

सदस्य सचिव, जिल्हास्तरीय समिती

श्री. नितीन कुमार सिंग (भा. व .से)
जिल्हा उप वनसंरक्षक (प्रा.) ,
वनविभाग, धुळे

भात नदी समन्वयक

(1) भिला सोनू पाटील
कार्यवाह - जल परिषद, उत्तर
महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ
Mbl : +९१-७७२०० ९२६५४

(२) उमेश पांडुरंग पाटील.
राजाराम फाऊंडेशन, कापडणे
ता.जि.- धुळे. महाराष्ट्र.
Mbl : +९१-९८५०१ ९८४२१

स्थानिक संस्थात्मक समर्थन

राजाराम फाऊंडेशन,
गाव - कापडणे
तालुका व जिल्हा – धुळे
महाराष्ट्र. भारत. ४२४३०७

Mbl : + ९१-९३५९८ ०९९५२

Email :

rajaramfoundationkapadne@gmail.com

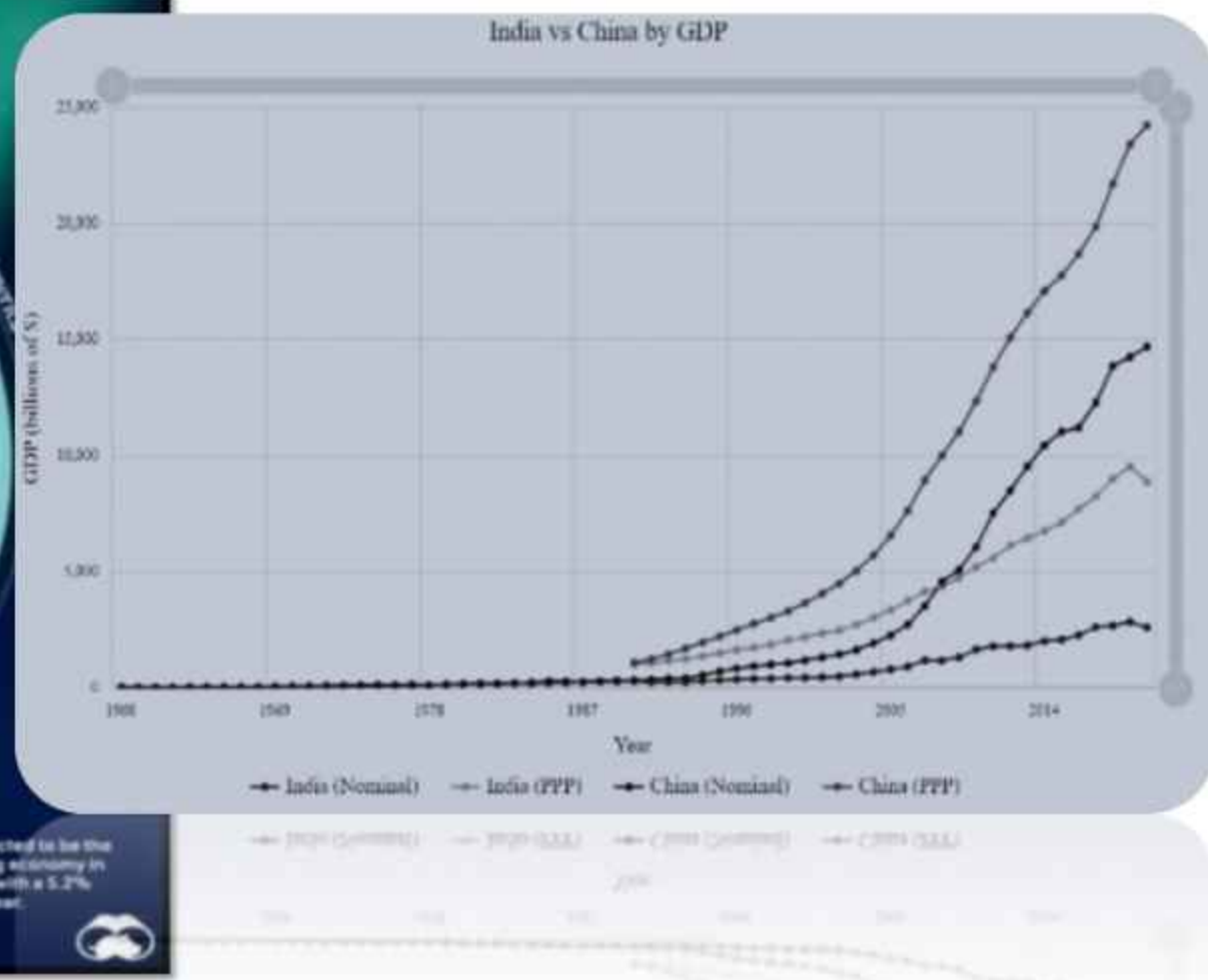
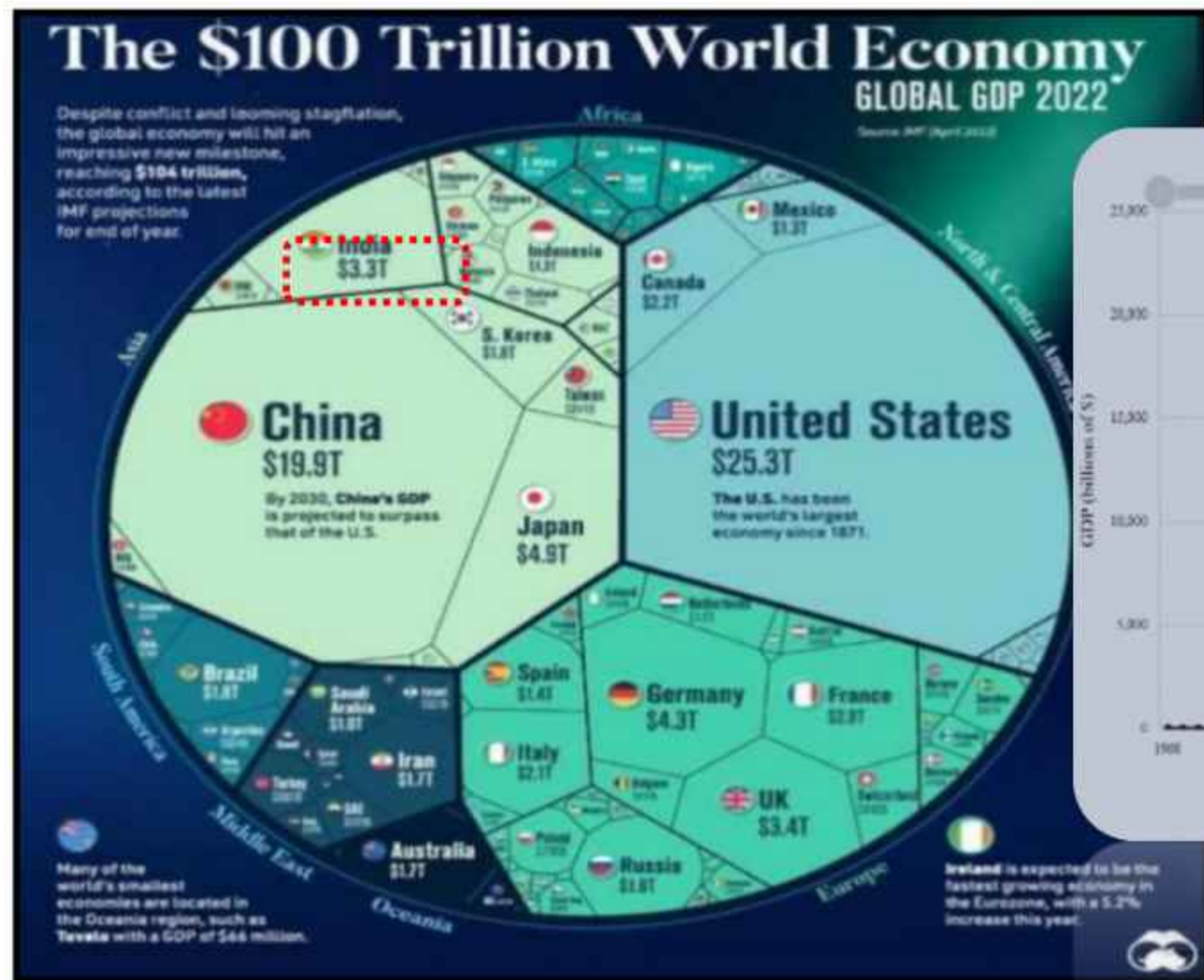
पांझरा व भात नदी पाणलोट क्षेत्र जल संस्कृती व इतिहासाच्या पाऊल खुणा :

- ❖ खानदेशातील पांझरा नदी खोरे हे दक्खनच्या पठारावरील अती उत्तरेकडील व दक्खनचे पठार हे लाव्हारस महापूर प्रक्रियेतून तयार झाले, असे मत नासाचे शास्त्रज्ञ व पर्यावरण प्रोफेसर डॉ. मायकेल रामपिनो (१९९०) यांनी मांडले आहे. भूशास्त्रज्ञ अनुमानानुसार दहा लाख वर्षांपूर्वी पांझरा नदी निर्माण झाली असावी, असा अंदाज आहे. याचा अर्थ भात नदी पांझराची उपनदी असल्यामुळे तीच निर्माण सुद्धा दहा लाख वर्षे पूर्वी असेल असे आपण गृहीत धरू.
- ❖ परिवर्तनाचा वाटसरू, थोर समाजसुधारक, ऐतिहासिक कापडणे गावचे सुपुत्र आदरणीय कै. शरद पाटील साहेब (जन्म १७ १९२५ सप्टेंबर १९२५) : मुंबई प्रांतातील राज्यस्तरीय पहिल्या वहिल्या १९५६ मधील तापीनदीवरील उकाई धरणा मुळे विस्थापीत होणाऱ्या धरणग्रस्तांच्या लढ्याचे प्रमुख योद्धा होते.
- ❖ पांझरा व भात नदी पाणलोट क्षेत्र : समन्यायी पाणी वाटपाची एक आदर्श फड बांध पद्धत व आदर्श विहीर पद्धत
- ❖ ज्ञानेश्वरांनी ज्ञानेश्वरीत पाण्यासंबंधी व त्यांच्या नियोजनाबद्दल कोणत्या समाजाने काय करावे, हे सांगितले आहे. ते पुढील अभंगात म्हणतात, **माळीये जेवू ते नेले । तेवू ते निवांतचे केले । तया पाणीया ऐसे केले । होवावे गा ॥**
अर्थ - पाणी हे माळी वाट दाखवेल त्याप्रमाणे संचार करीत असते. ते माळ्याला विरोध करीत नसते. त्या ठिकाणी माळी हा समाजदर्शक शब्द अतिशय महत्वाचा आहे. कारण सिंचन क्षेत्रात माळी समाजाचे योगदान मौलिक आहे. खानदेशात सिंचन (फड) पद्धतीत माळी समाजाचे कार्य वर उल्लेखल्याप्रमाणे मोठे आहे. पंधराव्या शतकापासूनच्या संदर्भ साधनावरून फड उभारणी व विस्तारण्यात त्यांचे कार्य मोलाचे होते हे प्रकर्षाने जाणवते.
- ❖ सन १८१८ मध्ये इंग्रजांनी खानदेश ताब्यात घेल्यानंतर येथील पहिले कलेक्टर जॉन ब्रीग्स यांनी शेतीला पाणी पुरवठा करणाऱ्या बंधार्यांची पहाणी केली असता त्यांना १८७ बंधारे असल्याचे आढळले. पण आज दुर्दैवाने ती यादी उपलब्ध नाही. सन १८१९ मध्ये १८७ बंधार्यांपैकी फक्त ४० बंधारे सुस्थितीत होते, अशी माहिती डेक्कन कमिशन रिपोर्ट व ब्रिटीशांच्या खानदेश गॅझेटिअरमध्ये मिळते. **खानदेशात त्या काळात काम करणाऱ्या स्टुअर्ट गार्डन या अधिकार्याने आपल्या लिखाणात पाटस्थळ बागायत म्हणजे नदीवरील लहानशा बंधार्याच्या सहाय्याने पाणी अडवून बागायत केली जाणारी जमीन होय, असा उल्लेख केला आहे.**

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

जागतिक अर्थव्यवस्था सद्यस्थिती:

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

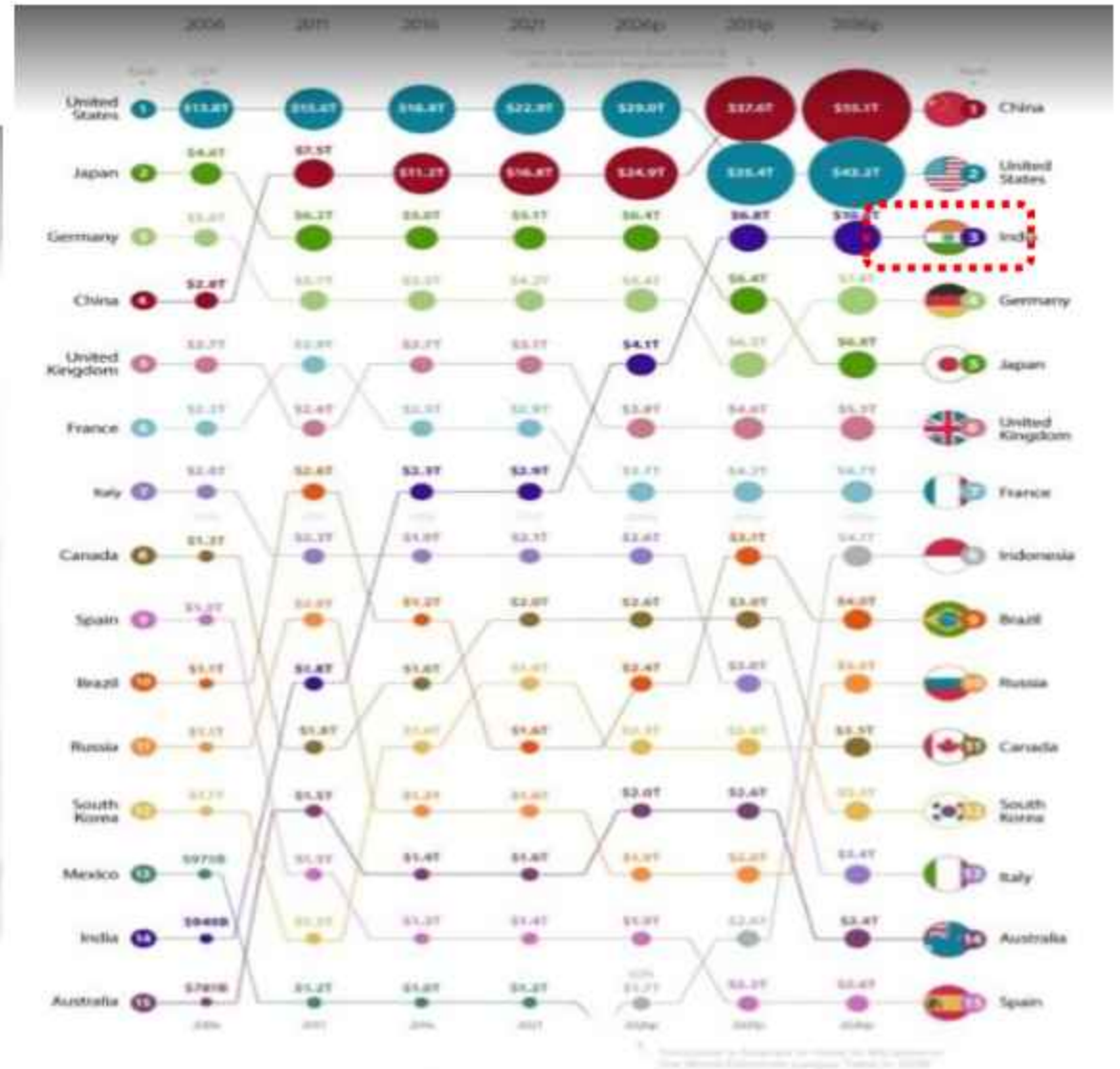
जागतिक अर्थव्यवस्था उद्दिष्ट्य :

The Global Economic Shift

Economies Ranked by Projected GDP

The world economy continues to grow, and is expected to soar past \$100 trillion this year. By 2035, the world's GDP will double, and China is likely to become the largest economy by 2030.

"शेती ही जागतिक अर्थव्यवस्थेचे केंद्रस्थानी आहे, 60% लोक जगण्यासाठी शेतीवर अवलंबून आहेत, पाणी हा शेतीचा पाया आहे"

❖ How Will the Global Economy Look in 2031?

By the year 2031, there will be major changes in the global economic power rankings.

As we said before: China will have become the world's largest economy in terms of GDP and India will be the world's third largest economy. Let's also take a look at the top 10 economies by 2031.

Rank	Country	Region	Projected GDP in 2031 (in Trillions of USD)
1	China	Asia	\$37.6
2	United States	North America	\$35.4
3	India	Asia	\$6.8
4	Japan	Asia	\$6.4
5	Germany	Europe	\$6.3
6	United Kingdom	Europe	\$4.6
7	France	Europe	\$4.2
8	Brazil	South America	\$3.1
9	Canada	North America	\$3.0
10	Italy	Europe	\$3.0

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भारतीय कृषी अर्थव्यवस्था सद्यस्थिती

GDP मधील कृषी क्षेत्राचा वाटा घटला, 35 वरून 15 टक्क्यांवर घसरण; नेमकं कारण काय?

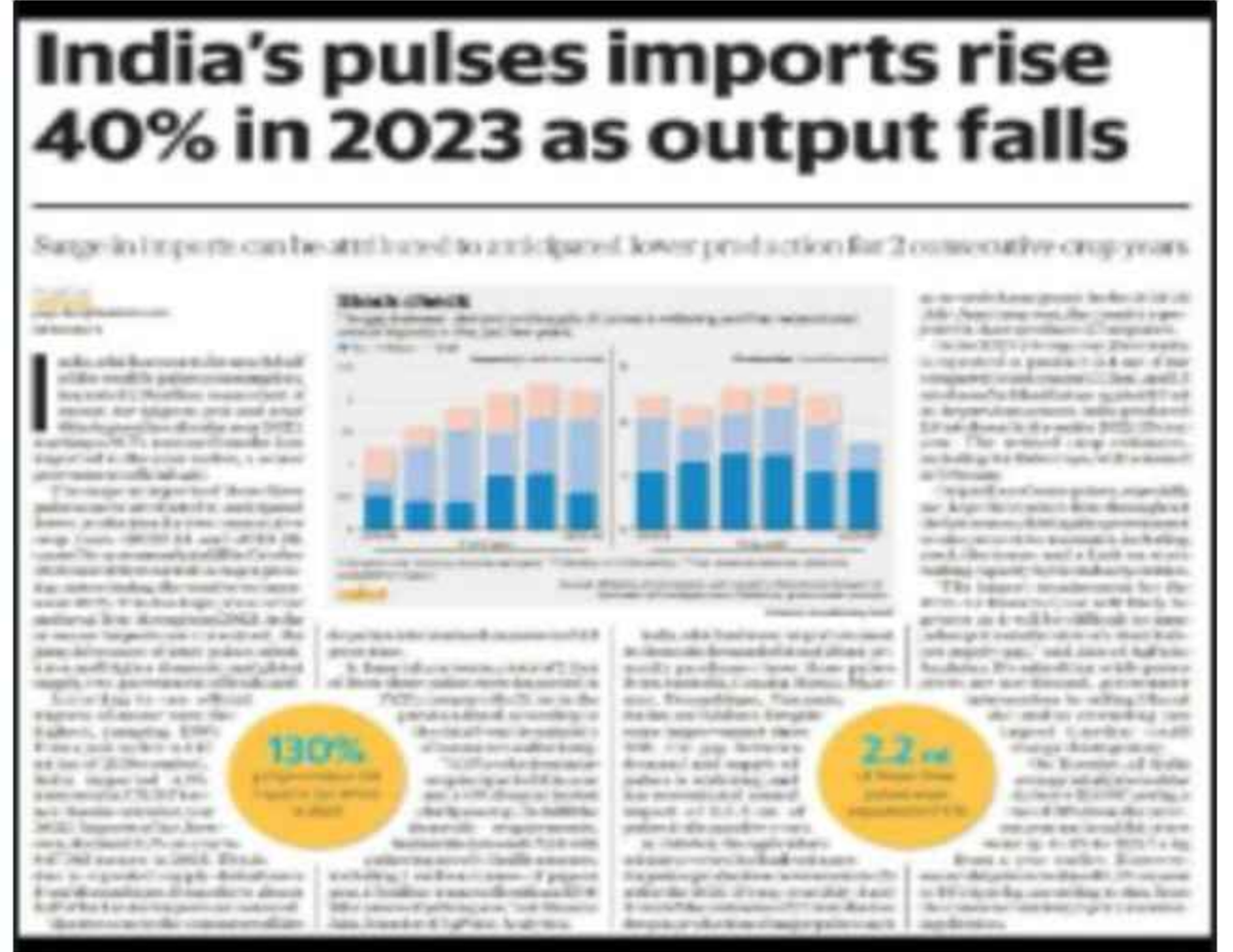
Agriculture News : भारताच्या GDP मधील कृषी क्षेत्राचा (Agriculture) वाटा घटल्याची माहिती केंद्र सरकारनं दिली आहे.

By: एबीपी माझा वेब टीम

Updated at: Thu, December 21, 2023, 2:31 pm

Agriculture News : भारताच्या GDP मधील कृषी क्षेत्राचा (Agriculture) वाटा घटल्याची माहिती केंद्र सरकारनं दिली आहे. 1990-91 साली GDP मध्ये कृषी क्षेत्राचा 35 टक्के असलेला वाटा घसरून गेल्या आर्थिक वर्षात 15 टक्क्यांवर आला आहे. ही घसरण कृषी GVA मधील घसरणीमुळं झाली नसून, औद्योगिक आणि सेवा क्षेत्रात झपाट्यानं सुरु असलेल्या विस्तारामुळं झाली असल्याची माहिती केंद्रीय कृषीमंत्री अर्जुन मुंडा (Minister Arjun Munda) यांनी लोकसभेत लेखी उत्तरात दिली.

"शेती ही जागतिक अर्थव्यवस्थेचे केंद्रस्थानी आहे, 60% लोक जगण्यासाठी शेतीवर अवलंबून आहेत, पाणी हा शेतीचा पाया आहे"

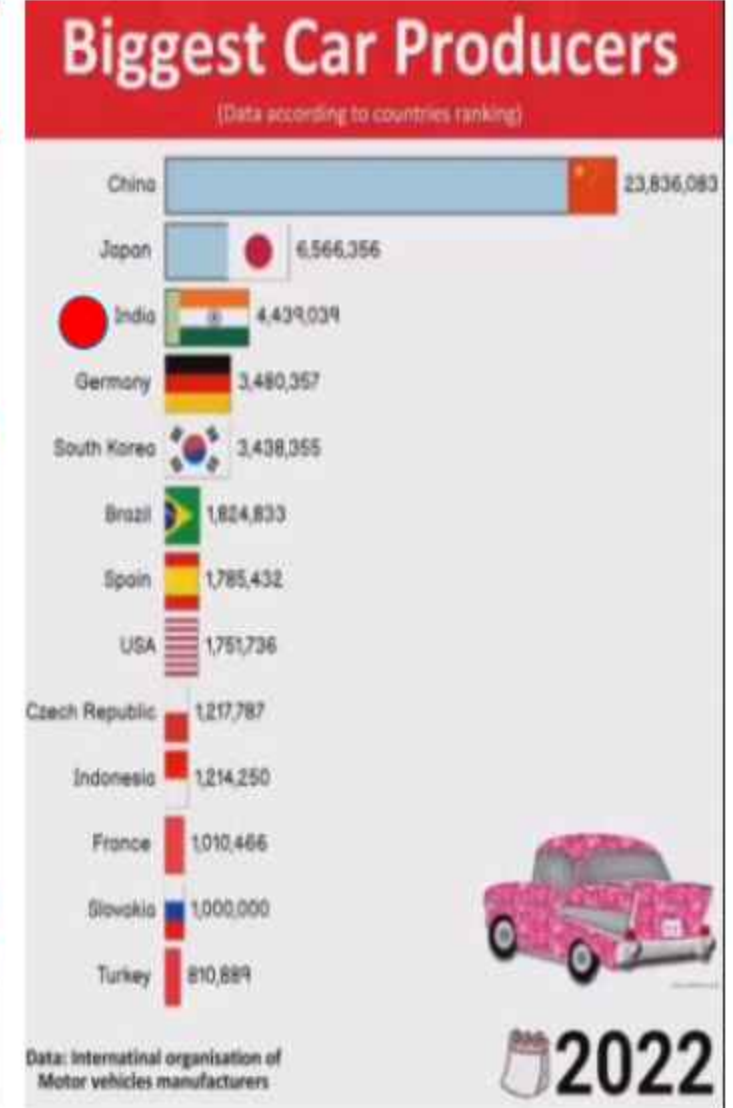
भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भारतीय कृषी अर्थव्यवस्था सद्यस्थिती

India Car Manufacturing
2003 : @ 1 lacs / 11th Rank
2022 : @ 44 lacs / 3rd Rank

- ❖ Producing just one average car requires over @ 39000 gallons of water (1.5 lacs liters)
- ❖ Industry average CO2 emissions for new pasager car in India @ 120 gms / KM
- ❖ Mature leafy tree produces O2 nearly @ 260 pounds / Year (117 kg)
- ❖ Cotton is a water intensive crop that requires almost 75 lakh liters of water per hectare. That's roughly 40,000 liters per day, considering a six month life cycle, i.e 4 tankers of virtual water every day.
- ❖ one liter of "BEER" bottle need 4 to 6 liter of virtual water.
- ❖ One Tea cup need 20 to 25 liter of water
- ❖ Vegetable one time Lunch need 2000 to 2500 liter of Virtual water.
- ❖ Non veg one time Lunch need 4000 to 5000 liter of virtual water.

भात नदी पुनर्बांधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

पर्यावरण म्हणजे आपल्या सभोवती असलेले जैविक (सर्व जीव) आणि अजैविक (हवा-हवामान, पाणी, जमीन, सूर्यप्रकाश) घटकांचे आवरण. परिसंस्था म्हणजे अजैविक आणि जैविक घटकांचा एकमेकाशी असलेला संबंध आणि त्यांच्यातील आंतर्क्रिया होय. या घटकांच्या यांच्या मिश्रणातून पुढे जैवविविधता, अन्नसाखळी तयार होते. आपल्याला पोषक असे पर्यावरण तयार होते. मनुष्य पाषाणयुगात निसर्गाचे नियम पाळत होता. तेव्हा निसर्ग आणि पर्यावरण सुरक्षित होते. आज स्थिती अगदी विरोधाभासी झाली आहे. मानव सुशिक्षित झाला, बुद्धिवान झाला, परंतु केवळ मनुष्य जातीच्या स्वार्थाचा विचार केला. परिणामी जंगल, वन्यजीव कमी झाले. लाखो वर्षांपासून बनलेले पर्यावरण, हवामानात बदल झाला. नैसर्गिक आपत्तीत वाढ झाली. हे असेच सुरू राहिले तर सजीवच काय मानवालाही पृथ्वीवर राहणे कठीण होईल.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि जलव्यवस्थापन :

Source : India Water portal

आज जगभर जलकलह सुरू आहे, नव्हे, तो अधिकाधिक तीव्र होत आहे. त्याचबरोबर प्रकल्प, संघर्ष यातून निर्माण होणारे प्रादेशिक वाद दिवसेंदिवस पुढे येताना दिसत आहेत.

अगदी अलीकडेच पाण्याच्या प्रश्नावरून कर्नाटक विरुद्ध तामिळनाडू असा एक संघर्ष अल्पकाळासाठी का होईना पण आपण पाहिला आहे. कोयना धरणाला आज ४६ वर्षे झाली तरी त्या परिसरातील सुमारे दोन-तीन हजार प्रकल्पग्रस्तांचा प्रश्न पूर्णपणे मिटलेला नाही. आज संपूर्ण जग या जलकलहाने भेडसावले आहे. या संदर्भात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची नीती काय होती, हे समजून घेणे आणि या नीतीचा प्रसार करणे आज काळाची गरज आहे. खरे तर या महत्त्वाच्या विषयात बाबासाहेबांनी केलेल्या भरीव योगदानाविषयी फार व्यापक चर्चा झालेली नाही. याबाबत बरीचशी अनभिज्ञता दिसून येते.

सन १९४२ ते १९४६ या कालावधीत व्हाईसरॉयच्या मंत्रिमंडळात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे मजूर खात्याचे मंत्री होते. या खात्याबरोबरच जलसिंचन आणि ऊर्जाविभागसुद्धा या मंत्रालयाला जोडले गेले होते. या तिन्ही महत्त्वांच्या विभागाच्या नियोजनाचा पाया डॉ. आंबेडकर यांच्या कार्यकाळात घातला गेला. प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसन समितीचे अध्यक्ष म्हणूनही बाबासाहेबांनी काम पाहिले. भारताची श्रम, जल, वीज बहुउद्देशीय धरण प्रकल्पाची संकल्पना प्रथम बाबासाहेबांनी मांडली. केंद्रीय जल आयोग व केंद्रीय विद्युत आयोग यांची स्थापना डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मंत्री असताना झाली. हिराकुंड, दामोदर व सोन नद्यांवरील नदी खोरे प्रकल्पांची सुरुवात त्यांच्याच काळात झाली.

“गेल्या काही वर्षांपासून आपण नद्याजोड प्रकल्पाची चर्चा करीत आहोत, ही चांगली गोष्ट आहे. पण याबाबत अनेक विधायक कल्पना शंभर वर्षांपूर्वी बाबासाहेबांनी मांडल्या होत्या. बाबासाहेबांचा उदात्त हेतू, त्यांचा दूरदृष्टीपणा, सर्वसामान्यांसमोर आलेला नाही किंवा तो आणल्या गेला नाही, असे म्हणता येईल. आपल्याकडच्या मोठ्या नद्या दरवर्षी १,११,०१३ दशलक्ष घनमीटर पाणी समुद्रात सोडतात. या पाण्याचा वापर (वीज, वाहतूक, सिंचन) केल्यास विकास होऊ शकतो. यावर बाबासाहेबांचा विश्वास होता.”

भारतीय संविधान कलम ५१अ नुसार नागरिकांची कर्तव्य :
नैसर्गिक पर्यावरण, वने, सरोवर, नदी व इतर वन्य जीव यांचे संवर्धन करून रक्षण करावे आणि त्याच बरोबर प्राणिमात्रांच्या प्रति दयाभाव ठेवावा.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

पाणी आलेख

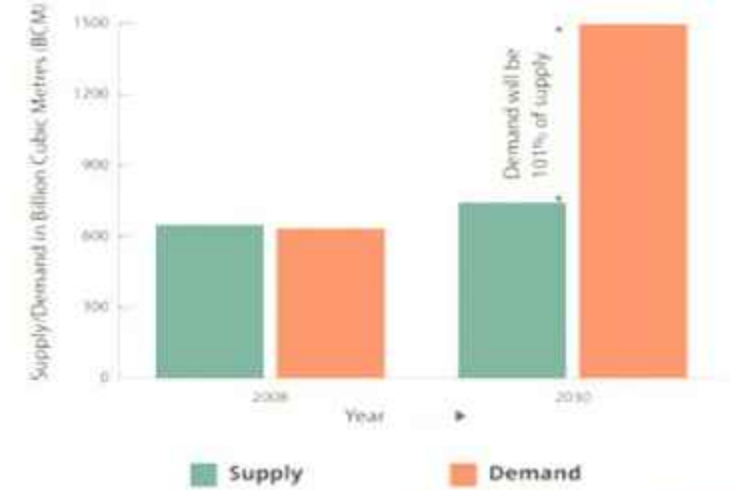
Total Water on Earth

3% Fresh Water

Icecaps and Glaciers 68.7%
Ground Water 30.1%
Other 0.9%
Surface Water 0.3%
Lakes 87%
Swamps 11%
Rivers 2%

By 2030 the demand for water in India will be twice as much as the supply

नदी

विहीर

नळ

बाटली

कॅप्सूल

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

“स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव” अंतर्गत “चला जाणूया नदीला” या अभियानासाठी जिल्हास्तरीय समिती स्थापन करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग
शासन निर्णय क्र. संकीर्ण ८२२२/प्र.क्र.२७६/सां.का.४
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : १४ ऑक्टोबर, २०२२

संदर्भ : शासन निर्णय पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग, क्र. संकीर्ण ८२२२/प्र.क्र.२७६/सां.का.४, दिनांक ३० सप्टेंबर, २०२२

प्रस्तावना :-

मैल्या काही वर्षांतील पर्जन्याच्या विचलनामुळे कधी अनावृष्टी तर कधी अतिवृष्टी होते आहे. परिणामी पूर आणि दुष्काळ यासारख्या समस्या वारंवार भेडसावत आहेत. यामुळे शेती उत्पादनावर विपरीत परिणाम होतो आहे. वाढते नागरीकरण, आणि जीवोद्गीकरणांमुळे उपलब्ध पाण्यावरील ताण वाढला आहे. प्रदूषणासारख्या वाढत्या समस्यांमुळे उपलब्ध भूपृष्ठजलाची उपयुक्तता घटत आहे. नद्यांमध्ये / जलाशयांमध्ये आलेल्या गाळामुळे त्यांची वहन क्षमता / साठवण क्षमता कमी झालेली आहे. या सर्व बाबींचा विचार करता नदीला जाणून घेणे आणि तिच्या समस्यांचा अभ्यास करून त्यांची सोडवणूक करण्यासाठी उपनिर्दिष्ट संदर्भित शासन निर्णयान्वये मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय समिती गठीत करण्यात आलेली आहे. स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवाच्या निमित्ताने “चला जाणूया नदीला” या अभियानाखाली नदी संवाद यात्रेची सुरुवात दिनांक २ ऑक्टोबर २०२२ रोजी सेवाग्राम बर्फा येथून झालेली आहे.

संदर्भ अभियानाचे उद्दिष्ट :-

१. नदी संवाद अभियानाचे आयोजन करणे.
२. जनसामान्यांना नदीसाक्षर करण्याबाबत उपयोज्य योजना आखणे
३. नागरीकांच्या सहकार्याने नदीचा सर्वंकष अभ्यास करणे व त्याबाबचा प्रचार व प्रसार करणे
४. अमृत बाहिणी बनविण्यासाठी मसुदा तयार करणे.
५. नदीचे स्वास्थ्य आणि मानवी आरोग्य याबाबत प्रचार व प्रसार रुपरेषा आखणे.
६. नदीचा लट, प्रवाह जैवविविधतेबाबत प्रत्येक जिल्ह्यात प्रचार, प्रसार याबाबत नियोजन करणे.
७. नदी खोऱ्यांचे नकाशे, नदीची पूर रेषा, पाणलोट क्षेत्राचे नकाशे, मातीचे क्षरण, पर्यजन्याच्या नोंदी, मागील पाच वर्षांतील पूर आणि दुष्काळाच्या नोंदी या बाबतची माहिती संकलित करणे.
८. पावसाचे पाणी योग्य जागी अडवून भूजल स्तर उंचावणे, जनजागृती करणे.
९. अतिक्रमण, शोषण आणि प्रदूषण या तीन प्रमुख कारणांचा अभ्यास व त्याचा परिणाम अभ्यासणे.
१०. नदी संवाद यात्रा आयोजित करण्याबाबत आराखडा तयार करून अंमलबजावणी करणे.

10	Bhat	22	Bhila Patil Umesh Pandurang Patil	7720092 654 9359809 952	Dhule	Wade Taluka, Dhule.	Panjara Nadi, Mandal
Sr No	River Names	Length in Km	Name of The Coordinator	Contact No	District	Origin Location	Confluence Location
10	1st Machali	14	Arvind Bagale (Akkalkuva)	9421793 248	Nandurbar	Horaphali Akkalkuva	
10	Devanand	70	Jitendra Kushal Pavara	8275086 381	Nandurbar	Sari, Tal- Akkalkuva	Jhambhola pada

प्रस्तावना :

गेल्या काही वर्षातील पर्जन्याच्या विचलनामुळे कधी अनावृष्टी तर कधी अतिवृष्टी होते आहे. परिणामी पूर आणि दुष्काळ यासारख्या समस्या वारंवार भेडसावत आहेत. यामुळे शेती उत्पादनावर विपरीत परिणाम होतो आहे. वाढते नागरीकरण, आणि औद्योगीकरणामुळे उपलब्ध पाण्यावरील ताण वाढला आहे. प्रदूषणासारख्या वाढत्या समस्यांमुळे उपलब्ध भूपृष्ठजलाची उपयुक्तता घटत आहे. नद्यांमध्ये / जलाशयामध्ये आलेल्या गाळामुळे त्यांची वहन क्षमता / साठवण क्षमता कमी झालेली आहे. या सर्व बाबींचा विचार करता नदीला जाणून घेणे आणि तिच्या समस्यांचा अभ्यास करून त्यांची सोडवणूक करण्यासाठी

उपनिर्दिष्ट संदर्भित शासन निर्णयान्वये मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय समिती गठीत करण्यात आलेली आहे. स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवाच्या निमित्ताने "चला जाणूया नदीला" या अभियानाखाली नदी संवाद यात्रेची सुरुवात दिनांक २ ऑक्टोबर २०२२ रोजी सेवाग्राम वर्धा येथून झालेली आहे.

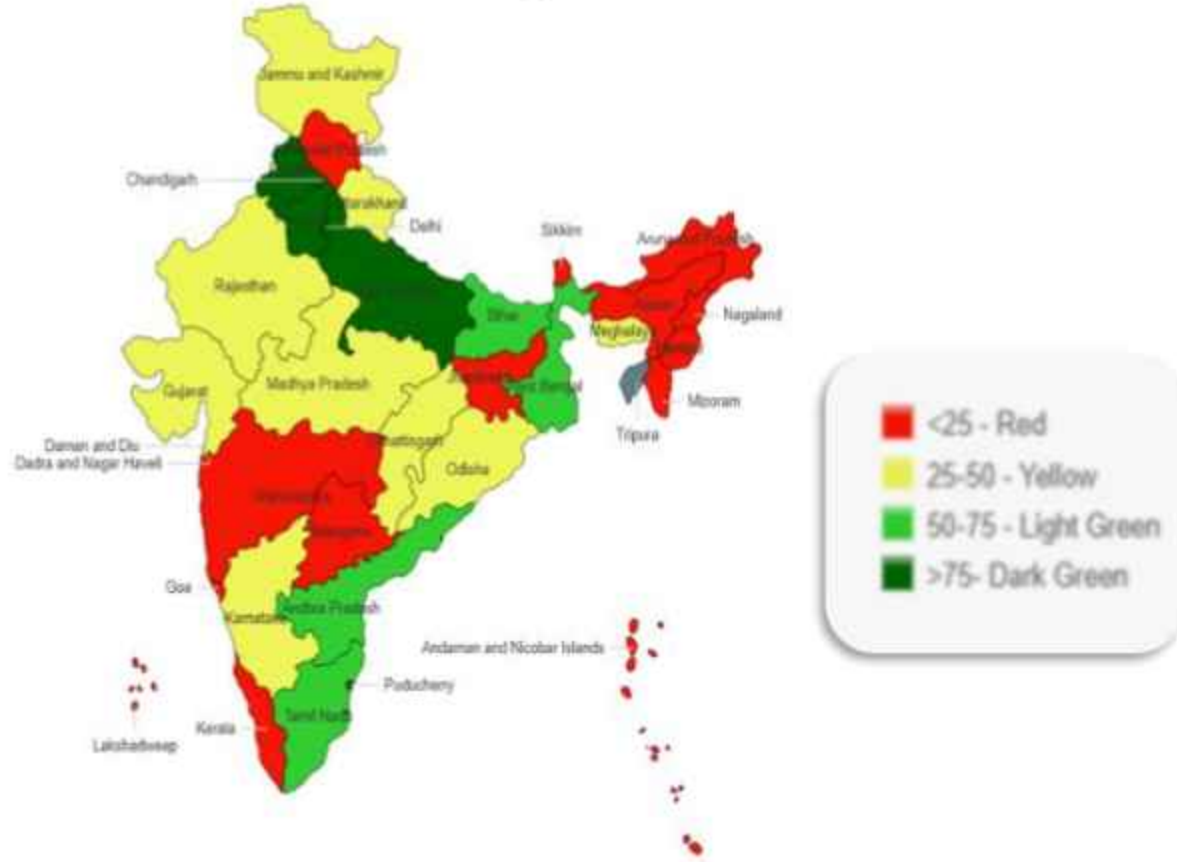

सदर अभियानाचे उद्दिष्टे :

- ❖ नदी संवाद अभियानाचे आयोजन करणे.
- ❖ जनसामान्यांना नदीसाक्षर करण्याबाबत उपाययोजना आखणे
- ❖ नागरीकांच्या सहकार्याने नदीचा सर्वकष अभ्यास करणे व त्याबाबचा प्रचार व प्रसारकरणे
- ❖ अमृत वाहिनी बनविण्यासाठी मसुदा तयार करणे.
- ❖ नदीचे स्वास्थ्य आणि मानवी आरोग्य याबाबत प्रचार व प्रसार रुपरेषा आखणे.
- ❖ नदीचा तट, प्रवाह जैवविविधतेबाबत प्रत्येक जिल्ह्यात प्रचार, प्रसार याबाबत नियोजन करणे.
- ❖ नदी खोऱ्यांचे नकाशे, नदीची पुर रेषा, पाणलोट क्षेत्राचे नकाशे, मातीचे क्षरण, पर्यजन्याच्या नोंदी, मागील पाच वर्षातील पूर आणि दुष्काळाच्या नोंदी या बाबतची माहिती संकलित करणे.
- ❖ पावसाचे पाणी योग्य जागी अडवून भूजल स्तर उंचावणे, जनजागृती करणे.
- ❖ अतिक्रमण, शोषण आणि प्रदुषण या तीन प्रमुख कारणांचा अभ्यास व त्याचा परिणाम अभ्यासणे.
- ❖ नदी संवाद यात्रा आयोजित करण्याबाबत आराखडा तयार करून अंमलबजावणी करणे.
- ❖ नदी, समाज आणि शासन यांच्यात सुसंवाद प्रस्थापित करणे.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

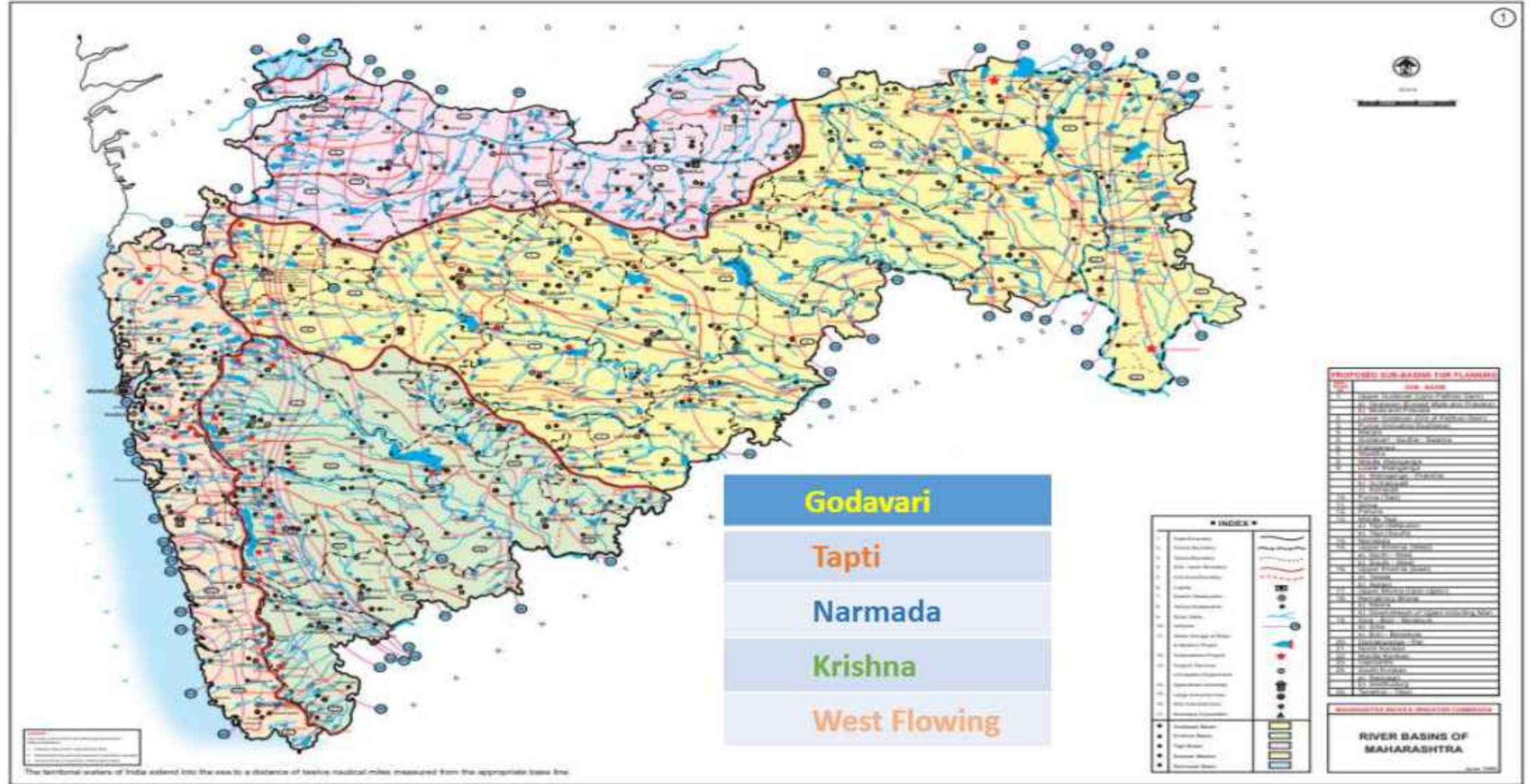
भारतातील कोरडवाहू व ओलिताखालील क्षेत्र : २०१४ -१५

Sr. No.	State	Irrigated land %
01	Maharashtra	18
02	Gujrat	47
03	Rajasthan	41
04	M. P.	43
05	Chhattishgad	31
06	Telangana	24
07	Karnataka	34
08	UP	80
09	Punjab	98
10	Haryana	89
11	Goa	24

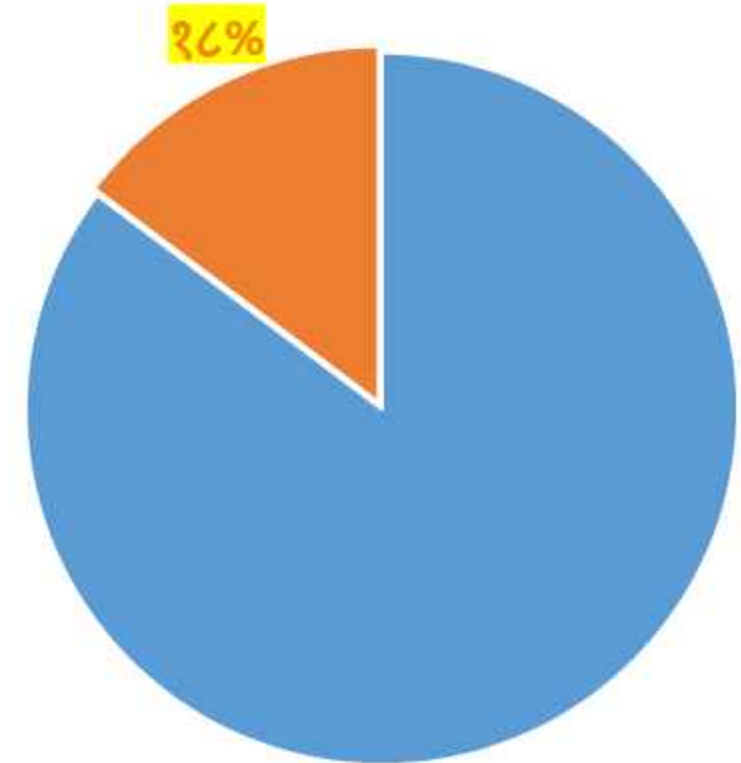
भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

नदी खोरे - महाराष्ट्र राज्य

सद्य स्थिती - महाराष्ट्र कृषी

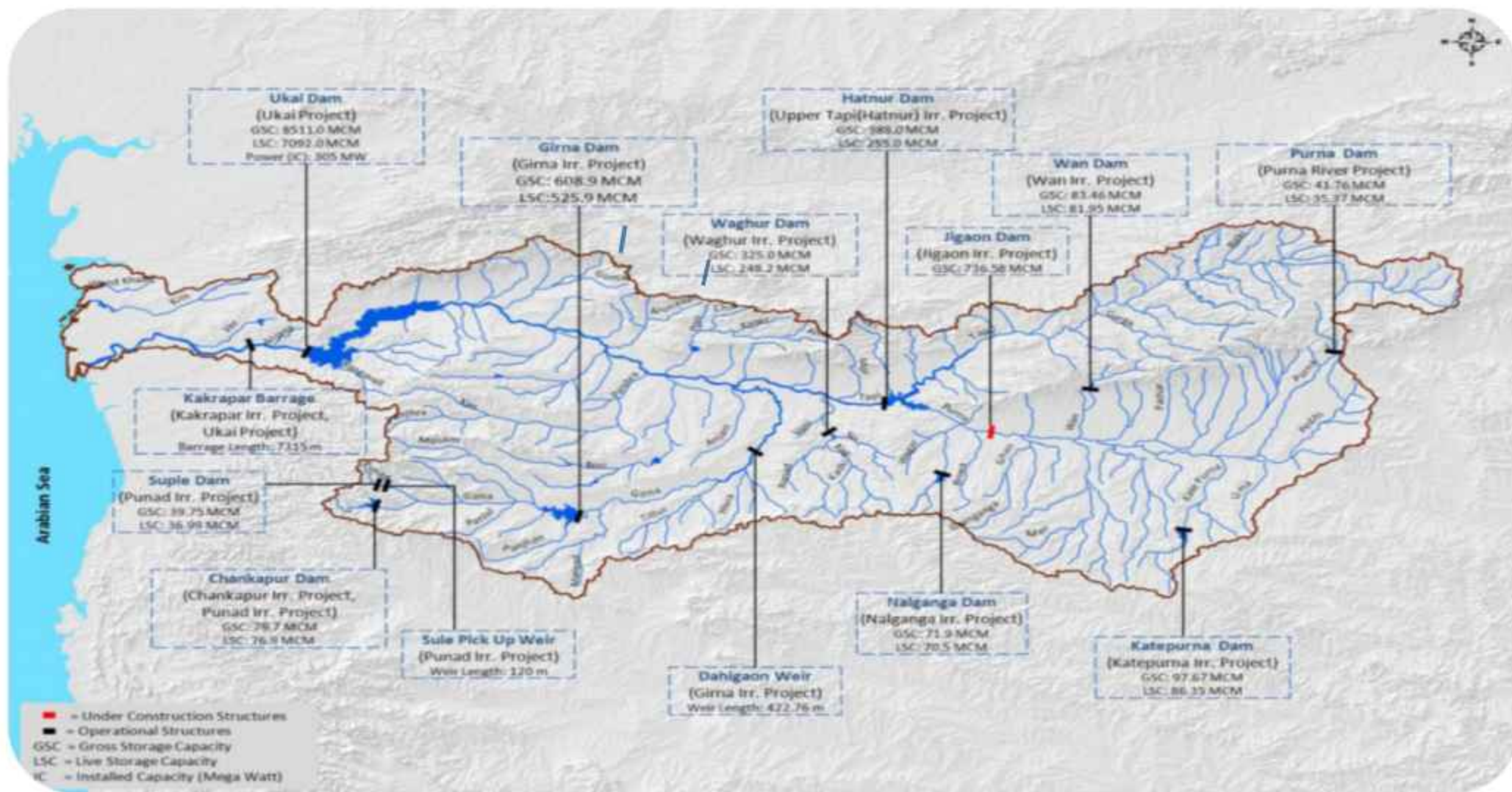
- ❖ महाराष्ट्र एकूण भौगोलिक क्षेत्र - ३०८५१९०० हेक्टर
- ❖ एकूण कृषी क्षेत्र - २१६६२००० हेक्टर (७० %)
- ❖ ओलीताखालील क्षेत्र - ३७४५३०० हेक्टर (१८%)
 - ❑ कोकण विभाग : ,४८,४०० हेक्टर
 - ❑ पुणे विभाग : ८,८९,६०० हेक्टर
 - ❑ अमरावती विभाग : २,५८,२०० हेक्टर
 - ❑ नागपूर विभाग : ४,८२,००० हेक्टर
 - ❑ औरंगाबाद विभाग : ९,६१,१०० हेक्टर
 - ❑ नाशिक विभाग : ८,०६,००० हेक्टर

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

खान्देश तापी खोरे - प्रमुख जलसंपत्ती संरचना आणि प्रकल्प:

भात नदी पुनर्बांधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

सद्य स्थिती - महाराष्ट्र जलसंपत्ती :

राज्याच्या जलसंपत्तीची व्याख्या सर्व पाणी, पृष्ठभाग किंवा उपपृष्ठभाग, राज्यामध्ये अस्तित्वात असलेले किंवा राज्यातील कोणत्याही आणि सर्व नाल्यांमध्ये आणि जलचरांमध्ये राज्यातून जाणारी अशी केली जाते. महाराष्ट्र राज्याचे भौगोलिक क्षेत्र 308 लाख हेक्टर असून त्याचे लागवडीयोग्य क्षेत्र 216 लाख हेक्टर आहे.

अनु.क्र.	खोरे	भौगोलिक क्षेत्र (%)	जलस्रोत (%)
01	Godavari	49.5	28.35
02	Tapti	16.7	5.30
03	Narmada	00.5	0.24
04	Krishna	22.6	21.56
05	West Flowing	10.7	44.54

राज्याचे ४५% जलस्रोत हे पश्चिम वाहणार्या नद्यांचे आहेत जे प्रामुख्याने घाटातून निघणार्या आणि अरबी समुद्रात वाहणार्या पावसाळ्यातील विशिष्ट नद्या आहेत. घाटांची सरासरी उंची समुद्रसपाटीपासून 600 मीटरपेक्षा जास्त आहे. पश्चिमेकडून पूर्वेकडे पाणी उचलण्यासाठी आणि वाहतूक करण्यासाठी परवडणारे विशिष्ट आधुनिक सोलर पंप वापरून किंवा बोगद्या द्वारे पाणी अडवून व वडवून महाराष्ट्रातील पूर्व वाहिनी आणून सोडल्यास उर्वरित महाराष्ट्र पाणीदार व समृद्ध होईलच यात शंका नाही.

तापी खोरे :

- ❖ तापी खोरे भौगोलिक क्षेत्र, तसं बघितलं तर अगदी छान , संपन्न अशा भौगोलिक भाग, सांस्कृतिक, रामायण आणि महाभारतचा पौराणिक वारसा लाभलेल, महान अशा ऋषी मुनींच्या वास्तव्याने पावन झालेल.
- ❖ पूर्वेला पूर्णा खोरे / हाती टेकड्या, पश्चिमेला उभा असे सह्याद्री (केम) , उत्तरेला लांब असा सातपुडा, दक्षिणेला सप्तश्रींगी / सातमाळा पर्वत रांगा, अजिंठा पर्वत रांगा आणि हे सर्व नमूद करण्याचे कारण म्हणजे तापी खोरे च्या सर्व बाजूनी एक मोठी पर्वत रुपी बंद भिंत आहे आणि तापी खोरे हे पाण्याच्या टाकी सारखे आहे आणि पृष्ठ भागावर पडणारा पावसाचा थेंब नी थेंब संग्रहित केला तर हा भौगोलिक पट्टा अगदी सुजलाम सुफलाम होईल यात कोणतीच शंका नाही.
- ❖ तापी नदी मुख्य नदी असून गिरणा, मोसम , पांझण , पांझरा , बोरी, भोकरी. सुकी ,अनेर, गोमाई, वाघूर अशा इतर उपनद्या आहेत आणि जवळ जवळ ५० च्या वर लहान मोठ्या नद्या तापी खोऱ्यात उगम पावतात आणि तापी नदीला येऊन मिळतात.
- ❖ तापी खोरे सोबत जर का संपूर्ण उत्तर महाराष्ट्र सुजलाम सुफलाम करायचे असेल तर दोन गोष्टी वर लक्ष केंद्रित होणे गरजेचे आणि दोन्ही पण एकमेकांना पूरक, आवश्यक आहेत आणि त्यात एक केली आणि दुसरी केली नाही हे सुद्धा चालणार नाही तरच आपल्याला नेहमी भेडसावणाऱ्या पाणी प्रश्न पासून कायम स्वरूपी मुक्ती भेटेल. पहिली गोष्ट म्हणजे आपल्या हिश्याचं पश्चिम वाहिनी नद्यांचं समुद्रात वाहून जाणारे पाणी समन्यायी अडवून व वळवून उत्तर महाराष्ट्रात पूर्व वाहिनी नदी पात्रात आणणे, प्रलंबित सर्व नद्यांवरील प्रकल्प साठी पाठ पुरवठा आणि दुसरी गोष्ट म्हणजे लहान लहान नदी, खोरे, गाव व शहर पातळी वर सूक्ष्म पाणलोट क्षेत्र , विहीर, तलाव, भूजल पातळी वाढी व विकासा साठी प्रयत्न, जल साक्षरता व जल अभियानातून ते पण तांत्रिक दृष्ट्या अभ्यासपूर्वक फक्त अडमधुडम नव्हे म्हणजे येथे कोर आणि तेथे कोर असं न्हवे.

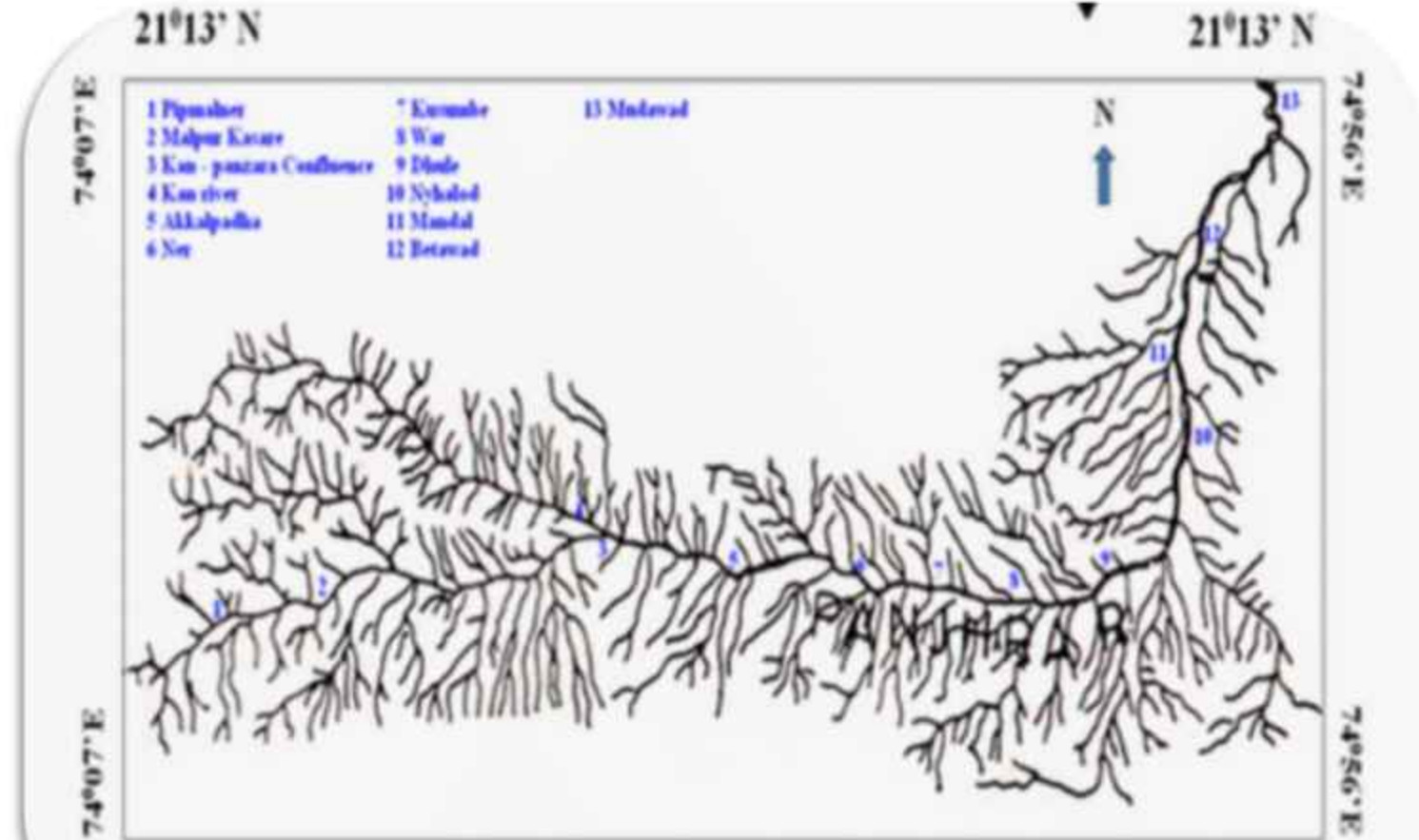
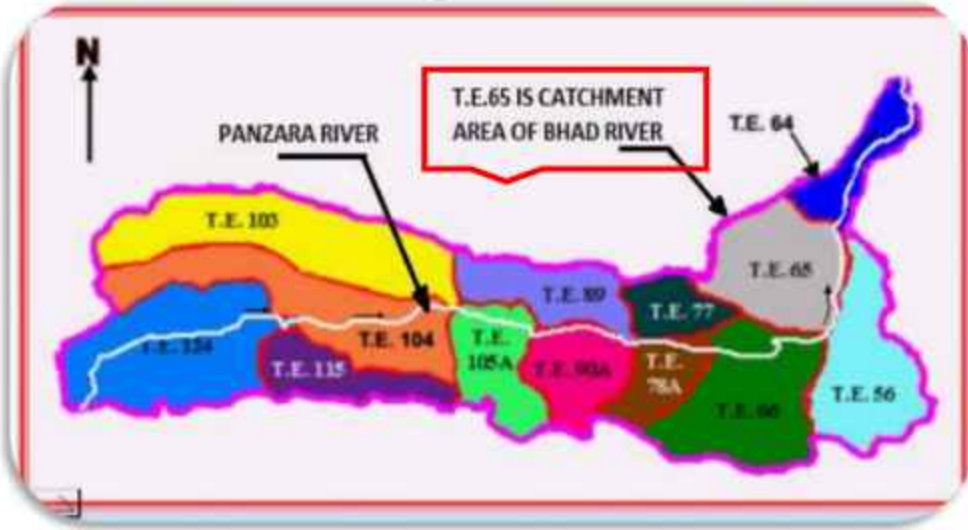
MORE फॉर MORE.....म्हणजे जास्तीच जास्त पाणी साठी जास्तीच जास्त पर्यन्त.....

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

पांझरा खोरे :

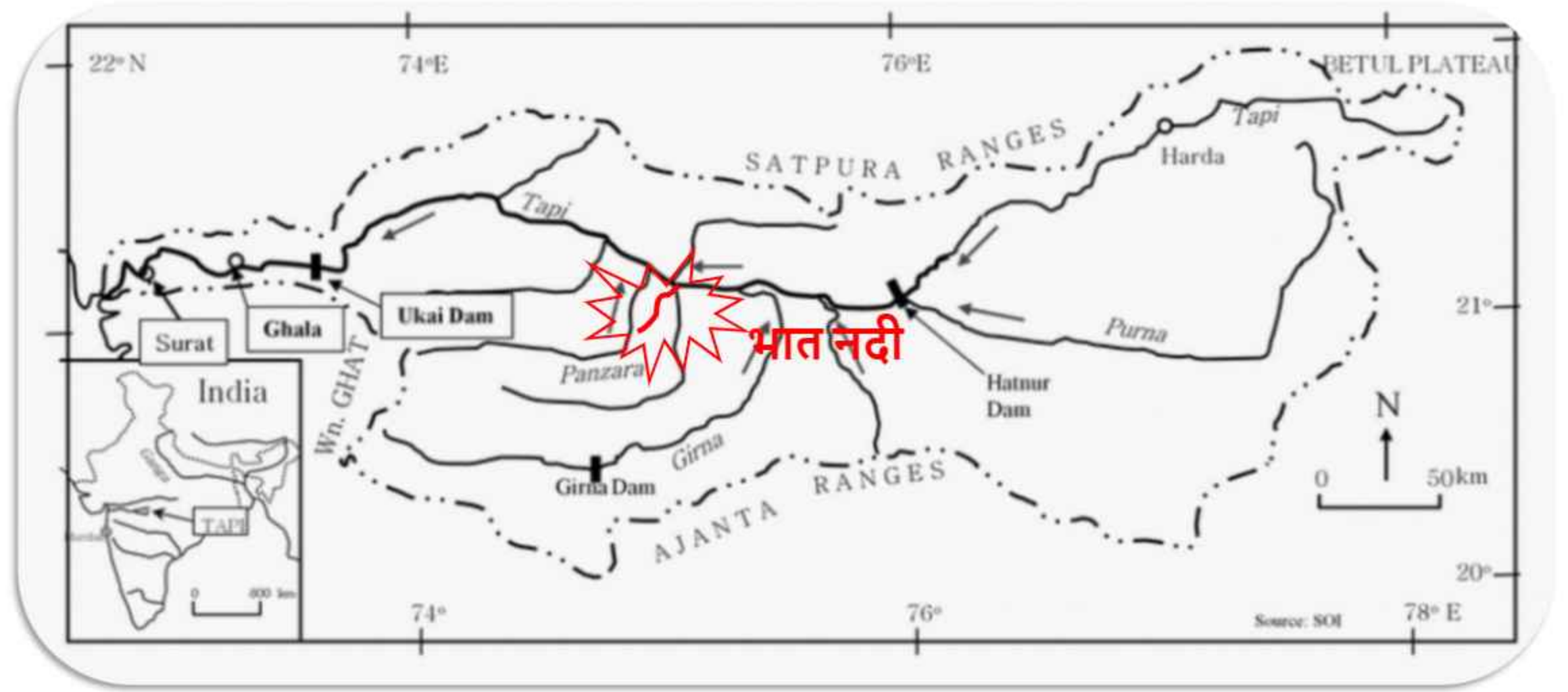
- ❖ नदीची लांबी : १२३ किमी
- ❖ नदीचे पाणलोट क्षेत्र : २९७३ चौ. किमी
- ❖ नदीचे पाणलोट क्षेत्र परीघ : ३७३ किमी

खान्देशातील पांझरा खोरे हे दक्खनच्या पठारावरील अती उत्तरेकडील व दक्खनचे पठार हे लाव्हारस महापूर प्रक्रियेतून तयार झाले, असे मत नासाचे शास्त्रज्ञ व पर्यावरण प्रोफेसर डॉ. मायकेल रामपिनो (१९९०) यांनी मांडले आहे. भूशास्त्रज्ञ अनुमानानुसार दहा लाख वर्षांपूर्वी पांझरा नदी निर्माण झाली असावी, असा अंदाज आहे. याचा अर्थ भात नदी पांझराची उपनदी असल्यामुळे तीच निर्माण सुद्धा दहा वर्षे पूर्वी असेल असे आपण गृहीत धरू.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

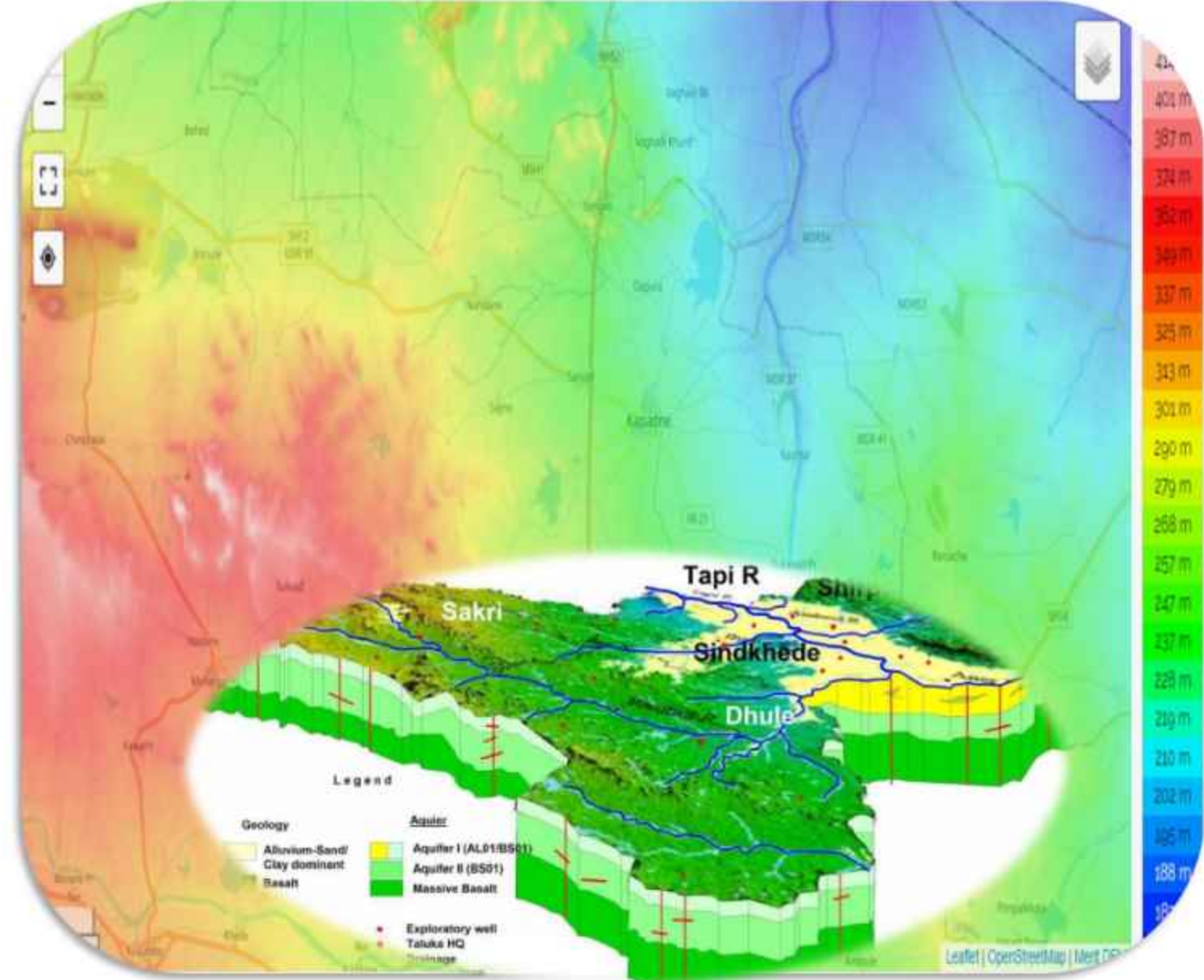
तापी खोरे :

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी खोरे :

- ❖ पाणलोट क्षेत्र लोकसंख्या २०२२ : @ २७८५४
- ❖ नदीची लांबी : २२ किलोमीटर
- ❖ भात नदी एकूण पाणलोट क्षेत्र : @ ११२०७ हेक्टर
- ❖ भात नदी लागवड युक्त एकूण क्षेत्र : @ ५८२२ हेक्टर

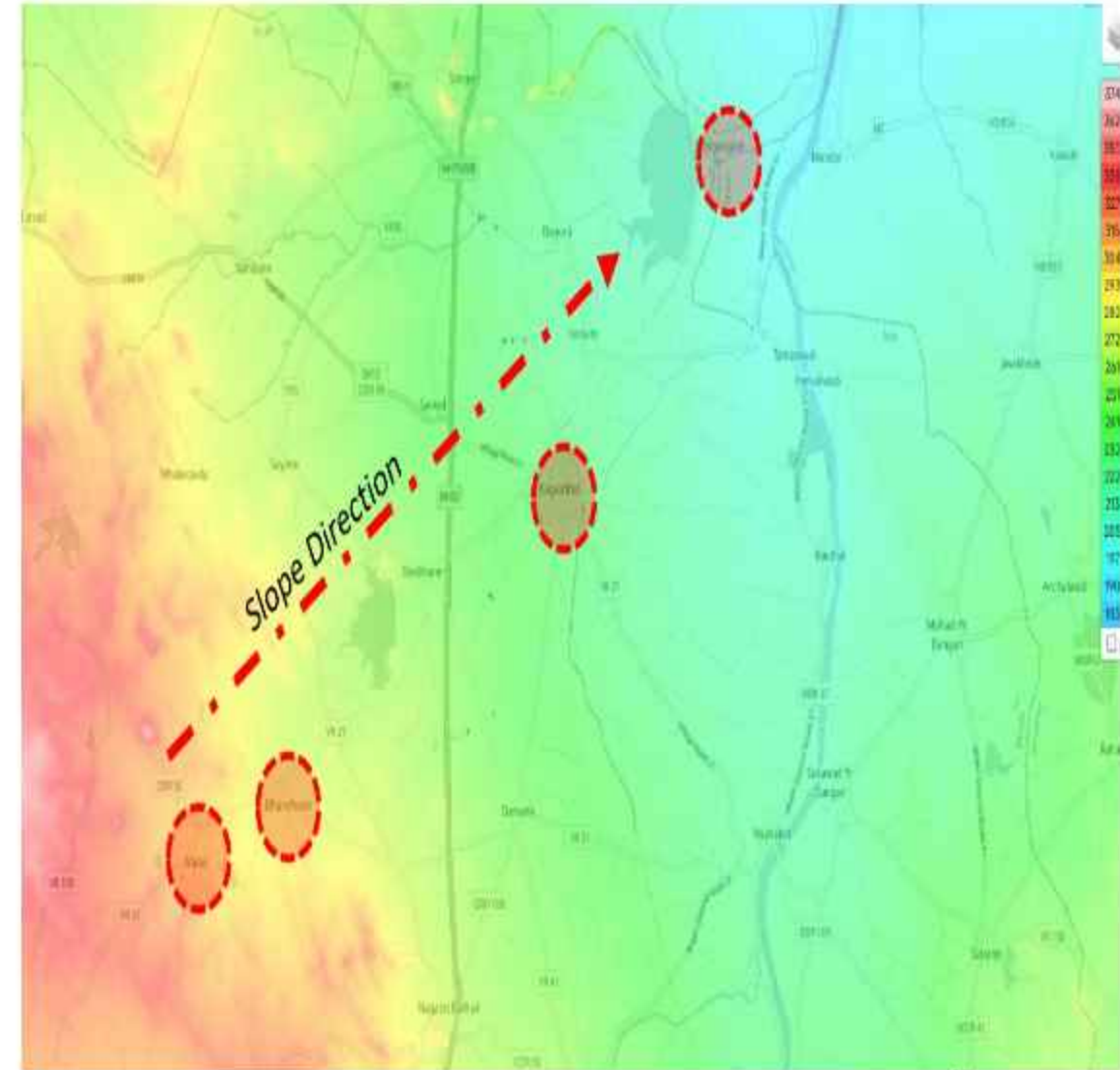
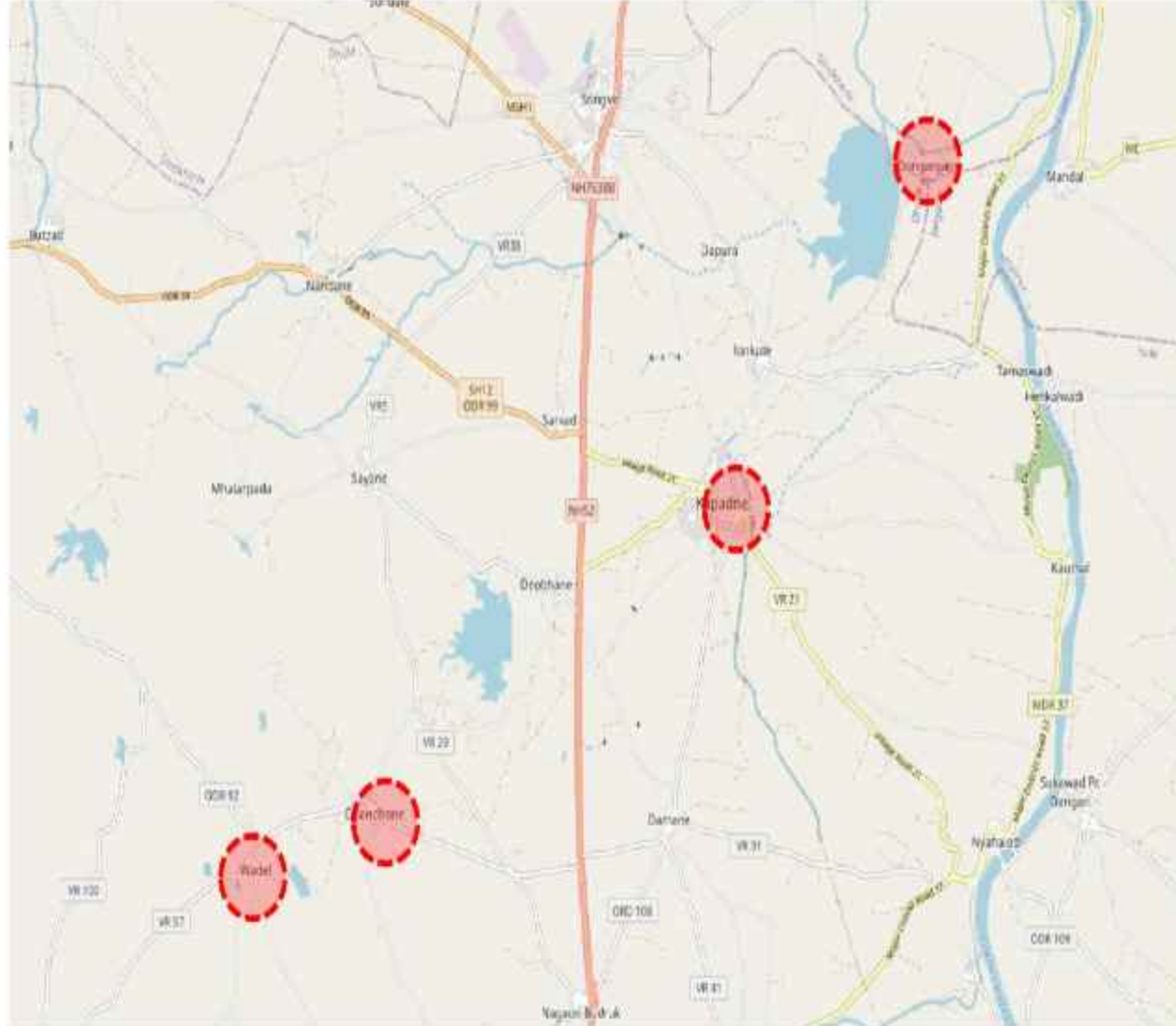
भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी खोरे :

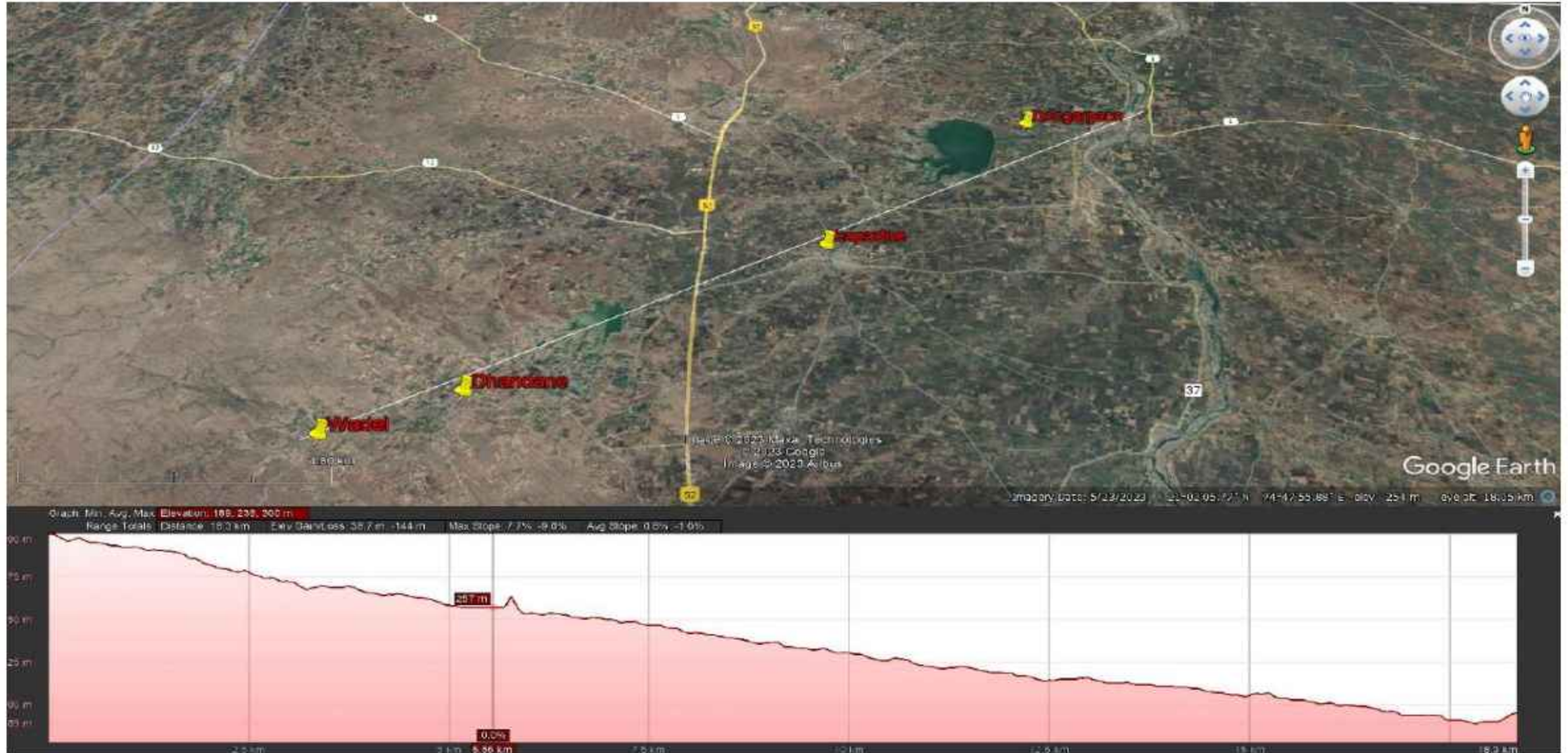
भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी खोरे :

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी खोरे :

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी खोरे :

Note- 110 m for Topographic Elevation reduced in approximate of 18kms for stretch From Wadel to Dongargaon, Dist. Dhule

भात नदी खोरे पाणलोट क्षेत्र विकास समस्या:

- ❖ अल्प काळ भात नदी प्रवाह
- ❖ पिण्याचे पाणी तुटवडा
- ❖ शेती पाणी पुरवठा तुटवडा
- ❖ शेती संशोधन केंद्र
- ❖ पाणी ताळेबंद चा अभाव
- ❖ नदी प्रदूषण
- ❖ खोलवर भूजल पातळी
- ❖ साठवण / पाझर तलाव गाळ
- ❖ सार्वजनिक विहिरी व तलाव दुरुस्ती
- ❖ फड सिंचन पद्धत दुरुस्ती
- ❖ नदी बांध दुरुस्ती
- ❖ स्मशान व दशविधी घाट दुरुस्ती व निगा

भात नदीचा अमृत यात्रेत समावेश

भिला पाटील : खानदेशातील एकमेव नदीचे २२ किलोमीटर पुनरुज्जीवन होणार

» नदी संवाद यात्रा

करघात आली आहे.

पहिल्या टप्प्यात आग्रखंडे

जगन्नाथ पाटील : सकाळ वृत्तसंघ

करघात, ता. १४ : स्वातंत्र्याच्या अमृतमहोत्सवा वर्षांनिमित्त शासन आणि स्वयंसेवी संस्थांमधे रांग्यात 'नदी अमृत यात्रा' महोत्सव सुरू होत आहे. याद्वारे राज्यभरातील ७५ नद्यांना अमृत वाहिनी बनविण्याचा प्रयत्न केला जाणार आहे. भात खानदेशातील एकमेव भात नदीचा समावेश झाला आहे. या नदीचा अभ्यास करून पुनर्जीवन करण्यास यत्ने मिळणार आहे, पुणे स्थित सहज जल बोध निर्माण करणारे भाटील यांनी ही माहिती दिली. या यात्रेसाठी भाटील यांचा समन्वयकपदी निवड

अमृत यात्रेच्या पहिल्या टप्प्यात भात नदीची सक्काची प्रदूषण स्थिती, वादू, उमसा, अजिंक्यपे, सोहरे जाणारे मांडवराणी, पुल व अन्य बांधकामे याच्या नोंदी घेऊन घाटील, नदीचे मुळ बलसोत व उपक्रम यांचे आग्रखंडे तयार केले जातील. नदीच्या खोऱ्यातील सर्व गावांत शासनस्तरावर माथा ते पायवा आग्रखंडे तयार केले जाणार आहे. या ठिकाणी जलसंधारणाची कामे केली जाणार आहेत. स्वायत्त गावकऱ्यांना सहभागासाठी उद्युक्त केले जाईल. आग्रखंडे पुनरुज्जीवित केलेल्या नद्यांना मंडित स्वरूपात समोर ठेवले जाणार असल्याची माहिती श्री. घाटील

देवधाने (ता. धुळे) : येथील भात नदी.

यांनी दिली.

नद्यांचे स्वास्थ नेटके राखण्यासाठी मीगसेसे पुरस्कार प्राप्त आणि जलपुरवठा या नावाने देशातील तुकाळी पट्ट्यात ओळखले जाणारे एवरेट सिंह यांच्या जलविशारदा आणि महाराष्ट्र सरकारच्या

संयुक्ता विद्यमाने स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवांनिमित्त नदी संवाद यात्रेचे कार्यक्रम हाती घेण्यात आला आहे. नदी विषयाचे महत्त्व मील याची जनजागृती करण्यासाठी, ही यात्रा नियोजन आहे. सप्त, विल्लुवा १५

ऑक्टोबरपर्यंत नदी संवाद यात्रेचा आरंभ होत आहे. मानवी भविष्यकाचे प्रगतीकृत बाब लक्षात घेऊन रांग्यात नदीचा स्वाम आणि स्वास्थ्य नेटके राखणे, या दृष्टीने रांग्यात नदी संवाद यात्रा सुरू होत आहे.

“

मानवी भविष्यासाठी नदी महत्त्वाचा घटक आहे. नदी संवाद यात्रा

लोक सहभागाने लोक बनावी. वर्षभरात नदी संवाद रांग्यात नदीवरील गावकरी लोकप्रतिनिधी, सेवाभावी कार्यकर्ते यांच्या सोबत संवाद केला जाणार आहे. रांग्यातील ७५ नद्यांचे पुनर्जीवन होणार आहे. भात नदीचा समावेश विविध प्रयत्नांतून झाला आहे. -भिला पाटील, सहज जल बोध निर्माण करणारे

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

💧 नदी समस्या - धुळे जिल्हाधिकारी सोबत चर्चा

 मिनिट्स ऑफ मीटिंग - जिल्हाधिकारी ऑफिस सोबत

अ.क्र.	प्रतिनिधित्व मकसद	For period/कालावधी
१.	जिल्हाचा मागील आगामी दुसरे थंडीय लोकसभेच्या	For 30 years
२.	पारवी उपरिष्ठित जिल्हा वॉर्ड (हंडरने पारवी दुसरा)	मागील 30 वर्षे
३.	पुनर्वसन जमातीतील जेणे	मागील 30 वर्षे
४.	वनक्षेत्रात असलेली जेणे	मागील 30 वर्षे
५.	पडीयमान - सैरुत निरास	50 years
६.	नदीकाठच्या/नदी पडियालातील उदयेज निरास व जगाव निरास	मागील 30 वर्षे
७.	नदरुज्याय प्रत्युज्याय अहवाल	मागील 30 वर्षे
८.	मृदा चमकी प्रयोगाळ्याचे नावे	मागील 30 वर्षे
९.	पाझर तलाव आठवणी तलावाची नावे	मागील 30 वर्षे
१०.	राज्या देश लोकांची ओसण देश ई. राज्य निरास	मागील 30 वर्षे

क्र.	महत्वाचे नमुने	Time Period / मागील वर्ष
११	लक्ष्मीनगर मत्स्यव्यवस्थापन	मागील २० वर्ष
१२	शुद्ध मत्स्य पालनोपयोगी नमुने	मागील ३० वर्ष
१३	नदीतीरेचे नकाशे (Topo sheet)	मागील ३० वर्ष
१४	मत्स्यव्यवस्थापन पद्धत - नदीतीरेचे	मागील ३० वर्ष
१५	मत्स्यव्यवस्थापन पद्धत - नदीतीरेचे	मागील ३० वर्ष
१६	मत्स्यव्यवस्थापन पद्धत - नदीतीरेचे	मागील ३० वर्ष
१७	मत्स्यव्यवस्थापन पद्धत - नदीतीरेचे	मागील ३० वर्ष
१८	मत्स्यव्यवस्थापन पद्धत - नदीतीरेचे	मागील ३० वर्ष

वशील ग्रहिणी ही सर्व भात नदी काठच्या जवळपास संकुचित
करावयाची अथवा जवळपास नवे खोलीव प्रमाणे आहेत.
हे भात नदी काठावरील जागे :

- १) वाडिल (उगम)
- २) निमगाव
- ३) धांडने
- ४) देवगाने
- ५) कापणे
- ६) धनुर
- ७) लोनकुरे
- ८) डोंगागाव

नोट: जिद्वारासुत्र सभित्तिये जदस्थान्ची शब्दी सोवत दिलेल्या पत्राप्रमाणे आहे.

Display, Draft-Ready
08/11/2022 Page No. 3

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

नदी अभ्यास दौरा - सोबत नागरीक

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

नदी अभ्यास दौरा - सोबत नागरीक

► ચલા, જાણૂંન ઘેઠુ યા નદીલા

[illegible][illegible]

शिवराज काशी, अखिलेश्वरी एनड
जॉइन ओरिएंटलसंगीत गैंग, वेबगैंग गैंग

प्रमाणित की गयी गणना गलत होती
नहीं होती, गणना गलत होती, गलत

तेवते, अस्मिन् वेदेषु, त्रिषु चोदये
तस्मै वेदस्य अष्टौ शतम्भवी भवते.

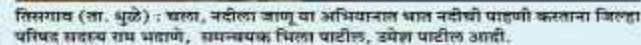
આવધાન પશ્ચિમને આધારતા
૨૭ મુકર હાથમાં રાખીને
બુલ્બોલ તમા હાથની તાવમાં
કોરી જાશે. અવધાન ૫૦
મિનિટની વેલે વિશ્વમુખ કલ્યાણ
કરતા. પંચમીને વર્ષાસુત્ર
અમલમાંવડતુ. મિ. અલ્પેશને
મહાનગરી કામ શુરુ જાશે. જા
જાકામ અવધાનસુત્ર રાખીને
સાવધાની રાખી જા સીકા
કરો. રાત્રીનું વેલે જા નોટો જા
પ્રકાશને અલ્પેશને રહે બીજા.

► चला, नदीला जाणू या !

राम भदाणे : भात नदी यात्रेचा वडेलपासून प्रारंभ

काष्ठयुग्म, ता. २२ : गेल्या काही वर्षांपासून धर्तरेच्यापासून विचलनमुळे कधी असावृष्टी, कधी जलवृष्टीही होत आहे. परिणामी पृथ्वी आणि चुम्बकीय वायूरचना समग्र वातावर घेऊनच असून, सौंदर्य अवाचकच विपरीत परिणाम होत आहे. प्रत्यक्षातच वायूच समग्रयुग्मेकडूनच पुढीलकडे उडवल्याकडे पडत आहे. नवकालीन अस्त्रेण्य गारांमुळे त्यांची कलत व साठवणधान्या कमी झाली आहे, या सर्व कारणांवा विचार करता नवीन काष्ठयुग्म आणि प्रत्यक्ष समग्रयुग्म अर्थातच असा नवीन सोलरयुग्म करण्यामाळे मान्यतांय एकमेव आज पाहिले. लोकमान्याभातु नवीन सगळ्याविषयांचा व मान्यतांचा देण्याचा विषयाच किन्तु परीक्षे सहाय्य रात घालायची वरील करता.

नद्यांनी निवड झाली आहे. बुले जिल्ह्यातून एकमेव गाव नदीची निवड झाली आहे. या पाण्यातुमिळवू शकतील भात जमीन समायोजन विभाग पाटील व उमेश पाटील (राजाराम फातेंकरात) यांच्या उपस्थितीत

विश्वनाथ परिवार सदस्य राम भदानी गांधी सत्रिय सहभागालून आता नदीचे उगमस्थान अर्थात बघेलेश्वरमून गयी यात्रेला प्रारंभ झाला. या केडी गडदस्य भदानी बोलत होते. बघेल, भिसगाव, कुंडाणे, नगाव व

कायङ्गले बेसीत ज्येष्ठ प्राप्ताम्, शैतकरी, तस्य
उपस्थित होते.

हो, यहाँसे गुजराते, की का कार्यजगत्मांगी घाट
सदोने निम्न शक्यता वरिष्ठगुह्यी भविष्यज्वा
दुष्टिगुह्यी मरुतागुह्यी बोक्ता बोक्ता
का नदीसे निम्न होण्यसारी घाट नदी सन्तुष्टक
कायदक्यक्य पुत्र निम्न पाटीर बोक्ता गेहते प्रत्य
कोष्टक्यक्य आहोत, कोष्टनिमित्त गेहतामृत
५०० किलोमीटरक्य शक्यदोष्टी, जलप आणप
साध्यासारी, गेहतासारी कहीर दोष साध्यास
कहीर साध्यासे पानी घाट नदीका अज्यास कलक
का योक्ता साध्यास कलक पानीका आहोत

सामन्वयक पिछ्छा घाटींत बानी अधिकाऱ्याचे
द्विष्ट, नदी प्रवाह अधिवात व नदी वाहतूक
करणावावात जगावोवना करणावे धर्गशेत
वेले. गटजागवणारीचे लोकनिजुस सरपंच
ज्ञानयोगी भयानी बानी नदी वाहतूक अधिवात
वावेचे स्वगत वेले.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

नदी अभ्यास दौरा - सोबत धुळे जिल्हा उपवनसंरक्षक श्री. नितीन कुमार सिंग (भा. व .से)

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

नदी अभ्यास दौरा - सोबत धुळे जिल्हा उपवनसंरक्षक श्री. नितीन कुमार सिंग (भा. व .से)

सकाळ वृत्तसेवा

कापडणे, ता. २२ : स्वातंत्र्याच्या

राहीबाई पोपरे

अमृत
महोत्सवानिमित्त
राज्यातील
एकशे सात
नद्यांचा चला
जाणू या नदीला
या महत्वाकांक्षी
कार्यक्रमात
समावेश झाला

आहे. यात धुळे जिल्ह्यातील भात नदीचा समावेश झाला आहे. या अंतर्गत जलयात्रा सुरु आहे. उद्या (ता.२४) शनिवारी येथे वडेल, तिसगाव, वडगाणे, देवभाने, कापडणे, धनूर, लोणकुटे व डोंगरगाव या आठ गावांची जलयात्रेसह जलसारक्षता

कापडणेत उद्या जलसाक्षरता यात्रा

पद्मश्री राहीबाई पोपरेचा सहभाग, धुळे जिल्ह्यातील भात नदीचा समावेश

» चला नदीला जाणूया

फेरी निघणार आहे. पद्मश्री राहीबाई पोपरे सहभागी होणार आहेत, अशी माहिती सरपंच सोनीबाई भिल, उपसरपंच महेश माळी, संयोजक तथा समन्वयक उमेश पाटील आणि भिला पाटील यांनी दिली.

यात्रेत जिल्हाधिकारी जलज शर्मा, जिल्हा वनसंरक्षक अधिकारी नितीन सिंग, मुख्य कार्यकारी अधिकारी एस. बुवनेश्वरी, सहाय्यक जिल्हाधिकारी तृती धोडमिसे आदी सहभागी होणार आहेत. जलसाक्षरता यात्रेत शालेय विद्यार्थ्यांसह बाल भजनी मंडळ व ग्रामस्थ

सहभागी होतील. यात्रेचा एच.एस. बोरसे विद्यालयात समारोप होईल. यावेळी बिजमाता पद्मश्री पोपरे या मार्गदर्शन करणार आहेत.

**स्वातंत्र्य सेनानी राजाराम
फाउंडेशनचे उद्घाटन**

जलयात्रेचा समारोप झाल्यानंतर येथील सुदर्शन चौकात स्वातंत्र्य सेनानी

राजाराम फाउंडेशनचा उद्घाटन सोहळा बिजमाता राहीबाई पोपरे यांच्या हस्ते उद्घाटन होईल. यावेळी साहित्यिक

रामदास वाघ अध्यक्षस्थानी असतील. यावेळी जिल्हाधिकारी जलज शर्मा, जिल्हा वनसंरक्षक अधिकारी नितीन सिंग, मुख्य कार्यकारी अधिकारी एस. बुवनेश्वरी, सहाय्यक जिल्हाधिकारी तृती धोडमिसे, उद्यान पंडित नथू माळी, जे. बी. पाटील, भिला पाटील, प्रवीण भामरे, अनंतराव पवार, प्रकाश पाटील, अर्जुन राऊत, संभाजी

बोरसे, डिंगंबर पाटील, नवल पाटील, राजेंद्र वाकळे आदी उपस्थित राहणार आहेत. अशी माहिती अध्यक्ष पांडुरंग पाटील, विजया पाटील, डी.व्ही. पाटील, हेमंत पाटील, बाळासाहेब वेलसे, उमेश पाटील, संजय देशमुख, राजेंद्र देशमुख, अमित देशमुख अमोल देशमुख यांनी दिली.

**इस्त्रो शास्त्रज्ञ पाटील,
वाघ यांचा सन्मान**

राजाराम फाउंडेशन उद्घाटन कार्यक्रमात इस्त्रोतील शास्त्रज्ञ तथा कापडणेची लेक व येथील बोरसे हायस्कूलची माजी विद्यार्थिनी अस्मिता पाटील व साहित्य अकादमी पुरस्कार प्राप्त बाल साहित्यिक संजय वाघ यांचा सन्मान केला जाणार आहे.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

सुस्नेह निमंत्रण

आज़ादी का
अमृत महोत्सव

राजाराम कॉन्डेशन
कार्यधणे

'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत अभियान

चला जाणूया नदीला

महाराष्ट्रातील ७५ नद्यांची यात्रा
नदीचे नाव - भात नदी

*** प्रमुख अतिथी ***

सन्मा.पद्मश्री राहीबाई पोपरे
(वीरगदा, पद्मश्री पुरस्कार प्राप्त, भारत सरकार)

*** कार्यक्रमाचे अध्यक्ष ***

सन्मा.जलज शर्मा
(शिल्लापिचारी पुणे/IAS)

*** अतिथी ***

सन्मा.श्री.नितीन सिंग
(शिल्लापिचारी अतिथी, पुणे/IFS)

सन्मा.श्रीमती.एस.पुष्पनेश्वरी
(पुष्पकावळी अतिथी शिल्लापिचारी, पुणे/IAS)

सन्मा.तृप्ती धोडमिसे
(सदस्यक शिल्लापिचारी तथा इतिहासीय संशोधिका, पुणे/IAS)

श्री.पांडुरंग राजाराम पाटील
(संगणक अभियंता - संगणक कार्डवेल, कापडणे)

श्री.आकाश पवार
(M.E.Civ)

श्री.संजय इंडे
(सह अभियंता, सती लेखक, कापडणे)

श्री.मिला सोनु पाटील
(भात नदी संगणक, कापडणे)

श्री.उमेश पांडुरंग पाटील
(भात नदी संगणक, कापडणे/B.Tech)

*** विशेष उपस्थिती ***

सरपंच, उपसरपंच, ग्रामविकास अधिकारी व सर्व सन्मा.ग्रामपंचायत सदस्य, लोकप्रतिनिधी आणि ग्रामस्थ
वडेल, तीसगांव, दंडाणे, देवभाने, कापडणे, धनुर, लोणकुटे, डोंगरगांव

कार्यक्रमाची तारीख व वेळ
शनिवार दि.२४/१२/२०२२
वेळ सकाळी १०.०० वा.

*** निमंत्रक ***

श्रीमती.लोनिबाई लंगलाम भिल (सरपंच) श्री.महेश राजेंद्र नाडी (उपसरपंच) श्री.उमाकांत कलेश्वर कोरले (ग्रामविकास अधिकारी) पद्मनाभिक ग्रामपंचायत सदस्य, ग्रामपंचायत कापडणे ता.पि.पुणे

कार्यक्रमाचे स्थळ
श्री.एस.एस.बोरले इंग्रजीकुल
कापडणे ता.पि.पुणे

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

नदी अभ्यास दौरा समारंभ - सोबत पद्मश्री राहिताई पोपरे, धुळे जिल्हाधिकारी श्री. जलज शर्मा, जिल्हा सरकारी अधिकारी, सरपंच, शिक्षक. विद्यार्थी, नागरिक व जल प्रेमी

भात नदीसह पांझरा नदीचाही समावेश

» चला नदीला जाणूया

जिल्हाधिकारी जलज शर्मा : कापडणेत नदी जलयাত্রा

सकाळ वृत्तसेवा

कापडणे, ता. २५ : स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवा वर्षानिमित्त राज्यात चला नदीला जाणूया हे महत्वाकांक्षी अभियान सुरु आहे. जिल्ह्यातील बावीस किमी असलेल्या भात नदीचा समावेश झालेला होता. आता पांझरा या मोठ्या नदीचाही समावेश झाला आहे. भात नदीचे पुनर्जीवन वन आणि संवर्धन करण्यासाठी प्रयत्न केले जात आहेत. यात ग्रामस्थांचाही सहभाग

जलज शर्मा

कापडणे (ता. धुळे) : भात नदी जलदिंडीत सहभागी झालेले विद्यार्थी.

महत्त्वपूर्ण आहे. नदीचे पुनर्जीवन ही लोक चळवळ व्हावी, अशी अपेक्षा जिल्हाधिकारी जलज शर्मा यांनी व्यक्त केली.

स्वातंत्र्याच्या सुवर्ण महोत्सवा

वर्षानिमित्त चला जाणूया नदीया या अभियान अंतर्गत ग्रामपंचायतीने जलयাত্রा आणि जलदिंडी काढली. यावेळी एच. एस. बोरसे विद्यालयात झालेल्या कार्यक्रमात जिल्हाधिकारी

शर्मा मार्गदर्शन करीत होते. सरपंच सोनीबाई भिल अध्यक्षस्थानी होत्या. पद्मश्री राहीबाई पोणेरे, गुलाबराव पाटील, नदी समन्वयक भिला पाटील, सहसमन्वयक उमेश पाटील, उद्यान

पंडित नथू माळी, जे. बी. पाटील, अर्जुन राऊत, शुभांगी पाटील, पांडुरंग पाटील, संभाजी बोरसे, नवल पाटील, धनूरचे सरपंच चेतन शिंदे, डोंगरगावचे सरपंच प्रकाश पाटील, उपसरपंच महेश माळी, ग्रामविकास अधिकारी उमाकांत बोरसे, संजय झेंडे, प्राचार्य आर. ए. पाटील, मुख्याध्यापक दीपक माळी, एम. पी. पाटील, चंद्रकांत पाटील आदी उपस्थित होते. जिल्हाधिकारी शर्मा यांनी नदीचे महत्त्व पटवून सांगितले. समन्वयक भिला पाटील आणि उमेश पाटील यांनी नदी वारमाही करण्यासाठीच्या उपाययोजना स्पष्ट केल्या. दरम्यान, भात नदी जलयत्रेनिमित्ताने एच.

अवकलपाड्याचे पाणी भात नदीत : राम भदाणे

यावेळी जिल्हा परिषद सदस्य राम भदाणे म्हणाले, अवकलपाड्याचे पाणी गोंदूर तलावापर्यंत आले आहे. तेथून भात नदीचे उगमस्थान अवक्या दोंड दोन किमीवर आहे. तेथून पाटचारी जोडण्यासाठी प्रयत्न करू. यासाठी सरकारकडे पाठपुरावा करणार असल्याची खात्री दिली.

एस. बोरसे हायस्कूल, आदर्श कन्या विद्यालय, नूतन माध्यमिक विद्यालय, विनय प्राथमिक शाळा व श्रीविठ्ठल बाल भजनी मंडळाने जलदिंडी काढली. संजय पाटील यांनी सूत्रसंचालन केले. उपसरपंच महेश माळी यांनी आभार मानले. ग्रामपंचायतीचे सदस्य व राजाराम फाउंडेशनने संयोजन केले.

भात नदी संवर्धनामुळे आठ गावांचा फायदा

जिल्हाधिकारी जलज शर्मा यांचे प्रतिपादन

कायदेणे येथे झालेल्या कार्यक्रमात बोलताना जिल्हाधिकारी जलज शर्मा.

प्रतिनिधी | कायदेणे

चला जाणू या नदीला या शासनाच्या योजनेत भात नदीचे निवड करण्यात आले आहे. भात नदीचे संवर्धन केल्यामुळे परिसरातील गावांचा चांगला उपयोग होईल. त्यामुळे ग्रामस्थांनी या मोहिमेत सहभागी होत नदीचे संवर्धन करावे, असे प्रतिपादन जिल्हाधिकारी जलज शर्मा यांनी केले.

चला जाणू या नदीला या उपक्रमांतर्गत गावातील बोरसे महाविद्यालयात कार्यक्रम झाला. त्या वेळी ते बोलत होते. या वेळी पदवी राहोबाई पोरे, ज्येष्ठ खासियेक रामदास बाप, सरपंच सोनीबाई भील, उपसरपंच महेश माळी, सामुहिक विकास अधिकारी उमाकांत बोरसे, चला भात नदीला जाणू हा उपक्रम राबवणारे जलज शर्मा यांनी

पाटील, उमेश पाटील, जिल्हा परिषद सदस्य राम भट्टाणे, वैशाखी पाटील, धनू येथील सरपंच चेतन केलास शिंदे, तंटामुक्ती समितीचे अध्यक्ष नवल पाटील, राजाराम फडंडेकरांचे अध्यक्ष पांडुरंग पाटील आदी उपस्थित होते. जिल्हाधिकारी शर्मा म्हणाले की, चला नदीला जाणू या या मोहिमेत भात नदीचा समावेश आहे. या नदीच्या संवर्धनातून फायदा आठ गावांचा विकास होणार आहे. भविष्यातील पाण्याच्या अडथळी बघत भात नदीच्या संवर्धनासाठी सर्वानी प्रयत्न करणे आवश्यक असल्याचे जिल्हाधिकारी शर्मा म्हणाले. अभियानाविक्रमी जाणूत करण्यासाठी गावातून स्त्री काडण्यात आली. रेलीत नुन माध्यमिक विद्यालय, एच. एस. बोरसे महाविद्यालय, आदर्श कन्या शाळेतील विद्यार्थी सहभागी झाले.

जलसंधारणाचे प्रयत्न लोकसहभागानेच यशस्वी होऊ शकतात : पंतप्रधान मोदी

लोकमत न्यूज नेटवर्क

नवी दिल्ली : केवळ सरकारच्या प्रयत्नांनी काहीही साध्य होणार नाही, असे सांगत पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी गुरुवारी जलसंधारण मोहिमांतील लोकसहभागाचे महत्त्व अधोरेखित केले. राज्यांच्या जलसंपदा मंत्र्यांच्या पहिल्या राष्ट्रीय परिषदेला व्हिडीओ कॉन्फरन्सद्वारे संबोधित करताना ते बोलत होते.

शहरीकरणाचा वेग पाहता राज्यांनी यासाठी आधीच चांगले नियोजन केले पाहिजे. पाणी हा राज्यांमधील सहकार्य व समन्वयाचा विषय असला पाहिजे, असेही पंतप्रधानांनी जोर देऊन

पाणलोटचे काम मोठ्या प्रमाणात व्हावे

केंद्र सरकारच्या अटल भूजल संवर्धन योजनेचा उल्लेख करून पंतप्रधान म्हणाले की, ही एक संवेदनशील मोहीम आहे व ती तितक्याच संवेदनशीलतेने पुढे नेण्याची गरज आहे. भूजल पुनर्भरणासाठी सर्व जिल्ह्यांत मोठ्या प्रमाणावर पाणलोटचे काम होणे आवश्यक आहे. यश केवळ सरकारच्या प्रयत्नांनी मिळत नाही. सरकारमध्ये असलेल्यांनी आपल्याच प्रयत्नांमुळे अपेक्षित परिणाम मिळतील हा विचार सोडावा, जनसहभाग महत्त्वाचा आहे, असेही पंतप्रधान म्हणाले

सांगितले. अनेक राज्यांत अनेक दशकांपासून पाणीवाटपावरून वाद सुरू आहेत. त्यामुळे पंतप्रधानांच्या या टिप्पणीला वेगळे महत्त्व आहे.

मनरेगा अंतर्गत पाण्यावर जास्तीत जास्त काम झाले पाहिजे. 'जेव्हा जनता उपक्रमात सामील होते, तेव्हा त्यांना

याचे गांभीर्यही कळते," असे ते म्हणाले. जलसंपदा मंत्रालयाने ५ व ६ जानेवारी रोजी भोपाळमध्ये पाणी विषयावर राज्यांच्या जलसंपदा मंत्र्यांची पहिली अखिल भारतीय परिषद आयोजित केली आहे. 'वॉटर व्हिजन@2047' या परिषदेची संकल्पना आहे.

कायदेणे येथे आयोजित कार्यक्रमात बोलताना जि.प.सदस्य राम भट्टाणे.पदासौकरात उपस्थित मान्यवर.

अक्कलपाडा धरणाचे पाणी भात नदीत सोडून नदी बारमाही करणार!

चला जाणू या नदीला कार्यक्रमात जि.प.सदस्य राम भट्टाणे यांचे प्रतिपादन

लोकमत न्यूज नेटवर्क
धुळे /कायदेणे : अक्कलपाडा धरणाचे पाणी भात नदीत सोडून नदी बारमाही करण्यासाठी प्रयत्न करणार, असे प्रतिपादन जि.प.सदस्य राम भट्टाणे यांनी कायदेणे येथे चला जाणू या नदीला या कार्यक्रमाच्या उद्घाटनसमयी केली. तातुनपाटील कायदेणे येथे राजाराम फाउंडेशन सेवाभावी संस्थेचा उद्घाटनार्थ कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमाच्या आदीर 'चला जाणू या नदीला' या कार्यक्रमांतर्गत नदी संवर्धनाचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. या दोन्ही कार्यक्रमांचे उद्घाटन जिल्हाधिकारी जलज शर्मा यांच्या हस्ते करण्यात आले. राजाराम फाउंडेशन उद्घाटन कार्यक्रमाच्या प्रमुख पाहुण्या म्हणून पदवी राहोबाई पोरे यांचे प्रमुख मार्गदर्शन लाभले.

चला नदीला जाणू या' या महान्याय उपक्रमांतर्गत कायदेणे गावात राबितारी गावाच्या भात नदीपाठून राबितारी विद्यालयांनी पाण्याचे कलस भरून डोक्यावर घेऊन भरलेले पाण्याचे कलस पातळी ठेवून घेतील की एच. एस. बोरसे हायस्कूल, आदर्श कन्या हायस्कूल, नुन माध्यमिक विद्यालय आदी शाळेतील असंख्य विद्यार्थी शिक्षक मुख्याध्यापक यांनी जलसंधारण विधी कायदेणे गावाच्या मुख्य चौकावरीलपासून विद्यालयांनी 'नदीला जाणू या कायदेणे' या संदर्भात घोषणा देत आले पातळी पातळी की एच. एस. बोरसे हायस्कूलच्या प्रांगणात जलसंधारण कार्यक्रम संपन्न झाला.

पावेली जिल्हाधिकारी जलज शर्मा होते. त्यांनी भात नदीचे संवर्धनाविषयी मोलाचे मार्गदर्शन केले. भात नदीचे समन्वयक जल अभ्यासक पिलास रीतू पाटील व राजाराम फाउंडेशनचे

समन्वयक उमेश पांडुरंग पाटील यांनी भात नदीच्या सार्वजनिक विनायकासाठी प्रयत्नांतील राहणार, असे सांगितले. प्रमुख पाहुणे पदवी राहोबाई पोरे यांनी सौंदर्य होती केल्यामुळे राष्ट्रपति जनतेचे आशीर्वाद वरता सुधारणा होत आहेत पातळी आणले स्वतःचे अनुभव कथन केले. याबरोबर सत्यं सोनीबाई भिल, उपसरपंच महेश माळी, सर्व ग्रामपंचायत सदस्य, सामुहिक विकास अधिकारी उमाकांत बोरसे, प्राचार्य आर. ए. पाटील, धनूचे सरपंच चेतन शिंदे, डोंगरगावचे सरपंच प्रकाश पाटील, देवभागेचे सरपंच संजय देसाई, राजाराम फाउंडेशनचे अध्यक्ष पांडुरंग राजाराम पाटील, प्रा. आकाश पवार, जल अभ्यासक संजय डोडे, उपविभागाध्यक्ष अधिकारी एस. पाटील टी. व्ही. अश्विनी कुमार शुभशी पाटील पंचायत समिती सदस्य राजेंद्र पाटील, ग्रामस्थ उपस्थित होते.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी खोरे पाणलोट क्षेत्र
विकास उपाय :

नदी काठावरील गावे :

1. वडेल (उगम)
2. तिसगाव
3. धंडाने
4. देवभाने
5. कापडणे
6. धनुर
7. लोनकुटे
8. डोंगरगाव

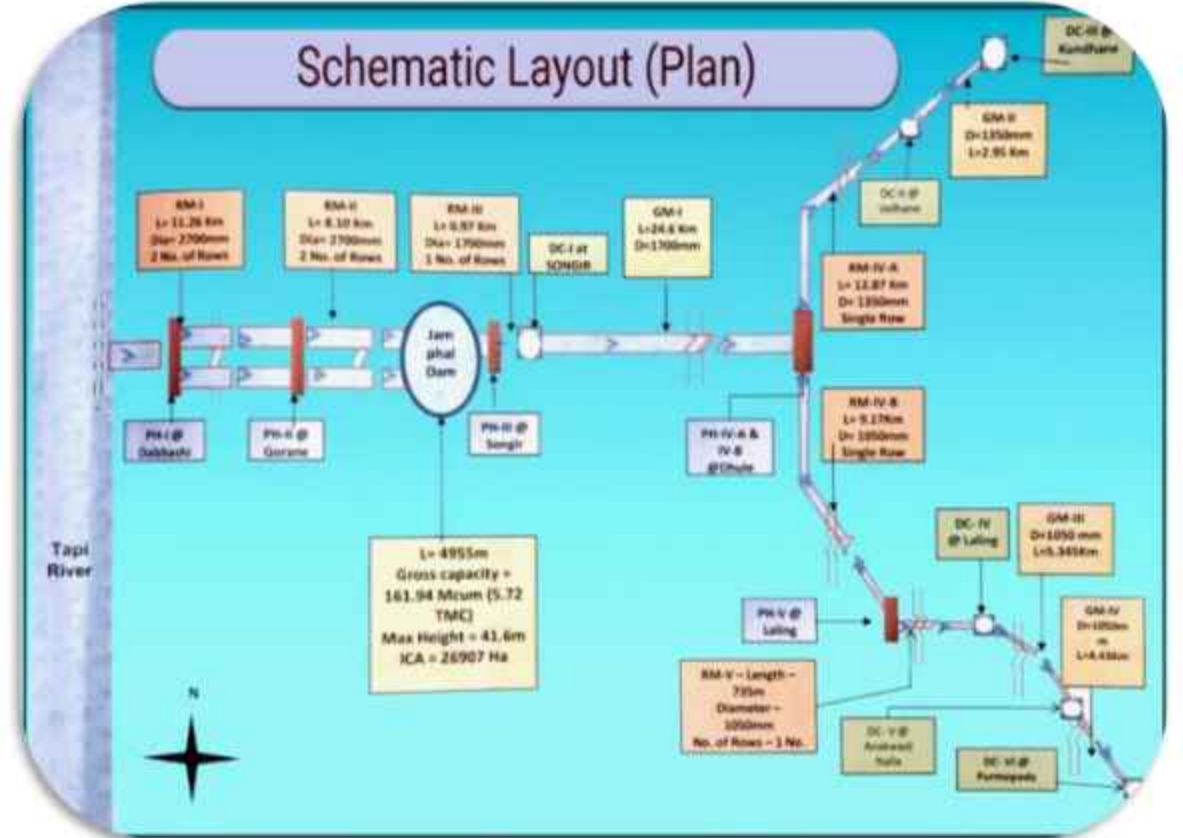
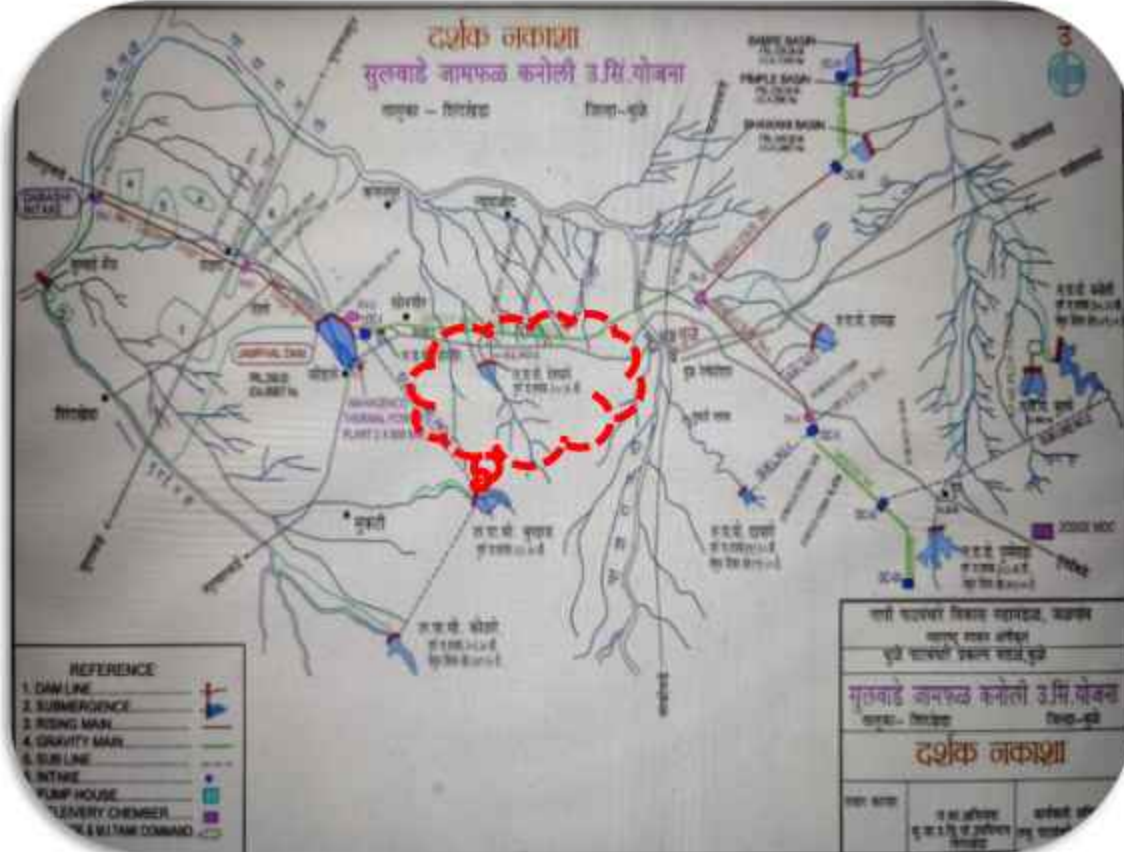
अष्टभुजा चक्र :आठ
गाव - आठ योजना

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

1 सुलवाडे-जामफळ-कनोली प्रकल्प (केंद्रीय बळीराजा जल संजीवनी योजना)

- ❖ वरील प्रकल्पातून देवभाने धरणात पाणी पुरवठा साठी पाठपुरावा
- ❖ भात नदी वर्षभर जीवंत होण्याची चिन्हे

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

2 अक्कलपाडा पाटचारी व भात उगम स्थान नदी जोडणी

- ❖ अक्कलपाडा पाटचारी ते भात नदी उगम अंतर @ ४ किलोमीटर
- ❖ अक्कलपाडा धरण ते भात नदी सरळ उगम अंतर @ २४ किलोमीटर
- ❖ वन विभाग मान्यता ची गरज

‘नार-पार’चे पाणी गिरणा खोऱ्यात वळवा

सादर प्रार्थना के साथ
कापडो. ना. वि. शु. अ.

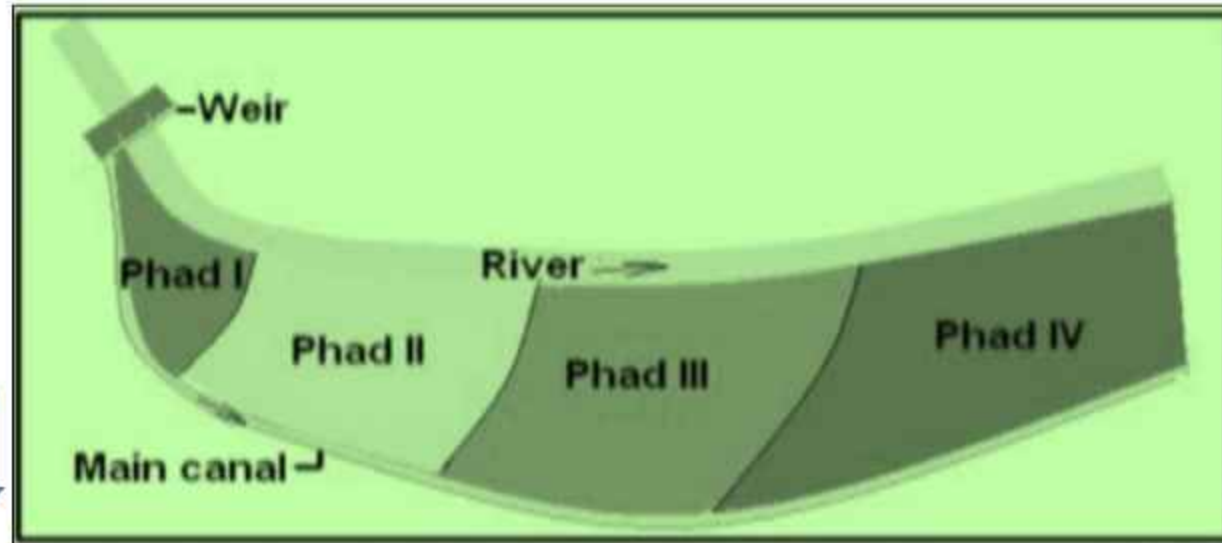
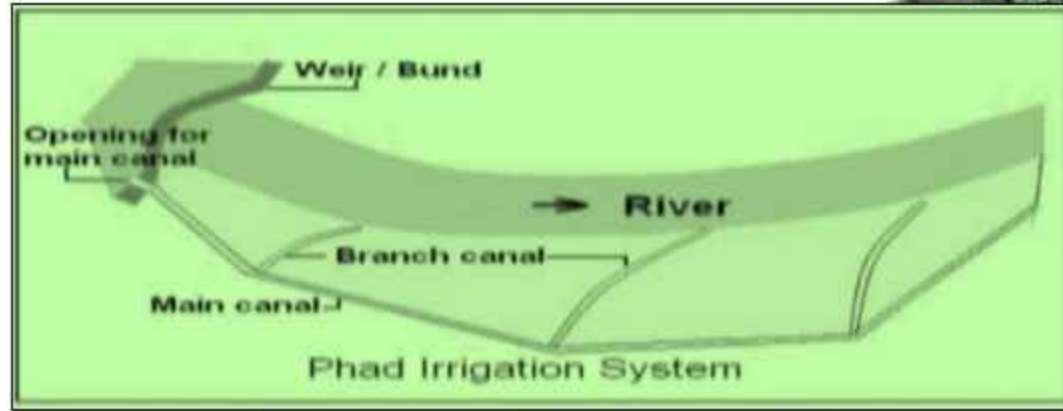
भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

3 पांझरा - कापडणे भात नदी लिंक पाटा द्वारे पाणी पुरवठा (खान्देश फड सिंचन पद्धत)

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ पांझरा - कापडणे भात नदी लिंक पाटा द्वारे
पाणी पुरवठा (खान्देश फड सिंचन पद्धत)

2nd World Irrigation Forum
6-8 November 2016, Chiang Mai, Thailand

W.2.4.06

AGRICULTURAL WATER MANAGEMENT SYSTEMS IN THE KHANDESH REGION OF MAHARASHTRA STATE, INDIA

Table 2. Crop Rotation in the Phads

Year	Phad I	Phad II	Phad III	Phad IV
I	Sugarcane (Ratoon)	Sugarcane (New)	Wheat	Gram
II	Gram	Sugarcane (Ratoon)	Sugarcane (New)	Wheat
III	Wheat	Gram	Sugarcane (Ratoon)	Sugarcane (New)
IV	Sugarcane (New)	Wheat	Gram	Sugarcane(Ratoon)

Source: - Approach paper on "Phad system of Irrigation in Maharashtra state", National workshop on phad system held at Dhule, Jan 3-4, 1991, Published by WALMI, Aurangabad (M.S).

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

फड पद्धतीचे ऐतिहासिक संदर्भ :

थळकरी हा शब्द मनुस्मृतीत आढळतो. हल्ली थळकरी हा शब्द थळात जमीन असणाऱ्यांसाठी वापरतात. यामुळे ही फड पद्धत मनुस्मृती काळापासून अस्तित्वात असावी असेही म्हटले जाते. सिंधू संस्कृतीच्या काळापासून बंधाऱ्यांची परंपरा आहे. जोवें संस्कृतीच्या काळातही बंधारे बांधल्याची माहिती मिळते. प्राचीनकाळी खानदेशला ऋषिक म्हणत. त्यास स्वामीकृष्ण, कृष्णाचा देश, कन्ह देश, खानदेश असे नाव पडले असावे. ही फड पद्धत त्या काळातील लोकांनी सुरू केली असण्याची शक्यता आहे. पुढे खानदेशात मौर्यांची सत्ता आली. मौर्यांनीही सिंचनाची कामे व त्यांची दुरुस्ती करण्याकरिता स्वतंत्र शेतकी खाते निर्माण केले होते. त्या काळात कालवे, तलाव यासारख्या सिंचन पद्धती सरकारी प्रयत्नातून, लोक सहभागातून निर्माण होत. व त्याचा सहकारी तत्वावरच सिंचनासाठी वापर केला जात असे. या सिंचन पद्धतीत (फड) असाच सहकाराच्या पद्धतीचा अवलंब होतो, त्यामुळे ही पद्धत मौर्यकालीन असण्याची शक्यता वाटते. सुमारे एक हजार वर्षांपूर्वी यादवांची सत्ता आली. सेऊणचंद्र हा यादवांचा प्रारंभीचा राजा. त्याच्या नावावरूनच या भागाला नाव पडले. सेऊणदेश व पुढे कालौघात, त्याचे रूपांतर खानदेशात झाले असावे. यादव राजांनीही बंधारे सिंचनास प्रोत्साहन दिले. फड पद्धत त्यांच्या काळापासून अस्तित्वात असल्याची जास्त शक्यता वाटते.

फड पद्धतीचा अर्थ :

नदी ते पार यातील सिंचनास योग्य अशा जमिनीला थळ म्हणतात. त्याचे तीन चार भाग पाडलेले असतात. त्या प्रत्येक भागास फड असे म्हणतात. त्यांना प्रत्येक गावी वेगवेगळी नावे असत. प्रत्येक फड सारख्या आकाराचा नसे. थळात तीन किंवा चार फड असत. एकात ऊस, दुसऱ्यात भात, तिसऱ्यात गहू अशी पिके घेतली जात. एकाच वेळी एका फडात एकच पिक घेत. या पद्धतीचे वैशिष्ट्य असे की, फडातील पिकांची पेरणी, कापणी एकाच वेळी करत. पाणी वाटपासाठी पाटकरी हा स्वतंत्र कर्मचारी असे. त्यामुळे शिस्तबद्ध व सामंजस्याने सर्व क्षेत्राला पाणी ठरल्याप्रमाणे दिले जाई. ही पाणी वाटपाची आदर्श पद्धत होती.

फड पद्धतीचे फायदे :

१. पाण्याची गरज लक्षात घेवून पाणी वाटप.
२. सर्व जमीनीस सारखे पाणी मिळे. त्यामुळे पाणी वाया जात नसे.
३. पिकांच्या क्रम पद्धतीने जमीनीस विश्रांती मिळे. ही पद्धत शेकडो वर्षांपासून चालू असूनही येथील जमीन कधीही खराब किंवा क्षारयुक्त झाली नाही.
४. सर्व शेतकर्यांचे हितसंबंध एकच असत. त्यामुळे पाण्याचा अवास्तव व अनधिकृत वापर होत नसे. सर्वांना समान पाणी वाटप केले जाई.
५. फड पद्धतीमुळे गावात एकोपा व सहकार्य वाढीस लागे.
६. नदीतील वाहते पाणी सहकारी तत्वावर वाटण्याची ही आदर्श पद्धत होती, थळकरी कुटुंबाच्या स्वावलंबनाच्या दृष्टीने ती महत्वपूर्ण होती.
७. यात पाणी वाटप, पिक राखणे हे फड कर्मचारीच करत. त्यामुळे वृद्ध, विधवा, नोकर करणारे यांना उत्पन्नाची निश्चिती होती.
८. वृक्ष संवर्धन - पाटचारीत नेहमी पाणी असल्यामुळे चारीच्या कडेला असलेल्या मोकळ्या जागेत गावकर्यांनी मोठ्या प्रमाणात वृक्ष लावले. वीस - पंचवीस वर्षांपूर्वी अनेक गावांना आमराया होत्या. या आमरायाच्या उल्लेख थेवेनो व ट्रुवेनियर या परकीय प्रवाशांनी आपल्या प्रवास वर्णनात केलेला आहे. पण दुर्दैवाने आज त्या नष्ट झाल्या आहेत.
९. रोजगार निर्मिती : पाटचारीत व बांधाच्या बाजूस सतत पाणी असल्याने गवत उगवत असे. त्या गावातील मोलमजुरी करणारे पंधरा - वीस जण गवत कापून ते विकत व आपला चरितार्थ चालवत.
१०. दुग्धद्रव्यात वाढ : जनावरांना रोज हिरवा चारा मिळाल्याने त्या त्या खेड्यात मोठ्या प्रमाणात जनावरांना (थेंड्या, मेंढ्या, गाई - म्हशी) यांना हिरवा चारा मिळे. त्यामुळे मोठ्या प्रमाणात दुधाच्या उत्पन्नात वाढ झाली. तसेच जनावरांच्या विष्टेने (शेण) शेतास जैविक खत मिळाल्यामुळे जमिनीचा पोत वाढून उत्पादन वाढले. अशा प्रकारचे विविध फायदे या पद्धतीने कमी खर्चात व योग्य नियोजनामुळे समाजाला मिळाले. यामुळे या भागातील आर्थिक स्थिती मजबूत झाल्याचे व शिक्षणाचे प्रमाण वाढल्याचे इंग्रज सरकारच्या अहवालात नमूद केलेले दिसते.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

4

भात नदी पाणलोट क्षेत्र उपचार, खोलीकरण, रुंदीकरण व बांध / तलाव / विहिरी निर्मिती व दुरुस्ती

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

- ❖ गाव व शिवार भूजल पातळी निरीक्षण
- ❖ तांत्रिक दृष्ट्या शिवार नाला खोलीकरण
- ❖ सुक्ष्म पाणलोट जलधारण क्षमता अभ्यास
- ❖ छोटे छोटे तलाव व बांध बांधणी
- ❖ समन्यायी पाणी वाटप

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

5 गाव पातळीवररेन वॉटर हार्वेस्टिंग

- ❖ तांत्रिक दृष्ट्या छतावरील पावसाळी पाणी गोळा करून जमिनीत मुरविणे
- ❖ भूजल पातळीत वाढ
- ❖ पुनर्वापर
- ❖ हॅन्ड पंप रिचार्ज
- ❖ वीज बचत

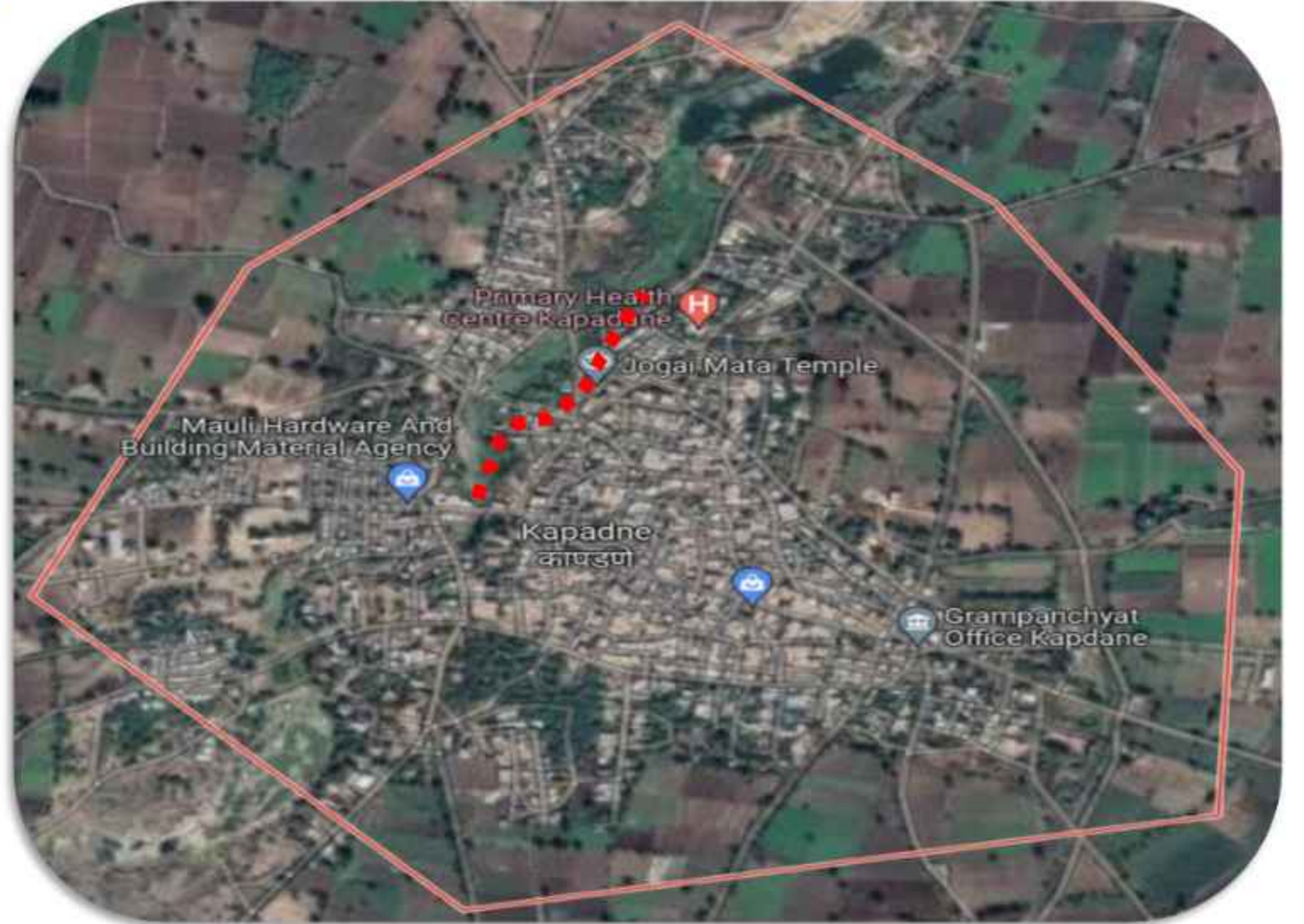
6 गाव पातळीवर झाडाची लागवड / वनराई निर्माण

- नदीकाठ
- गायरान
- रोड साईट
- शेत बांध
- देवभाने वृक्ष मंदिर अभ्यास

7 गाव पातळीवर सांडपाणी शुद्धीकरण

- ❖ शासकीय योजनेतून सांडपाणी शुद्धीकरण प्रकल्प
- ❖ नदी प्रदूषण मुक्त
- ❖ रोगराई वर नियंत्रण
- ❖ नदी व परिसर पाणी साठे नियमित हेल्थ चेकअप
- ❖ सांडपाणी स्वतंत्र व्यवस्था

भात नदी पुनर्बांधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

8 कृषी विज्ञान केंद्र निर्मिती :

Dhule News : भाजीपाला निर्यातीतही कापडणे अग्रेसर! कष्टकरी शेतकऱ्यांचा Brand

Radish collected for market - eska

जगन्नाथ पाटील

Updated on: 03 January 2023, 1:13 pm

कापडणे (जि. धुळे) : खानदेशात स्वातंत्र्यसैनिक आणि बँडपथकांमुळे सुपरिचित कापडणे हे स्वातंत्र्यापूर्वी आणि नंतरही कांदा उत्पादकांचे गाव म्हणूनही ओळखले जाते. आता हेच कापडणे कष्टकरी शेतकऱ्यांमुळे भाजीपाला उत्पादनात आणि निर्यातीत अग्रेसर ठरते आहे. विशेष म्हणजे येथील भाजीपाला पोचल्यानंतरच बाजारातील लिलाव सुरू होतात. (kapadne leader in vegetable export Brand of hardworking farmers Dhule News)

खानदेशात सर्वाधिक भाजीपाल्याचे उत्पादन कापडणे येथील शेतकरी घेतात. त्यामुळे हे गाव गेल्या चाळीस वर्षांपासून भाजीपाला उत्पादनाचे हब मानले जाते. गावातील सरासरी दोनशे ते अडीचशे शेतकरी भाजीपाला उत्पादनात अग्रेसर आहेत.

यात पूर्वी माळी समाज गुंतला होता. यापाठोपाठ पाटील आणि बडगुजर समाजही भाजीपाला उत्पादनात गुंतला आहे. त्यात संबंधित शेतकरी कुटुंबांसह अनेक तरुणांनी कष्टाच्या बळावर कापडण्याला या उत्पादनातून वेगळी ओळख मिळवून दिली आहे.

या भाज्यांचे उत्पादन

कापडणे येथे पालक, भेंडी, गिलके, कारले, मुळा, टोमॅटो, मिरची, वांगे, मेथी, पोकळा, वाल, शेवगा, दुधी, फ्लॉवर, गवार, कोथिंबीर, सकवई, कांदा आदी भाजीपाल्याचे विक्रमी उत्पादन घेतले जाते. कांद्याचे आगर म्हणूनही हा परिसर ओळखला जातो.

रोज लाखोंची उलाढाल

येथील शेतकरी राज्यातील वाशी, मालेगाव, शहादा, सुरत, सेंधवा आणि धुळे येथील बाजारांमध्ये रोज सरासरी २० ते ३० टन भाजीपाला पाठवितात. यातून सरासरी चार ते पाच लाख रुपयांची उलाढाल होते. वीस ते तीस टन उत्पादनातून पाच लाखांची नगदी उलाढाल होते.

शिवाय रोज पाचशे मजुरांना काम मिळते. विविध वाहने भाजीपाला बाजारात नेतात. त्यामुळे रोज एकूण सहाशे ते सातशे हातांना रोजगार उपलब्ध होत असतो. स्थानिक बाजारात सायंकाळी ताजा आणि स्वस्त भाजीपाला उपलब्ध होतो.

भाजीपाल्याचा ब्रॅन्ड

सुरत आणि शहादा बाजारात तर कापडण्याचा भाजीपाला दाखल झाल्यानंतर लिलावास प्रारंभ होत असतो. येथील सियाराम, महादेव, पाचपावली असे भाजीपाल्याचे ब्रॅन्ड तयार झाले आहेत. या ब्रॅन्डच्या विक्रीनंतरच इतर शेतकऱ्यांच्या भाजीपाल्याचा लिलाव सुरू होत असतो.

कृषी विज्ञान केंद्र निर्मिती :

आर्थिक स्थैर्य लाभल्याचे समाधान...

कापडणे येथील युवा शेतकरी अनिल माळी म्हणाले, की भाजीपाला उत्पादनातून आर्थिक स्थैर्य लाभले. संबंधित प्रत्येक शेतकरी भाजीपाल्यातून खेळते चलन उपलब्ध करून घेतो. किती परवडते, किती कमवितो, नुकसान होते यापेक्षा भाजीपाला उत्पादनाच्या छंदातून उत्पादन दिवसेंदिवस वाढतेच आहे.

मुळा उत्पादक शेतकरी योगेश पाटील म्हणाले, की मुळा उत्पादनातून बऱ्यापैकी हाती पैसा खेळतो. रोज बाजारभावावर लक्ष ठेवावे लागते. त्यानुसार मुळा व इतर भाजीपाला बाजार समितीत विक्रीसाठी नेत असतो. मेहनतीतून आर्थिक स्थैर्य लाभत असल्याचे समाधान आहे.

कृषी विज्ञान केंद्राचे उद्दिष्ट :

- ❖ कापडणे गाव व परिसरात बारामती च्या धर्तीवर कृषी केंद्राची निर्मिती
- ❖ शेती आधारित गाव पातळीवर उद्योग, रोजगार व भाजीपाला जागतिक दर्जा केंद्र निर्मिती

बारामती कृषी विज्ञान केंद्राचे उद्दिष्ट : कृषी विज्ञान केंद्र, बारामती हे 1 ऑगस्ट 1992 रोजी कृषी विकास ट्रस्ट बारामती जिल्हा पुणे येथे भारतीय कृषी संशोधन परिषद (ICAR), नवी दिल्ली यांच्या संलग्नतेअंतर्गत स्थापित जिल्हास्तरीय कृषी विज्ञान केंद्र आहे. KVK बारामती ही भारतातील मॉडेल, हाय-टेक आणि राष्ट्रीय पुरस्कार विजेती KVK शाश्वत शेतीच्या विकासासाठी 30 वर्षांपासून शेतकरी समुदायासाठी कार्यरत आहे. या कृषी विज्ञान केंद्राचे कार्यक्षेत्र पुणे जिल्ह्यातील ७ तालुक्यांपर्यंत आहे. **कृषी विज्ञान केंद्राचे उद्दिष्ट** संशोधन संस्थांमधील तंत्रज्ञान निर्मितीमधील अंतर कमी करणे आणि ते कृषी आणि संबंधित क्षेत्रांमधून शाश्वत आधारावर उत्पादन, उत्पादकता आणि उत्पन्न वाढविण्यासाठी शेतकऱ्यांच्या शेतात हस्तांतरित करणे हे आहे.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

बारामती कृषी विज्ञान केंद्र :

जलसंवाद यात्रा- मुलाखत सत्र

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ संघटित

उत्तर महाराष्ट्र जल परिषद आयोजित
व्हर्चुअल जल रॅली - २०२१
 दिनांक १४ ते १७ मे २०२१

पहिला दिवस उदघाटन सोहळा
 ६. पाडळसरे प्रकल्प - ६. हातनूर प्रकल्प
 ८. बोदवड, - ८. अनेर, ९. शेळगाव प्रकल्प
 ९. पांझरा - माळीण तिक

शुक्रवारी, दिनांक १४/५/२०२१. अग्रहाचे
वेळ संध्याकाळी - ५.०० ते ६.३० निमंत्रण

 प्रमुख अतिथी मा. मा. श्री. सुभाष पाटील साहेब, पाडळसरे तलाव पालीमुखात नदी, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	 समारंभाध्यक्ष मा. श्री. उमेश पाटील साहेब, पाडळसरे तलाव पालीमुखात नदी, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
 उपस्थित मा. श्री. अनिल भाईराव पाटील साहेब, आगदार, अजमेर विधानसभा	 मा. विकास पाटील आगदार, उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ

आभारवाचन
 श्री. दिपक पाटील
 कापूरवाड, उपस्थित
 मुख्यसंचालक
 श्री. एन. एम. भागरे सर,
 कार्यधक्ष, जलनिष्ठा
 आगदीसल प्रमुख
 श्री. विनोद भागुसाणी

प्रमुख वक्ते
 मा. श्री. सुभाष चौधरी साहेब (नेते, संघर्ष समिती, पाडळसरे धरण)
 मा. श्री. राजेश विंदे साहेब (नेते, संघर्ष समिती, पाडळसरे धरण)
 मा. श्री. रमण पाटील साहेब (अध्यक्ष, नदीजोड प्रकल्प)
 मा. श्री. पिल पाटील साहेब (कार्याध्यक्ष, जल परिषद)
 मा. श्री. योग पाटील साहेब (अध्यक्ष, जलसंधारण तथा जलसंग्रह)
 मा. श्री. ए. जी. पाटील साहेब (अध्यक्ष, जल स. मा. वि. म.)
 मा. श्री. बापुसाहेब हाटककर (कार्याध्यक्ष, ज. म. खा. वि. म.)

उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ संघटित

उत्तर महाराष्ट्र जल परिषद आयोजित
व्हर्चुअल जल रॅली - २०२१
 दिनांक १४ ते १७ मे २०२१

विषय
 नर्मदा-तापी नदीजोड प्रकल्प, सुलवाडे, सारंगखंडा, प्रभागा ब्यारेज, २२ जल उपसर्पितन योजना, नर्मदा-गोमई-मालकातर धरण-रहाठ्यावड धरण ते सुलवाडे ब्यारेज, उकडई धरण-पांझरा-गिरणा तिक प्रकल्प...

कार्यक्रम रुपरेखा

दुसरा दिवस पुष्प - रविवार, दि. १५ मे, २०२१, संध्याकाळी ५ ते ६.३० वाजता
 मा. पाहुण्यांचा परीचय - स्वागत व मुख्यसंचालन
 श्री. एन. एम. भागरे सर (कार्याध्यक्ष जल परिषद)

प्रमुख अतिथी मा. श्री. राजेश पाटवी साहेब, आमदार, राहदा मतदार संघ. मा. प्राचार्य डॉ. एम. एम. पाटील उपाध्यक्ष जल परिषद. प्रमुख वक्ते मा. श्री. प्रदीप साहेब (नेते, संघर्ष समिती, पाडळसरे धरण) मा. श्री. राजेश विंदे साहेब (नेते, संघर्ष समिती, पाडळसरे धरण) मा. श्री. रमण पाटील साहेब (अध्यक्ष, नदीजोड प्रकल्प) मा. श्री. पिल पाटील साहेब (कार्याध्यक्ष, जल परिषद) मा. श्री. योग पाटील साहेब (अध्यक्ष, जलसंधारण तथा जलसंग्रह) मा. श्री. ए. जी. पाटील साहेब (अध्यक्ष, जल स. मा. वि. म.) मा. श्री. बापुसाहेब हाटककर (कार्याध्यक्ष, ज. म. खा. वि. म.)	समारंभाध्यक्ष मा. श्री. बापुसाहेब हाटककर, कार्यधक्ष, उपस्थित प्रास्ताविक श्री. विकास पाटील (अध्यक्ष) आभारवाचन मा. श्री. दिपक पाटील (अध्यक्ष) मा. श्री. ए. जी. पाटील (अध्यक्ष, जल स. मा. वि. म.) मा. श्री. बापुसाहेब हाटककर (कार्याध्यक्ष, ज. म. खा. वि. म.)
--	--

उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ संघटित

उत्तर महाराष्ट्र जल परिषद आयोजित
व्हर्चुअल जल रॅली - २०२१
 दिनांक १४ ते १७ मे २०२१

तिसरा दिवस पुष्प
 रविवार, दिनांक १६ मे २०२१, संध्याकाळी ५.०० ते ६.३० वा.

विषय
 मांजरवाडा-१ टेरासने प्रकल्प, गोदावरी, तानसा, वैतरणा, बादना, गंगापूर, गोदावरी नदीजोड प्रकल्प...

प्रस्ताविक
 श्री. विकास पाटील (अध्यक्ष)
 उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ

मा. पाहुण्यांचा परीचय
 श्री. एन. एम. भागरे सर (कार्याध्यक्ष जल परिषद)

प्रमुख अतिथी
 मा. मा. श्री. रमण भुजबळ साहेब,
 पालकमंत्री तथा अज व नगरीपुरवडा मंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
 मा. मा. श्री. मणिकराम कोकटे साहेब
 आमदार, सिबरा

मा. खा. श्री. हेमंतजी गोडसे साहेब
 खासदार, नाशिक
 पदवी मा. श्री. योगेश्वर पावार साहेब
 माजी सरपंच, हिरनेबाजार

प्रमुख वक्ते
 १. मा. डॉ. राजेंद्र पावार साहेब (अध्यक्ष व संचालक)
 २. मा. श्री. सुभाष पाटील साहेब (अध्यक्ष, जल परिषद)
 मा. श्री. पिल पाटील साहेब (कार्याध्यक्ष, जल परिषद)
 मा. श्री. ए. जी. पाटील साहेब (अध्यक्ष, जल स. मा. वि. म.)

समारंभाध्यक्ष
 मा. श्री. बापुसाहेब हाटककर,
 कार्यधक्ष, उपस्थित
आभारवाचन
 श्री. दिपक पाटील (अध्यक्ष)
 आगदीसल प्रमुख
 श्री. विनोद भागुसाणी

उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ संघटित

उत्तर महाराष्ट्र जल परिषद आयोजित
व्हर्चुअल जल रॅली - २०२१
 दिनांक १४ ते १७ मे २०२१

॥ सांगता समारंभ ॥
 रविवार, दि. १७ मे, २०२१, संध्याकाळी ५ ते ६.३० वाजता.

कार्यक्रम रुपरेखा

प्रस्ताविक
 मा. श्री. विकास पाटील (अध्यक्ष)
 उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ

मा. पाहुण्यांचा परीचय
 श्री. एन. एम. भागरे सर (कार्याध्यक्ष जल परिषद)

प्रमुख अतिथी
 मा. श्री. सुभाष पाटील साहेब
 खासदार, नाशिक
 मा. श्री. रमण भुजबळ साहेब
 आमदार, नाशिक

मा. श्री. धनंजयजी पावार साहेब
 खासदार, दिंडोरी मतदार संघ
 मा. श्री. प्रतापराव दिवाकर साहेब
 आमदार, नाशिक

प्रमुख वक्ते
 १. मा. श्री. विकास पाटील साहेब (कार्याध्यक्ष, जल परिषद)
 मा. श्री. विकास पाटील (अध्यक्ष, जल परिषद)
 मा. श्री. योग पाटील साहेब (अध्यक्ष, जलसंधारण तथा जलसंग्रह)
 मा. श्री. ए. जी. पाटील साहेब (अध्यक्ष, जल स. मा. वि. म.)
 मा. श्री. बापुसाहेब हाटककर (कार्याध्यक्ष, ज. म. खा. वि. म.)

समारंभाध्यक्ष
 मा. श्री. बापुसाहेब हाटककर,
 कार्यधक्ष, उपस्थित
आभारवाचन
 श्री. दिपक पाटील (अध्यक्ष)
 आगदीसल प्रमुख
 श्री. विनोद भागुसाणी

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

पत्रकार परिषद

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

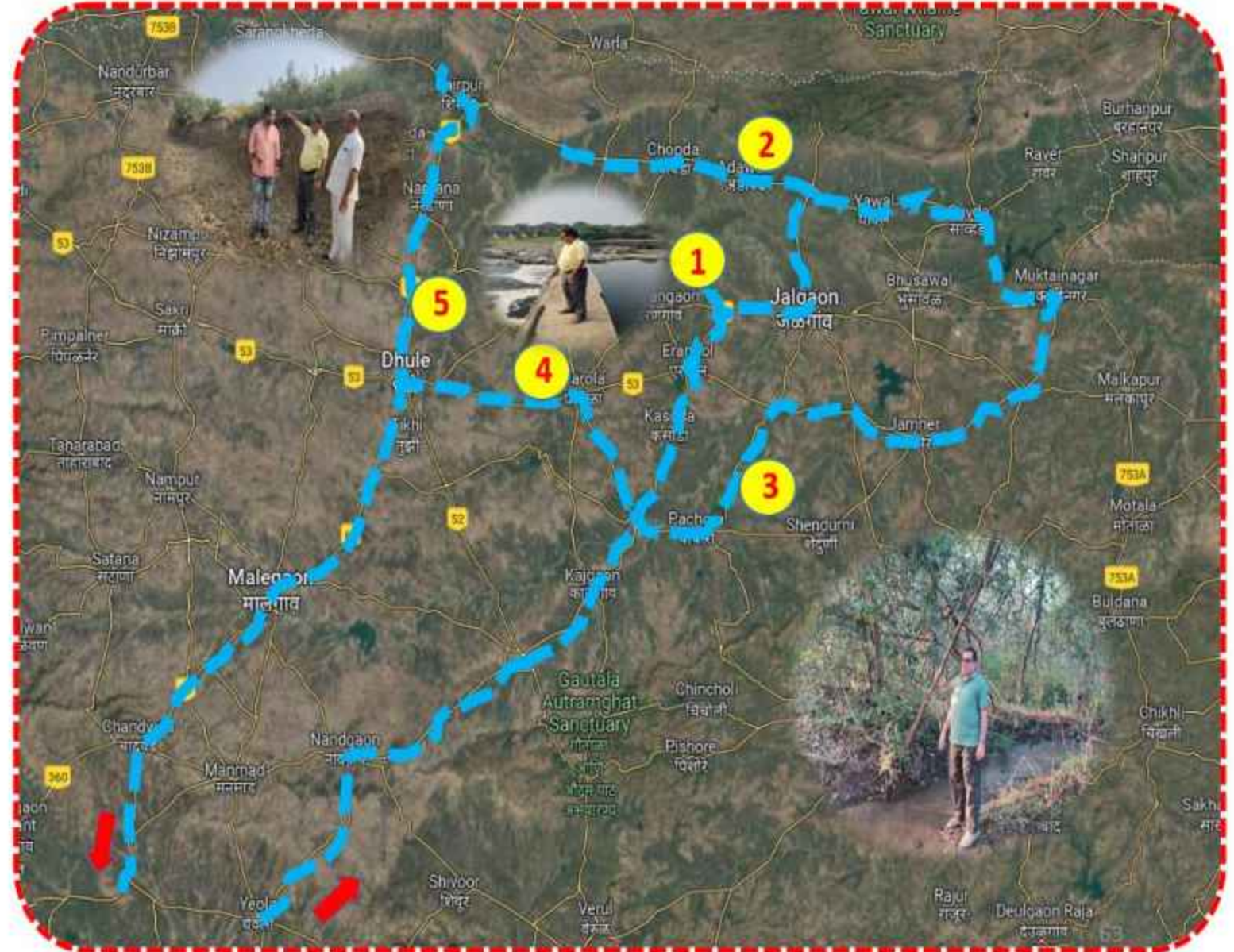
❄ तापी खोरे जल संवाद अभ्यास यात्रा :

उद्देश : तापी खोरे पर्यावरण सध्यस्थिती
अभ्यास - जल, जंगल व जमीन

प्रवास आठवडा : १९ ते २५ नोव्हेंबर
२०२१

प्रवास मार्ग : पुणे, येवला (डोंगरगाव धरण
पाणलोट क्षेत्र), नांदगाव , चाळीसगाव ,
भडगांव, एरंडोल , धरणगाव , जळगांव ,
चोपडा (इंदगाव मार्गे तापी), शिरपूर, चोपडा,
जळगाव , भुसावळ, रावेर, मुक्ताईनगर ,
जामनेर , पाचोरा , भडगाव, पारोळा , धुळे ,
शिंदखेडा , शिरपूर , मालेगाव, चांदवड मार्गे
पुणे परत.

एकूण कार प्रवास : @ १४८५ कि. मी. (पुणे
ते पुणे)

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

प्रमाणित शिक्षणार्थक वेबसाईट

मा.श्री. जिला पाटील
कार्यवाही : जल सहायक जल परिषद
जल सहायक जिला पाटील

दिनांक : १४ नोव्हेंबर २०२१, रविवार
वेळ : संध्याकाळी ८ वाजता
ठिकाण : ऑनलाईन

संशोधन विभाग, भारतीय विज्ञान अकादमी

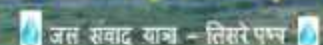

मा. श्री. रंगराव पाटील रणाडवेकर (M.Tech)
पंकरा - साधीत जरी जीव प्रकल्प कृती समिती

दिनांक : २१ नोव्हेंबर २०२१, रविवार
वेळ : संध्याकाळी ८ वाजता
ठिकाण : ऑनलाईन

आचार्य विद्यासागर, मुद्रणालय विभाग, अजमेर।
आचार्य विद्यासागर, अजमेर, अजमेरगणपथ, मुद्रणालय विभाग, अजमेर।

मा.श्री.गणेश्वरराव सोनवणे
संसददात्री राज्याधिकारिण, ७७७ महाराष्ट्र ७७७ पवित्रा

दिनांक : २८ नोव्हेंबर २०२१, रविवार
वेळ : संध्याकाळी ४ वाजता
स्थळ : श्री. गणेश मंदिर

विद्यार्थीनां सुखसाधनं, सुकामसाधनं विद्यायाः अर्थसाधनं,
मानवस्य विद्यार्थीसंस्कारोऽपराधदण्डः च कुर्वीत। अथवा विद्यायाः सुखसाधनं च विद्यायाः अर्थसाधनं

मा.श्री.नरेंद्र मधकर पाटील
पतील पाटील, कारो.त.संघ

दिनांक : ५ डिसेंबर २०२१, रविवार
वेळ : संध्याकाळी ८ वाजता
ठिकाण : ऑनलाईन

कान्देश सजसाम, मुषसाम मिशन अतयंत,
मान्यवर सिसीरशक, जसदतव कपी संजसंध्या मसासुती व विचार मंधन

मा.श्री. ज्ञानेल निकम सर
कार्यकर्ता, शास्त्रवाणी सधर समिती
महात्मिक शिक्षक, नूतन विद्या मंदिर, सुरगण, त्रिनाशिक

दिनांक : १२ डिसेंबर २०११, उदितल
वेळ : सांध्य ५ वाजेपर्यंत
ठिकाण : मंडळ कार्यालय

मान्यवर नितामरशक, उत्कलित व कभी त्वत्ताप्य मत्तावती व विषय मन्थन

महानगर की सीमाओं में आठ गांवों

दिनांक : १२ जून २०२२
 ठेक : मध्याह्निक ८ वजेला
 ठिकाण : भोकराई

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ संचनीत,

उत्तर महाराष्ट्र जल परिषद आयोजित

कान्देश सुजलास, सुकनास मिशन अंतर्गत,
साम्प्रदाय निसर्गरक्षक, जलसुत व कृषी तंत्रज्ञाच्या मुलाखती व विचार मंचन

जल संवाद यात्रा - सातवे पुष्प

दोन ते तीन दशकांपासून सामाजिक कार्यात अवेअर, समाजातील महिलांच्या अन्नती मागीर
फेदनाच्या तसेच भारतीय शेती व पशुधरगतीला टाकाऊ वस्तूपासून टाकाऊ विक्री साठी असून
बनविणे याच्या उन्हासास, प्रशिक्षक असे ज्येष्ठ अनुभव संपन्न व्यक्तीकड.

माननीय लोकती मिताताई बोबरे

साधना पदवीधर, मागी नगरसेविका, ज्येष्ठ समाजसेविका,
योग ज्ञान-वाचक, तंत्रिका व कडचिरी

संवादक

जल संविधान

कार्यवाही उत्तर महाराष्ट्र जल परिषद

दिनांक : २५ जानेवारी २०२२

वेळ : सकाळी ८:३० वाजता (आरातीय प्रमाण वेळेनुसार)

ठिकाण : अजिमाईन (अमीरिकटून)

मैत्रिण, प्रदीप

संताती, गमाळणित विषय जर्जून करावे

[illegible][illegible]

उत्तर महाराष्ट्र विकास मंडळ संघर्षीत,
उत्तर महाराष्ट्र जल परिषद आयोजित,

कान्हेदेश सृजलाम, सुफलाम मिशन अंतर्गत,
मान्यवर जितेंद्रसाहेब, जलदूत व कृषी तंत्रज्ञाच्या मुलाखती व विचार मंच

जल संवाद पात्रा - १९६ पृष्ठ (परिचलनद)

दुष्काळाची झुज देऊन संपूर्ण गाव व पंचाक्षरीता पणीछार, स्वसंपूर्ण करून
सामाजिक स्थान नेहमी लोकां बाळगणारे अनुभव संपन्न अशी धन्यवेदी माणसं..

० **संजयजी श्री विठ्ठल मोहन पटील**
जल वीरूष, सामाजिक कार्यकर्ता, संपूर्ण कुटूंब तः अजळनेर
अपेक्षणी, शिंदे वेल, बडई.

० **संजयजी श्री विठ्ठल सदाशिव वेल**
वेजूरम, डि. बी. मोलाचरी, घाटणी कुटूंब तः अजळनेर

० **संजयजी श्री सुनील सदाशिव वेल**
जल वीरूष, माजी सारपच, घाटणी कुटूंब तः अजळनेर

० **संजयजी श्री विठ्ठल सदाशिव वेल**
जल वीरूष, उपसरपच, नगाह तः अजळनेर

संजयजी
० **संजयजी श्री विठ्ठल सदाशिव वेल**
जल वीरूष, उपसरपच, नगाह तः अजळनेर

[illegible][illegible]

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

जलपरिषदेतील सूर : उत्तर महाराष्ट्राच्या समृद्धतेसाठी एकमेव रामबाण उपाय, विविध ठराव मंजूर

‘नार-पार’चे पाणी गिरणा खोऱ्यात वळवा

► सावधान रहने का

आष्टा, पृ. २० :
 स्वयंस्वरमयीं यत्तु मन्त्राणां
 नाथस्य श्रेष्ठं कथञ्चन पदं
 भवेत्, तन्मै, मित्रा शब्दे वा-
 ख्यते ते तन्मै शब्दे पृथक् १००
 योऽप्येवम् अथवा कथञ्चन
 वाच्यते तेन वाच्य, ते शब्दे इत्यं
 पदपठ्यते योऽप्येवम् इत्यं
 अथवा अथवा वाच्य
 योऽप्येवम् यत्तु योऽप्येवम्
 तन्मै योऽप्येवम् कथञ्चन
 अथवा योऽप्येवम् यत्तु योऽप्येवम्
 योऽप्येवम् यत्तु योऽप्येवम्
 योऽप्येवम् यत्तु योऽप्येवम्

[illegible][illegible]

अजय्य सतीस मूलने, की
उस मूलमृ वैश्वविष विषय
महाभारत कथान मूल्य पुष्टि
प्रकटपत्रोपजी की न राज्य राज्यने
भाष्य निषी देवन लयकला
लयाय, मुष्टि प्रकटन पूर्ण करको

मुख्य - जलसंधिबोधन मार्गदर्शन करता है

जलसंधिबोधनील महत्त्वपूर्ण

- वायुमंडलीय धरातल पर जलवाष्पीकरण
- वायुमंडलीय जलवाष्प का उष्णतावाहक
- वायुमंडलीय जलवाष्प का जलवाष्प
- वायुमंडलीय जलवाष्प का जलवाष्प
- वायुमंडलीय जलवाष्प का जलवाष्प

जैविकस्य जल भण्डार (खानदेश)
कुन्यालुका रोड, गजाली
पञ्चम पत्रे गजाली अर्धे
हिन्दी खोन्दाखोन्दा लुकासिक
खोन्दाखोन्दा लुकासिक

A man with a mustache is speaking at a podium. Behind him is a banner with the text "MIGRANTS 2011" and a red and white striped design.

एन सीआय

पौलस्त्यं नमो लक्षणं नमो न लक्षणं
नमो अक्षितान नमो नमो नमो नमो
नमो नमो नमो नमो नमो नमो नमो
नमो नमो नमो नमो नमो नमो नमो
नमो नमो नमो नमो नमो नमो नमो

असे व्हावे जलज्वरकडून
नवेल्या शिक्षणपद्धतीच्या अन्तर्गत प्रत्येक विद्यार्थ्याला पर्यावरण, मानवसंसाधने, जीवशास्त्र, भूगोल, समाजशास्त्र, विज्ञान, कला, व्यायाम, संगणकशास्त्र, आदि विषयांवर प्रशिक्षण देण्यात येईल. याच अन्तर्गत प्रत्येक विद्यार्थ्याला पर्यावरण, मानवसंसाधने, जीवशास्त्र, भूगोल, समाजशास्त्र, विज्ञान, कला, व्यायाम, संगणकशास्त्र, आदि विषयांवर प्रशिक्षण देण्यात येईल.

दुष्प्रभावों-मार्गदर्शकों से प्रभावित कीजिए-
 न केवल यह कि प्रभावित होकर, बल्कि उनका
 प्रभावित होने का अर्थ है कि प्रभावित होकर
 वे इस प्रभावित प्रभावित प्रभावित प्रभावित
 प्रभावित प्रभावित प्रभावित प्रभावित प्रभावित
 प्रभावित प्रभावित प्रभावित प्रभावित प्रभावित
 प्रभावित प्रभावित प्रभावित प्रभावित प्रभावित

व्यापनवाचे नियोजन

[illegible]A portrait of a man with grey hair and glasses, wearing a white long-sleeved shirt. He is standing in front of a patterned background.

अस है तो क्या है !

A portrait of a man with dark hair, wearing a white polo shirt, smiling. He is standing in front of a wall with some text, including the word "HUT" visible.

यह हि जीवन है..! अ

A man in a black shirt is holding a book. The book has a white cover with a red and orange design. He is standing in front of a banner that has some text in Hindi, including 'आलिया' and '197'.

1612:

(छाया : मोहन सारस्वत)

[illegible][illegible]

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

उत्तर महाराष्ट्र खान्देश विकास मंडळ जलपरिषद अभियान आयोजित.,

कान्हदेश सुजलाम, सुफलाम मिशन अंतर्गत,
मान्यवर निसर्गरक्षक, जलदूत व कृषी तंत्रज्ञांच्या मुलाखती व विचार मंथन

जलसंवाद यात्रा : बारावे पुष्प
बोलु काही भात नदीवर!

दरखेडा ता. शिंदखेडा, जिल्हा धुळे येथील कान्हदेश भुमीपुत्र, तापीखोऱ्यातील पांझरा नदीची उपनदी "भात नदी पाणलोट क्षेत्र" या विषयावर विद्यापीठ शिक्षणात प्रबंध सादर करणारे स्थापत्य अभियांत्रिकीचे अभ्यासक्यांची खास मुलाखत.,

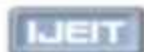
मुलाखतकार : आदरणीय श्री. आकाश सुरेश पवार
सहाय्यक प्रोफेसर,
आर. सी. पटेल इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, शिरपूर

संवादक

श्री. भिला सोनु पाटील

कार्यवाह - उत्तर महाराष्ट्र जल परिषद,
धुळे- नंदुरबार जिल्हा समन्वयक, सहज जलबोध अभियान.,

दिनांक : ७ ऑगस्ट २०२२ (रविवार)
वेळ : सायंकाळी ८ :०० वाजता
ठिकाण : ऑनलाईन

ISSN: 2277-3754

ISO 9001:2008 Certified

International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJET)
Volume 4, Issue 18, April 2015

Water Budget of Bhad River Watershed, Panzara River Basin, Dhule District of Maharashtra State

Aakash Suresh Pawar

Abstract— The problem in this area appear even more serious than originally assessed and solutions are almost certainly more difficult. In simple terms a water budget for the "Bhad" watershed area can be looked at as water inputs, outputs and changes in storage of this "over-exploited" area. The inputs into the area are precipitation, surface water inflows and capacity of different type of storage like dams, ponding and yield must be comparable to the output that is various demands like irrigation demand, public demand like domestic, industrial etc. These are comparatively expressed in this budget.

Index Terms— Runoff, Over-exploited.

I. INTRODUCTION

The watershed of Bhad river for this study is located in the north side of Maharashtra State. The Toposheet no. of map is T.E.85 and it is spread between Survey of India toposheets 46/K/12, 46/K/16, 46/L/9, and 46/L/13; bounded by longitudes between 74° 40' E to 74° 52' E and latitudes between 20° 57' N to 21° 6' N. It falls in Taluka and District Dhule of Maharashtra state. Bhad River is a tributary of Godavari River. There are two tributaries of Bhad River, namely Gul and Wagh. The climate of the area is hot and dry. The south-west monsoon is from June to September. The maximum temperature is 45° C and minimum is 4° C. The average annual rainfall is 571 mm. [1]

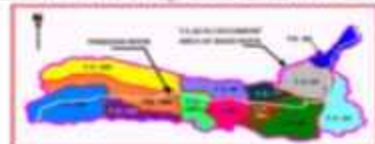

Fig 1 Catchment of Bhad River and 12 sub catchment of Bhad River

II. OBJECTIVE OF STUDY

The main purpose of this project is to work out the complete water budget of the watershed through the study hydrology and water resources of the area. This watershed has been selected because it has been classified as "over-exploited" as per the Fifth Ground Water Vibration by GSDA (Groundwater Survey Development Agency), Dhule, District, and State of Maharashtra. Examples of what can change the storage include both natural and human impacts.

During drought, precipitation decreases, this results in less input into the water budget for a particular basin. With less precipitation, Godavari probable that ground water levels will decline. The ground water level decline results in a change in water storage for the basin because less water is now held in the aquifers. Likewise, if climatic conditions changed and above-normal precipitation occurred for a few years, then more recharge to the aquifers would result, which would be an increase in basin water storage. [2]

III. METHOD OF COMPUTING OF WATER BUDGET

The most difficult part for computing the water budget at mentioned watershed area is collecting data that allows to accurately estimating the net surplus or deficit. The project depends primarily on surface runoff and ground water it can identify years with normal, below normal, and above normal rainfall and use that information to determine the surface runoff under present climate conditions. Rainfall data are readily available from the Agricultural department and other agencies like irrigation department.

For the project work following data will be collected / estimated:

1. Prepare map of project work site and mark the catchment area line on map.
2. Collect watershed map of GSDA Dhule.
3. Meteorological data such as rainfall, type of watershed like good, average or bad.
4. Collect population data of villages which comes under the watershed area.
5. Finding out yield of catchment area by Departmental method and other method.
6. Evapotranspiration details in the watershed.
7. Details such as storage capacity, catchment area Godavari of all the water storage/retaining structures; to be obtained from Water Irrigation Department, and Water Panchayat.
8. Collect information about land use pattern and total area in the form of Gross command area, Culturable command area and Non Culturable command area.
9. Crop pattern or types of crops which are sown in catchment area and water requirement of each type of crop.
10. The data collected / generated as above will be analyzed, synthesized to calculate total annual requirement of water for irrigation, drinking, institutional and commercial purposes etc. Further total annual available water will be estimated from the study of rainfall, evapotranspiration,

ISSN: 2277-3754

ISO 9001:2008 Certified

International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJET)
Volume 4, Issue 18, April 2015

infiltration and runoff. Recharge potential of the area will be evaluated. [2]

The data collected / generated as above will be analyzed, synthesized to calculate total annual requirement of water for irrigation, drinking, institutional and commercial purposes etc. Further total annual available water will be estimated from the study of rainfall, evapotranspiration, infiltration and runoff. Recharge potential of the area will be evaluated. The watershed of Bhad river for the project study is located in the north side of Maharashtra State, spread between Survey of India toposheets 46/K/12, 46/K/16, 46/L/9, and 46/L/13; bounded by longitudes between 74° 40' E to 74° 52' E and latitudes between 20° 57' N to 21° 6' N. It falls in Taluka and District Dhule of Maharashtra state. The toposheets mentioned above are purchased from survey of India department, Pune and the map of the watershed no TE-85 is obtained from office of senior Geologist, GSDA, Dhule.

IV. DETAILED INVESTIGATION

The detailed investigation is carried out in following steps:

A. Preparing the map of the watershed from toposheets.

The watershed area of Bhad River is distributed in the four toposheets which are shown in figure no. 1 to 4. The dark dotted line shown on these toposheets is line of catchment area of site and the map showing the details of river, reservoirs locations and village locations. After plotting these lines on 4 toposheets and joining them, a single map is prepared. [9]

Fig 2 Toposheet No. 46/K/12

Fig 3 Toposheet No. 46/K/16

Fig 4 Toposheet No. 46/L/9

Fig 5 Toposheet No. 46/L/13

A. Prepared map of the watershed from these toposheets.

Fig 6 Final prepared map from Toposheet fig no 2, 3, 4 and 5

B. Rainfall data

The rainfall data is collected from work site of Dhule Agricultural department and is as given below [9]

Table 1: Rainfall Data Week wise Rainfall (In mm - average of 50 years 1963-2013) in Taluka & District Dhule

Rainfall from week 21 (Start in week 44/October)		
Date	Week	Rainfall (mm)
21 May To 27 May	W21	4.5
28 May To 03 June	W22	8.3
04 June To 10 June	W23	20.4
11 June To 17 June	W24	23.7

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी खोरे :

ISSN: 2277-3784

ISO 9001:2008 Certified

International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJET)

Volume 4, Issue 10, April 2015

18 June To 24 June	W23	39.5
25 June To 01 July	W26	46.6
02 July To 08 July	W27	36.8
09 July To 15 July	W28	31.8
16 July To 22 July	W29	32.1
23 July To 29 July	W30	32.6
30 July To 05 Aug	W31	37.4
06 Aug To 12 Aug	W32	26.5
13 Aug To 19 Aug	W33	18.6
20 Aug To 26 Aug	W34	23
27 Aug To 02 Sep	W35	29.4
03 Sep To 09 Sep	W36	26.9
10 Sep To 16 Sep	W37	31.5
17 Sep To 23 Sep	W38	37.2
24 Sep To 30 Sep	W39	29.6
01 Oct To 07 Oct	W40	1.7
08 Oct To 14 Oct	W41	5.5
15 Oct To 21 Oct	W42	6.4
22 Oct To 28 Oct	W43	5
29 Oct To 04 Nov	W44	4
Average Rain		37.7

C. Population Data

The population data collected for last three decades are collected from census book of government of Maharashtra and website of district Dahanu. [12]

Table II: Population villages which are comes in under watershed area of Bhad River

Name of village	Population 2011	Population 2001	Population 1991
Ambari	12115	11900	10000
Ambari	823	782	702
Ambari	200	201	201
Ambari	2281	2117	2000
Ambari	2000	1900	1800
Ambari	1800	1800	1700
Ambari	871	827	680
Ambari	900	878	887
Ambari	2357	2235	2127
Ambari	11004	11100	10000
Ambari	1000	1000	1000
Ambari	115	107	110
Total population per Decade	38320	36404	33096

D. Area details of the watershed

The Gross command area, Culturable command area of all the villages in the watershed are detailed obtained from *Ambari* and *Ambari* of concerned villages and are as given below [10]

Name of village	Gross command area (Hectare)	Culturable command area (Hectare)	Non Culturable command area (Hectare)
Ambari	431	394.7	36.3
Ambari	147	91.14	55.86
Ambari	125	78.75	46.25
Ambari	1520	1094.4	425.6
Ambari	1800	1363	437
Ambari	888	236	652
Ambari	400	170	230
Ambari	500	200	300
Ambari	1021.3	482.63	538.67
Ambari	2271.61	1090	1221.61
Ambari	803.04	473	330.04
Ambari	256.19	205	51.19
Average Rain	11207.94	5822.62	5385.32
Average Rain	27894.82	14387.69	13507.13

E. Details of storage works in watershed

Table IV: Size storage of tank in Bhad river watershed

No	Name of tank	Live storage in lakh
1	Village tank at <i>Ambari</i> (No.1) <i>Ambari</i> (Nalla)	1.5
2	Village tank at <i>Ambari</i> (No.2) <i>Ambari</i> (Nalla)	2.35
3	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.3) <i>Ambari</i> (Nalla)	2.52
4	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.4) <i>Ambari</i> (Nalla)	3
5	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.5) <i>Ambari</i> (Nalla)	1.98
6	Storage <i>Ambari</i> (No.6) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.64
7	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.7) <i>Ambari</i> (Nalla)	4.00
8	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.8) <i>Ambari</i> (Nalla)	2.617
9	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.9) <i>Ambari</i> (Nalla)	6.173
10	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.10) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.315
11	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.11) <i>Ambari</i> (Nalla)	5.000
12	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.12) <i>Ambari</i> (Nalla)	2.293
13	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.13) <i>Ambari</i> (Nalla)	2.293
14	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.14) <i>Ambari</i> (Nalla)	2.000
15	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.15) <i>Ambari</i> (Nalla)	2.000
16	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.16) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.705
17	Percolation tank at <i>Ambari</i> (No.17) <i>Ambari</i> (Nalla)	3.624
18	Village tank at <i>Ambari</i> (No.18) <i>Ambari</i> (Nalla)	1.121

ISSN: 2277-3784

ISO 9001:2008 Certified

International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJET)

Volume 4, Issue 10, April 2015

19	Village tank at <i>Ambari</i> (No.19) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.933
20	Village tank at <i>Ambari</i> (No.20) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.411
21	Village tank at <i>Ambari</i> (No.21) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.376
22	Village tank at <i>Ambari</i> (No.22) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.274
23	Village tank at <i>Ambari</i> (No.23) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.705
24	Village tank at <i>Ambari</i> (No.24) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.303
25	Village tank at <i>Ambari</i> (No.25) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.649
26	Storage <i>Ambari</i> (No.26) <i>Ambari</i> (Nalla)	0.364
Total available water		21.28

no 2013
Average rainfall measured 371.7 mm *Ambari* 22.51 inch
 $\text{mm} \text{ in inch} = (P-7) \times P \div 100$
 $= (22.51-7) \times 22.5 \div 100$
 $= 3.49 \text{ inch}$
 $\text{mm} = 2.3232 \times \text{Runoff in inch} \times \text{catchment Area}$
 $\text{mm} = 2.3232 \times 3.49 \times 43.40$
 $\text{mm} = 351.89 \text{ mm}$
 $\text{mm} = 2.3232 \times 3.49 \times 43.40$
 $\text{mm} = 996.524.8 \text{ mm}$
 $\text{mm} = 996.524.8 \text{ mm}$
 $\text{mm} = 9.965 \text{ Mm}$
 $\text{mm} = 9.965 \text{ Mm}$

F. Yield calculation

For water budget of *Ambari* river watershed, it is decided to calculate total annual demand and total annual available water. For calculating total available water following methods are used. These methods are applicable to area in Maharashtra and used by Government department. [9]

2. Yield by *Ambari* method

Nature of catchment is assumed as Good Dependability of rainfall 50%. *Ambari* table Coefficient Value from Page No 153 of Minor Irrigation Book, Dhule District, and Government of Maharashtra.

Average rainfall is 371.7 mm so that is 22.51 inch

Table V: Interpolation for 22.51 inch rainfall

Total Maximum Rainfall in inch	Yield of Run-off from Catchment per square mile in <i>Ambari</i>
22	0.347
22.51	0.347
23	0.347

Yield at site from catchment

Yield = catchment area $\times$ Yield in *Ambari* sq mile

Yield = 43.40 $\times$ 0.347

Yield = 405.66 *Ambari*

Yield = 11488.29 *Ambari*

Yield = 11488.29 *Ambari* that is 11.488 Mm

The maximum yield obtained from the above two methods is 11.488 Mm and the same yield used in further analysis. Further total annual volume of rainfall required on the watershed is

= Gross command area of watershed in $\text{m}^2 \times$ average

annual rainfall in m

= 112.0794 $\times$ $(10^6 \times 0.5717)$

= 64.06 $\times$ (10^6 m)

= 64.076 Mm

2. Inlet Formula and *Ambari* formula

Data Available of Catchment

1. Catchment area on map 112.5 km² 43.40 sq miles

2. No of years for which average rainfall is measured 1963

Irrigation water requirement is the main demand. It is obtained from data of Culturable command area and water requirement of crops as given area in following table

Culturable command area in watershed 5822.62 Hectare
58.2262 Km²
14387.69 Acre

Table VI: Crop Pattern and Water Requirement for Irrigation

Name of Crop	Area in %	Delta (mm)	Actual Area in Hectare	Volume water in Hectare-m
Kharif Crop				
1. <i>Ambari</i>	55	0.300	3202.44	960.73
2. <i>Ambari</i>	11	0.450	640.49	288.22
3. <i>Ambari</i>	22	0.450	1280.98	576.44
4. <i>Ambari</i>	12	0.900	698.71	628.84
Rabi Crop				
5. <i>Ambari</i>	45	0.375	2620.70	982.76
6. <i>Ambari</i>	15	0.30	873.50	262.05
7. <i>Ambari</i>	10	0.30	582.26	174.68
8. <i>Ambari</i>	10	0.30	582.26	174.68
Total Area in Hectare 5822.62				4484.73

Irrigation Water requirement is 4484.730.55 cubic meter that is 44.849 Mm. In above calculation it is assumed that the entire Culturable command area will be irrigated; that is intensity is 100%. If intensity of irrigation is assumed as 20%, then Irrigation water demand = 44.849 $\times$ 0.20 = 8.969 Mm

So maximum population can be obtained by Geometric increase method and is considered in further analysis.

G. Population forecasting

Table VII: Comparison of population forecasting by three methods

Population Year	ARITHMETIC Increase Method	GEOMETRIC Increase Method	INCREMENTAL Increase Method
P ₂₀₁₁	40682	40961	39790
P ₂₀₂₁	43044	43509	40768
P ₂₀₃₁	45406	46158	40354

ISSN: 2277-3754

ISO 9001:2008 Certified

International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJET)

Volume 4, Issue 10, April 2015

For calculating total annual demand of the area following demands have been considered.

1. Irrigation water demand = 44,549 Mm³
2. Domestic water demand = 135 k/h/d
3. Industrial water demand is neglected because the village area is not industrialized
4. Institutional and commercial water demand = 20 k/h/d
5. Public uses = 10 k/h/d

Thus total water demand including domestic demand, institutional and commercial demand and public uses demand is = $135 + 20 + 10 = 165$ k/h/d that is $0.165 \text{ m}^3/\text{second/day}$ So, Total daily demand (for year 2011) = $(165 \times 24 \times 365) = 14522.8 \text{ m}^3$ and

Total annual demand (for year 2011) = $(14522.8 \times 365) = 10^6 \times 2.308 \text{ Mm}^3$

Similarly total annual public water demands for year 2021, 2031, and 2041 are as given below

For year 2021 = $(4000 \times 10^3 \times 165 \times 365) = 10^6 \times 2.461 \text{ Mm}^3$

For year 2031 = $(4340 \times 10^3 \times 165 \times 365) = 10^6 \times 2.624 \text{ Mm}^3$

For year 2041 = $(4643 \times 10^3 \times 165 \times 365) = 10^6 \times 2.798 \text{ Mm}^3$

V. RESULTS AND DISCUSSION

The water budget of any watershed consists of two main parameters, that is

1. Total annual inflow that is annually runoff and
2. Total annual demand of water.

The total annual water received in the form of precipitation, total annual runoff and actually available in storage works are given below

Table VIII Surface Available Water on watershed

Particulars	Cubic meter (Mm ³)	Mm ³
Maximum yield water on watershed area	11,400	809.66
Available water to all existing reservoirs	1,440	11.00

The above table shows that the annual runoff is about 18% of total rainfall received. Remaining 82% of the rainfall is evaporation and ground water. The table also shows that there is much more scope for construction of storage works that is $10^6 \times 1.440$ Mm³ because total available water in all existing storage works is about 11% of annual runoff. The total annual water demand can be divided in to two main parts, that is

1. Annual irrigation demand, which is nearly 95% of the total annual demand. This demand is assumed to be constant and
2. Public demand consisting of domestic, institutional and commercial, and public use demands. These demands increased, depending on population.

All these demands along with annual runoff are shown in following table

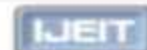
Table IX Comparison of annual available water and future demands

Year	2011	2021	2031	2041
Annual runoff (Mm ³)	11,400	11,400	11,400	11,400
Irrigation demand (Mm ³)	44,549	44,549	44,549	44,549
Public Demand (Mm ³)	2,308	2,461	2,624	2,798
Total annual demand (Mm ³)	47,137	47,110	47,173	47,347
Irrigation demand intensity of irrigation in 20% (Mm ³)	8,910	8,910	8,910	8,910
Irrigation demand intensity of irrigation in 20% (Mm ³)	11,270	11,431	11,394	11,768

From the above table it is clear that the annual runoff is nearly 23% of the annual irrigation demand if it is calculated by assuming intensity of irrigation as 100% that is the entire Culturable command area will be irrigated. Ground water is not considered in above calculations. Assessable intensity of irrigation is very low. In Maharashtra state intensity of irrigation is 20%. If 20% is the intensity of irrigation then the annual runoff is nearly sufficient to satisfy all the demands, (refer columns 6 and 7 of table no 27). Assessable more than 50% irrigation is carried out using well water that is ground water. So even if 20% of CCA is given assumed supply from storage works, it will be sufficient, that it is possible only if all runoff is stored in storage works such as reservoirs, dams etc.

VI. CONCLUSION AND FUTURE SCOPE

1. The watershed of Godavari river, a tributary of Godavari river, has been studied with respect to water budget. Study of water budget gives better understanding of supply and demand and steps to be taken to arrangement the supply. The gross area of the watershed is 112 km² but the population is only 18320. The area is hilly having some tributaries population. The runoff water is not sufficient to satisfy the irrigation demand if entire CCA is to be irrigated completely. Ground water has not been considered in calculating input or supply.
2. Future scope of this project is to study ground water yield by carrying pumping tests and recuperation tests on wells. There are hundreds of wells in all the 12 villages of the watershed. Representative wells may be selected and ground water yield can be calculated.
3. Assessable future scope is to suggest various methods of recharging the rain water into ground, so that more and more water will be stored in ground water and runoff

ISSN: 2277-3754

ISO 9001:2008 Certified

International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJET)

Volume 4, Issue 10, April 2015

will be less and better losses will be less. Assessable to harness all the runoff water, it is necessary to suggest the construction of dams reservoirs, at suitable locations.

REFERENCES

- [1] Government of India (2002), "National Water Policy", Ministry of Water Resources, New Delhi.
- [2] V. M. Choudhary, D. Choudhary, Y. K. Srivastava, Choudhary, A. Choudhary, (October 2009), "Integrated Water Resources Development Plan for Sustainable Management of Godavari Watershed, India using Remote Sensing and GIS", Springer Science, (13-1581-1607).
- [3] D. K. Todd, (1980), Groundwater Hydrology, John Wiley and Sons, New York.
- [4] Dr. Choudhary, (2009), Government of India Ministry of Water Resources Central Ground Water Board, Ground Water Information (Dhule District), Maharashtra.
- [5] K. Subramanya, (2008), Engineering Hydrology (Third Edition), Tata McGraw-Hill Pub. Co. Ltd., New Delhi.
- [6] Modi P.N., (1965), Irrigation, Water Resources and Water Power Engineering, (Second Edition), Standard Book House, New Delhi.
- [7] S. K. Gang (2010), Water Supply Engineering (First Edition), Khanna Publication, Delhi.
- [8] Survey of India Department, Pune for "Toposheets".
- [9] Irrigation Department, Dhule for "Line storage of dam/storage works".
- [10] Taluk Department, Dhule for "CCA, CCA and non-Culturable command area".
- [11] Zilla Parishad, Dhule for census data.
- [12] District census handbook, Dhule, Census of India 1991, Series-54 Maharashtra.

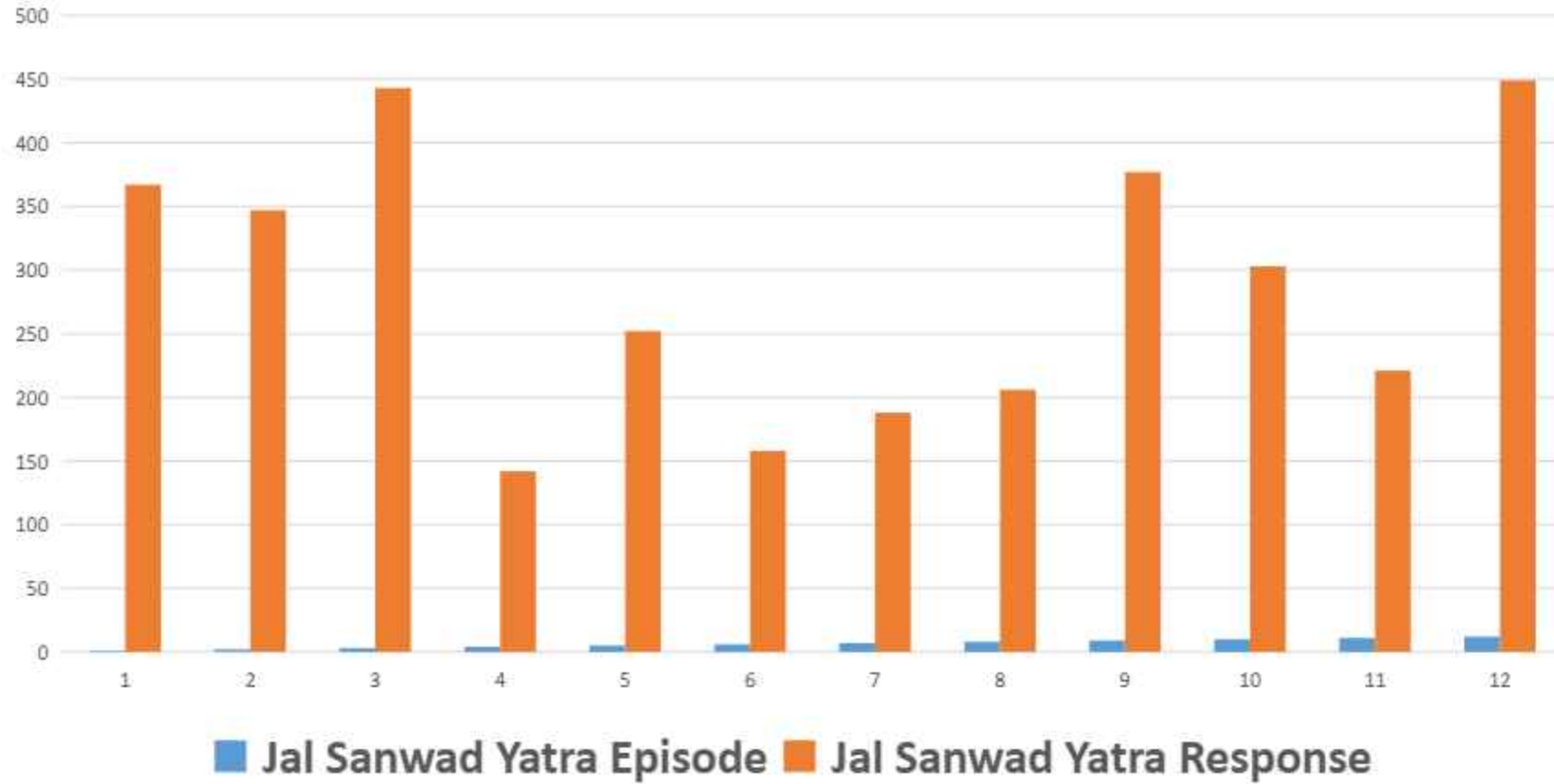
AUTHOR BIOGRAPHY

Dr. J. K. Choudhary,
B.E., M.Tech., Ph.D., (Mechanical Engineering and
Management)
IETE member

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

बोलू काही भात नदीवर! ↴

भात नदी पुनर्बांधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

सरकारी यंत्रणे मार्फत प्राप्त अहवाल : भात नदी, जिल्हा धुळे

- ❖ गावाचा नागरी क्षेत्राची कुटुंब संख्या लोकसंख्या
- ❖ पाणी टंचाईग्रस्त गावे / वार्ड (ट्रॅकर ने पाणी पुरवठा)
- ❖ पूरप्रवण क्षेत्रातील गावे
- ❖ पर्जन्य मान - मंडळ निहाय
- ❖ नदी काठाच्या / नदी परिसरातील उद्योग निहाय व गाव निहाय नाव
- ❖ नद्यांच्या प्रदूषणाचा अहवाल
- ❖ नदी खोरे पीक पेरणी आणि क्षेत्र अहवाल गाव निहाय
- ❖ नदीवरील पाझर तलाव आणि साठवण तलाव
- ❖ नदीवरील प्रकल्प
- ❖ नदीवरील मत्स्य व्यवसाय
- ❖ भूजल अहवाल पाणलोट निहाय
- ❖ नद्यांचे नकाशे (टोपोशीट)
- ❖ पर्यटन स्थळे, धार्मिक स्थळे / नदी काठचे
- ❖ मल जल निस्सारणाची माहिती
- ❖ BMC स्थापित झालेल्या ग्राम पंचायती

संगणकीय माहिती प्राप्त निहाय : भात नदी

जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग 30 नोव्हेंबर 2022 रोजी घेतलेली माहिती विलंबित पाणी व नदी विकास विभाग येथे देण्यात आली आहे.

"भात नदी पुनर्बांधणी व पुनर्जीवन" असेल त्या बाबतची माहिती, या अहवालात नमूद करण्यात आली आहे.

क्र.सं.	माहितीचे स्वरूप	विभाग	काळावधी	टीप
1	गावाचा नागरी क्षेत्राची कुटुंब संख्या लोकसंख्या	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
2	पाणी टंचाईग्रस्त गावे / वार्ड (ट्रॅकर ने पाणी पुरवठा)	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
3	पूरप्रवण क्षेत्रातील गावे	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
4	पर्जन्य मान - मंडळ निहाय	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
5	नदी काठाच्या / नदी परिसरातील उद्योग निहाय व गाव निहाय नाव	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
6	नद्यांच्या प्रदूषणाचा अहवाल	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
7	नदी खोरे पीक पेरणी आणि क्षेत्र अहवाल गाव निहाय	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
8	नदीवरील पाझर तलाव आणि साठवण तलाव	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
9	नदीवरील प्रकल्प	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
10	नदीवरील मत्स्य व्यवसाय	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
11	भूजल अहवाल पाणलोट निहाय	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
12	नद्यांचे नकाशे (टोपोशीट)	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
13	पर्यटन स्थळे, धार्मिक स्थळे / नदी काठचे	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
14	मल जल निस्सारणाची माहिती	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23
15	BMC स्थापित झालेल्या ग्राम पंचायती	जिल्हा पाणी व नदी विकास विभाग	मासिक 30 वे	2022-23

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

**महाराष्ट्र शासन
वनविभाग**

उप वनसंरक्षक (प्रा.), धुळे वनविभाग, धुळे यांचे कार्यालय
राममोडर लॉजिंग मार्ग, जैन चौक, धुळे 424 001, ISO 9001:2015.
दूरध्वनी - 02562-246511 ईमेल - office@maharashtra.gov.in

जा.क्र./प्रकार/वेग/ ७९४३/2022-23 धुळे 424 001. दिनांक: 29/11/2022

आपत

विषय :- "स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत घेता जाणुया नदीला" या अभियानाची माहिती प्राप्त. सदर घेवून समन्वयक यांना देणे बाबत.

- संदर्भ :-**
- 1) महाराष्ट्र शासन पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग शा.नि.क्र.संकीर्ण 8222/प्र.क्र.276/सा.का.4 दिनांक 14 ऑक्टोबर 2022.
 - 2) महाराष्ट्र शासन पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग शा.नि.क्र. संकीर्ण 8222/प्र.क्र.276/सा.का.4, दि.29 नोव्हेंबर 2022 शुद्धीपत्रक
 - 3) या बाबतचा पत्र-जा.क्र.अ/संकीर्ण/River Abhiyan/2657/2022-23 धुळे दि.9-11-2022.

"स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत घेता जाणुया नदीला" या अभियानासाठी जिल्हास्तरीय समिती स्थापन करण्यात आली आहे. या अभियाना अंतर्गत धुळे जिल्ह्यातील भात नदीची निषेध करण्यात आलेली आहे. यानुसार उपरोक्त संदर्भित क्र.3 अन्वये संकेदीत संज्ञा यांचे मार्फत माहिती यात विन्यास आलेली होती.

यानुसार सदर माहिती या विभागात प्राप्त झालेली आहे. याप्रमाणे भात नदीचे समन्वयक यांना या प्रमाणे माहिती पुरवण्यात येत आहे.

शेवत : संदर्भित प्राप्त आढावा होईल प्रती

(निर्मल कुमार शिंदे) भा.प्र.अ.
उपवनसंरक्षक (प्रा.) धुळे वनविभाग, धुळे तथा
"स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत घेता जाणुया नदीला" अभियान
सदस्य सचिव जिल्हास्तरीय समिती धुळे.

प्रति.

श्री. निराला पाटील व श्री. जयेंद्रा कट्टेल पाटील, (भात नदी समन्वयक)
झापा, राजाराम पराजेंकर, जावळी
धुळे जैन चौक, कल्याण.
शा.नि.धुळे
दूरध्वनी क्र.9850198421.

भात नदी

धुळे पाटबंधारे विभाग, धुळे
विभाग सचिव, शाही रोड, धुळे - 424001
फोन नं. (02562) 276593 फॅक्स नं. (02562) 276596
Email - director@pdrct.dte.in, info@pdrct.dte.in, feedback@pdrct.dte.in, complaint@pdrct.dte.in

जा.क्र./प्रकार/वेग/ ७९४३/2022 दिनांक - 29/11/2022

प्रति.
उपवनसंरक्षक (प्रा.) धुळे वनविभाग, धुळे तथा
सदस्य सचिव जिल्हास्तरीय समिती धुळे.

विषय :- "स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत "घेता जाणुया नदीला" या अभियानासाठी जिल्हास्तरीय समितीची बैठक बाबत.

- संदर्भ :-**
1. उपवनसंरक्षक (प्रा.) धुळे वनविभाग, धुळे तथा सदस्य सचिव जिल्हास्तरीय समिती धुळे यांचे पत्र जा.क्र. अ/संकीर्ण/River Abhiyan/211/दि.13.12.2022
 2. महाराष्ट्र शासन पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग शा.नि.क्र. संकीर्ण 8222/प्र.क्र.276/सा.का.4 दि.14.10.2022

उपरोक्त संदर्भीत शासन निर्णयान्वये "स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत "घेता जाणुया नदीला" या अभियानाच्या अंमलबजावणीकामी अभियानातील उद्दिष्टांशी संबंधित परिशिष्ट 1 मधील श्र.क्र.101 मधील भात नदीची या विभागाशी संबंधित असलेली माहिती शेवत सादर करण्यात येत आहे.

हे आपल्या माहितीसाठी व पुढील कार्यवाहीसाठी सविनय सादर

- शेवत :-**
1. धुळे जिल्हा दर्शक नकाशा
 2. भात नदीवरील सोनबंद ज.प्र.दर्शक नकाशा
 3. भात नदीवरील देवमाने ज.प्र.दर्शक नकाशा
 4. तापी खोर् दलोक नकाशा
 5. भात नदीवरील सोनबंद ज.प्र.ठळक वैशिष्ट्ये
 6. भात नदीवरील देवमाने ज.प्र. ठळक वैशिष्ट्ये
 7. भात नदीसंबंधी तुरेगा माहिती
 8. देवमाने ज.प्र.चा 3D ऑक्टो - 3D नकाशा
 9. अंगणवडी ज.प्र.चा 3D ऑक्टो - 3D नकाशा

प्रत :- मा.जिल्हाधिकाऱ्या धुळे यांना माहितीसाठी सविनय सादर
प्रत :- मा.अधिकाऱ्या अतिरिक्त व प्रशासक, लाक्षीपूर, जळगाव यांना माहितीसाठी सविनय सादर

20 DEC 2022

(पुनर्मि. लंडे)
कार्यकारी अभियंता
धुळे पाटबंधारे विभाग,
धुळे.

29/11/22

❖ गावाचा नागरी क्षेत्राची कुटुंब संख्या लोकसंख्या

80

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ पाणी टंचाईग्रस्त गावे / वार्ड
(ट्रॅकर ने पाणी पुरवठा)

सहा. जिल्हाधिकारी शुळे उपविभागीय अधिकारी शुळे, भाग शुळे यांचे कार्यालय
प्रशासकीय संकुल, नुन जिल्हाधिकारी कार्यालय, शुळे (महाराष्ट्र) (५६)

ई-मेल: sidodhake@gmail.com दूरध्वनी: ०२५५२२-२८८८९११

ब्राम्हण/टंचाई/काही ०३/२०२२ शुळे दिनांक: १६/१२/२०२२

प्रति,
उप-कनसर्व्हक (पा.), शुळे उपविभाग शुळे तथा
स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत चला जाणुया अभियान
सदस्य सचिव जिल्हास्तरीय समिती शुळे

विषय :- स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत चला जाणुया कर्वाला या अभियानासाठी जिल्हास्तरीय समिती स्थापनचावत.

संदर्भ :- १) वापलेकडील पत्र क्र. वा.क्र.वा/ए/काही/विपर अभियान/१५५०/२०२२-२३ दि. ०९/११/२०२२
२) तहसिलदार शुळे भागीण यांचेकडील पत्र क्र. ट/टंचाई/काही/२०१९/२०२२ दि. १२/१२/२०२२

उपरोक्त संदर्भात मजकूरचे कळविण्यात येते की, स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव अंतर्गत चला जाणुया महोत्सवाचा अभियानासाठी जिल्हास्तरीय समिती स्थापन करण्यात आली असून या अभियाना अंतर्गत भात नदीची निरवड करण्यात आलेली आहे. त्याअनुषंगाने भात नदीवरून सुक्ष्म माहिती संकलीत करण्याचे निर्देश मा. जिल्हाधिकारी यांनी दिलेले असून पाणी टंचाई ग्रस्त गावे / वार्ड (ट्रॅकरने पाणी पुरवठा करणे) याबाबतची माहिती यापुढीलप्रमाणे आलेली आहे.

त्याअनुषंगाने शुळे तालुक्यातील भात नदीच्या काठावर असलेले बडेल, तिसगांव, बंदाणे, देवभाने, कापडणे, शंभूर, लोणकूटे व डोंगरगांव इत्यादी गावे वेत असून सदर गावांसाठी सन २०१५-१७ ते सलगपावेले अभिलेख पोहिले असता यांचे कापडणे वा. शुळे हे गाव चगळता जवळ मसुद गावाचा पाणी टंचाई नसल्याने कोपल्याही उपलब्धतेला राखण्यात आलेल्या नाहीत. तथापि यांचे कापडणे वा गावी सन २०१९ मध्ये पाणी टंचाई निवारणार्थ चार ट्रॅकरद्वारे पाणी पुरवठा करण्यात आलेला आहे. हे आपल्या माहितीसाठी.

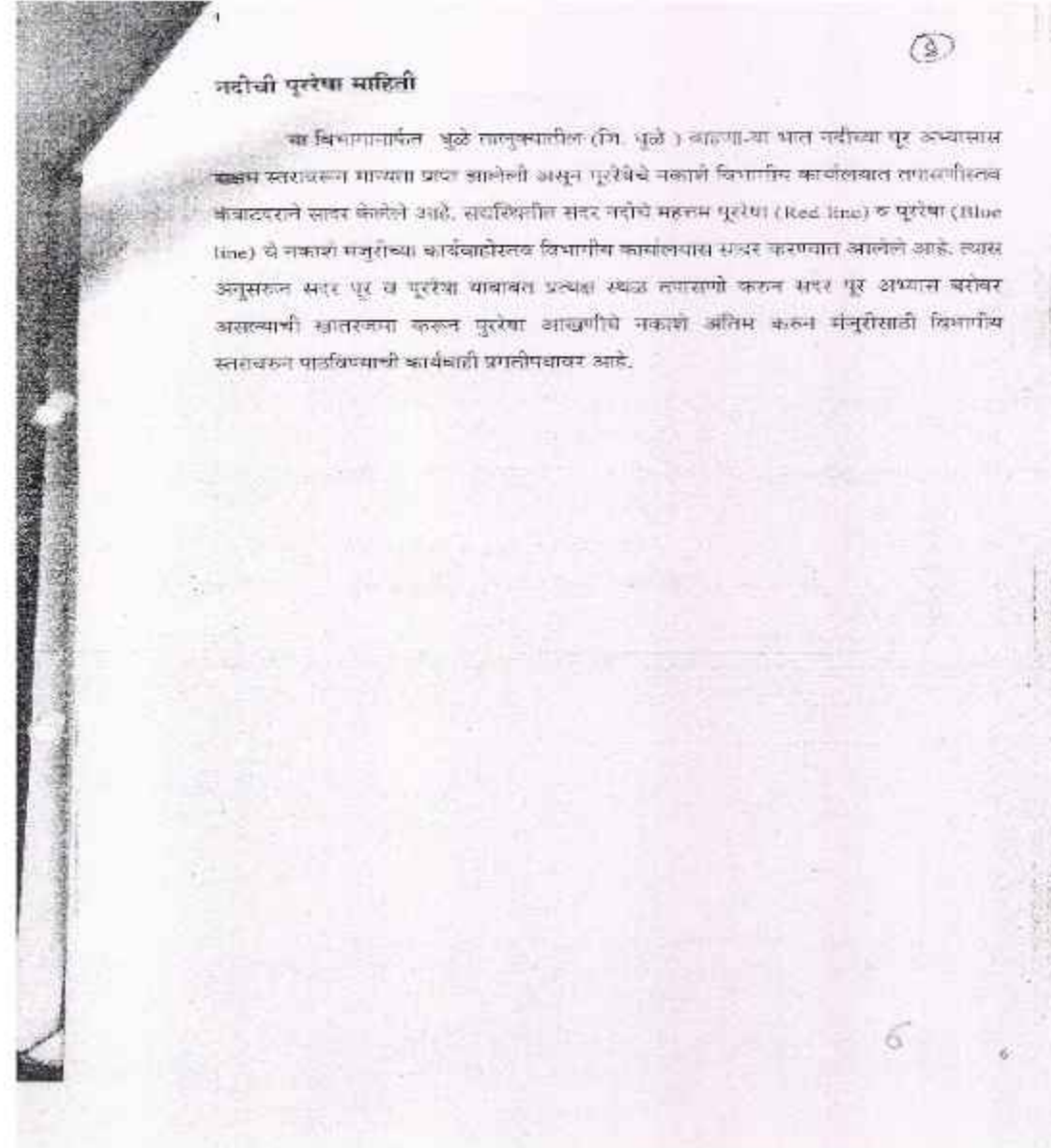
टीप - पाणी टंचाई आदेशाची जावणेकाल फक्त.

16 DEC 2022

(मूली घोंडाघले) भा.प्र.से
सहा जिल्हाधिकारी तथा
उपविभागीय अधिकारी,
शुळे भाग, शुळे

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ पूरप्रवण क्षेत्रातील गावे

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ पर्जन्य मान - मंडळ निहाय

महाराष्ट्र शासन
जिल्हाधिकारी कार्यालय, धुळे
महसूल (टॅक्साई) शाखा

पुत्रावनी क्रमांक 02562-288711.12, 13
क्र. अ/कस/2/टॅक्साई/कसि/ 357 /2022
दि. 5/11/2022

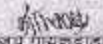
प्रति,
संयोजक/सहायक (P.A.) धुळे जिल्हाधिकारी कार्यालय, धुळे तथा
"स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत घेता जाणुया नवीला" अधिवेशन
संबंधित तहसिल जिल्हास्तरीय समिती, धुळे

विषय - "स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत घेता जाणुया नवीला" या अधिवेशनासाठी जिल्हास्तरीय
समिती स्थापन करणे.

संदर्भ :- आपले/कसि/न नम. तालिमां/Talima Adhyaksh/2642/2022-23 दि. 21.11.2022

अपरोक्ष सदसगीत सहाय्याचे "स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत घेता जाणुया नवीला" या अधिवेशनासाठी
धुळे जिल्हास्तरीय समिती निष्काळीत करण्यात आलेली अस्तित्वात या अधिवेशनाच्या संपन्नपत्राच्या प्रसिद्धी नमुने
सहाय्याचा अनुषंगाने माहिती देण्यात आलेली वेळोवेळी कळविले जाते. तसेच कसि/कसि/न नम. अ मध्ये नमुने देऊन
प्रत्येक माहिती 20 वर्षांचे मंडळ निहाय माहितीच्या माहिती देण्यात आलेली वेळोवेळी कळविले जाते.

दरम्यान, जिल्हा शासनाच्या शासकीय संकेतस्थळावर 2022-23 या वर्षासाठी धुळे जिल्हास्तरीय
मंडळ निहाय अधिवेशनाच्या माहिती उपलब्ध असून यासाठी माहिती देण्यात आलेली वेळोवेळी कळविले जाते.
कार्यालयाच्या ई-मेल scs@scs.gov.in वर पाहिली जाईल. कृपया अस्तित्वात संपन्नपत्राची नोंद घ्यावी.

जिल्हा शासकीय
निवासी उपजिल्हाधिकारी
जिल्हाधिकारी कार्यालय, धुळे

Scanned by CamScanner

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ पर्जन्य मान - मंडळ निहाय

Sl. No.	Dist.	Block	Area (Sq. Km.)	Actual Rainfall (mm)	Normal Rainfall (mm)	% of Normal	Sl. No.	Dist.	Block	Area (Sq. Km.)	Actual Rainfall (mm)	Normal Rainfall (mm)	% of Normal
99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
100	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	
101	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	
102	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	1	1	
103	1	1	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	
104	1	1	1	1	1	1	6	1	1	1	1	1	
105	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	1	1	
106	1	1	1	1	1	1	8	1	1	1	1	1	
107	1	1	1	1	1	1	9	1	1	1	1	1	
108	1	1	1	1	1	1	10	1	1	1	1	1	
109	1	1	1	1	1	1	11	1	1	1	1	1	
110	1	1	1	1	1	1	12	1	1	1	1	1	
111	1	1	1	1	1	1	13	1	1	1	1	1	
112	1	1	1	1	1	1	14	1	1	1	1	1	
113	1	1	1	1	1	1	15	1	1	1	1	1	
114	1	1	1	1	1	1	16	1	1	1	1	1	
115	1	1	1	1	1	1	17	1	1	1	1	1	
116	1	1	1	1	1	1	18	1	1	1	1	1	
117	1	1	1	1	1	1	19	1	1	1	1	1	
118	1	1	1	1	1	1	20	1	1	1	1	1	
119	1	1	1	1	1	1	21	1	1	1	1	1	
120	1	1	1	1	1	1	22	1	1	1	1	1	
121	1	1	1	1	1	1	23	1	1	1	1	1	
122	1	1	1	1	1	1	24	1	1	1	1	1	
123	1	1	1	1	1	1	25	1	1	1	1	1	
124	1	1	1	1	1	1	26	1	1	1	1	1	
125	1	1	1	1	1	1	27	1	1	1	1	1	
126	1	1	1	1	1	1	28	1	1	1	1	1	
127	1	1	1	1	1	1	29	1	1	1	1	1	
128	1	1	1	1	1	1	30	1	1	1	1	1	
129	1	1	1	1	1	1	31	1	1	1	1	1	
130	1	1	1	1	1	1	32	1	1	1	1	1	
131	1	1	1	1	1	1	33	1	1	1	1	1	
132	1	1	1	1	1	1	34	1	1	1	1	1	
133	1	1	1	1	1	1	35	1	1	1	1	1	
134	1	1	1	1	1	1	36	1	1	1	1	1	
135	1	1	1	1	1	1	37	1	1	1	1	1	
136	1	1	1	1	1	1	38	1	1	1	1	1	
137	1	1	1	1	1	1	39	1	1	1	1	1	
138	1	1	1	1	1	1	40	1	1	1	1	1	
139	1	1	1	1	1	1	41	1	1	1	1	1	
140	1	1	1	1	1	1	42	1	1	1	1	1	
141	1	1	1	1	1	1	43	1	1	1	1	1	
142	1	1	1	1	1	1	44	1	1	1	1	1	
143	1	1	1	1	1	1	45	1	1	1	1	1	
144	1	1	1	1	1	1	46	1	1	1	1	1	
145	1	1	1	1	1	1	47	1	1	1	1	1	
146	1	1	1	1	1	1	48	1	1	1	1	1	
147	1	1	1	1	1	1	49	1	1	1	1	1	
148	1	1	1	1	1	1	50	1	1	1	1	1	
149	1	1	1	1	1	1	51	1	1	1	1	1	
150	1	1	1	1	1	1	52	1	1	1	1	1	
151	1	1	1	1	1	1	53	1	1	1	1	1	
152	1	1	1	1	1	1	54	1	1	1	1	1	
153	1	1	1	1	1	1	55	1	1	1	1	1	
154	1	1	1	1	1	1	56	1	1	1	1	1	
155	1	1	1	1	1	1	57	1	1	1	1	1	
156	1	1	1	1	1	1	58	1	1	1	1	1	
157	1	1	1	1	1	1	59	1	1	1	1	1	
158	1	1	1	1	1	1	60	1	1	1	1	1	
159	1	1	1	1	1	1	61	1	1	1	1	1	
160	1	1	1	1	1	1	62	1	1	1	1	1	
161	1	1	1	1	1	1	63	1	1	1	1	1	
162	1	1	1	1	1	1	64	1	1	1	1	1	
163	1	1	1	1	1	1	65	1	1	1	1	1	
164	1	1	1	1	1	1	66	1	1	1	1	1	
165	1	1	1	1	1	1	67	1	1	1	1	1	
166	1	1	1	1	1	1	68	1	1	1	1	1	
167	1	1	1	1	1	1	69	1	1	1	1	1	
168	1	1	1	1	1	1	70	1	1	1	1	1	
169	1	1	1	1	1	1	71	1	1	1	1	1	
170	1	1	1	1	1	1	72	1	1	1	1	1	
171	1	1	1	1	1	1	73	1	1	1	1	1	
172	1	1	1	1	1	1	74	1	1	1	1	1	
173	1	1	1	1	1	1	75	1	1	1	1	1	
174	1	1	1	1	1	1	76	1	1	1	1	1	
175	1	1	1	1	1	1	77	1	1	1	1	1	
176	1	1	1	1	1	1	78	1	1	1	1	1	
177	1	1	1	1	1	1	79	1	1	1	1	1	
178	1	1	1	1	1	1	80	1	1	1	1	1	
179	1	1	1	1	1	1	81	1	1	1	1	1	
180	1	1	1	1	1	1	82	1	1	1	1	1	
181	1	1	1	1	1	1	83	1	1	1	1	1	
182	1	1	1	1	1	1	84	1	1	1	1	1	
183	1	1	1	1	1	1	85	1	1	1	1	1	
184	1	1	1	1	1	1	86	1	1	1	1	1	
185	1	1	1	1	1	1	87	1	1	1	1	1	
186	1	1	1	1	1	1	88	1	1	1	1	1	
187	1	1	1	1	1	1	89	1	1	1	1	1	
188	1	1	1	1	1	1	90	1	1	1	1	1	
189	1	1	1	1	1	1	91	1	1	1	1	1	
190	1	1	1	1	1	1	92	1	1	1	1	1	
191	1	1	1	1	1	1	93	1	1	1	1	1	
192	1	1	1	1	1	1	94	1	1	1	1	1	
193	1	1	1	1	1	1	95	1	1	1	1	1	
194	1	1	1	1	1	1	96	1	1	1	1	1	
195	1	1	1	1	1	1	97	1	1	1	1	1	
196	1	1	1	1	1	1	98	1	1	1	1	1	
197	1	1	1	1	1	1	99	1	1	1	1	1	
198	1	1	1	1	1	1	100	1	1	1	1	1	

Jan		Jun		Apr		Sept	
Actual Rainfall	% of Normal	Normal Rainfall	Actual Rainfall	% of Normal	Normal Rainfall	% of Normal	Normal Rainfall
148.3	120.2	153.4	163.1	128.5	126.1	128.5	162.0
87.9	70.8	153.4	171.6	111.5	126.1	161.3	146.3
91.5	73.5	153.4	169.9	161.2	126.1	172.8	137
138.8	111.8	153.4	216.6	141.4	120.1	174.1	115.1
80.1	64.9	153.4	112.6	73.7	126.1	160.7	162.0
122.1	98.3	153.4	162.5	110	126.1	172	136.4
82.2	65.7	153.4	205.2	136.8	126.1	121.3	104.5
169.0	139.0	153.4	199	129.7	126.1	278	160.0
72.6	58.5	153.4	167.1	128.5	126.1	210.3	138.8
70.2	56.1	153.4	294.1	146.1	126.1	168.2	105
92.5	74.7	153.4	200.5	162.0	126.1	156.7	123.7
55.9	39.0	153.4	161.9	129.7	126.1	95.1	76.2
938	80.5	153.4	166.3	128	126.1	177.1	140.4
112	66	141.4	205	218.5	101.5	224.4	214.5
167.8	168.1	141.4	216.2	226.7	164.5	207.3	166.7
134.3	144.1	141.4	246.4	170	101.5	167.2	168.5
78.5	62.8	141.4	176.7	120.1	104.5	155	149.1
73.5	62.2	141.4	179.7	127.1	101.5	155	149.1
69.4	56	141.4	440.0	316.1	104.5	140.2	142.5
169.2	129.3	141.4	266.7	187.9	101.5	224.5	135.3
122.7	12.7	141.4	526.6	374.5	104.5	250.1	234.7
140.9	119.7	141.4	118.9	247	104.5	278.1	265.9
140.1	119	141.4	306.8	216.8	101.5	166	161.7
121.5	163.3	141.4	319.6	228	104.5	209.4	200.2
137.8	104.7	223.8	164.9	64.7	173.6	188.9	108.6
219.9	107.4	223.8	139.3	69.1	173.6	148.4	64.2
137.7	104.8	223.8	167.9	70.6	173.6	163.6	80.5
105.1	50	223.8	163	38.1	173.6	167	59.7
100.8	75.7	223.8	107.2	47.9	173.6	118	63
167.1	142.4	223.8	138.5	48.9	173.6	160.8	59.9
219.3	167.4	223.8	156.8	70.1	173.6	135.2	75
168.2	120.4	223.8	127.5	57	173.6	134.8	77.7
100.3	91.5	162.1	161.7	98.9	133.5	165.9	125.2
62.3	55.2	162.1	128.4	78	132.0	141.5	112
36.5	33.3	162.1	177	109.2	132.8	162.7	83.1
70.4	32.4	162.1	124.3	79.7	122.9	127.7	101.5
40.8	36.1	162.1	110.7	68.3	132.8	244.8	71.4
67.4	77.4	162.1	121.3	74.9	132.0	116.7	87.1
70.8	62.7	162.1	125.1	77.2	132.9	123	92.6
20	52.4	162.1	123.6	76.2	132.9	121.3	91.3
56.5	50	162.1	163.9	94.9	132.0	150.7	113
104.6	52.6	162.1	124.5	85	132.9	147	71.3
73.3	44.9	162.1	136.1	84	132.0	129.6	93.3
						</	

❖ नदी काठाच्या / नदी परिसरातील उद्योग निहाय व गाव निहाय नाव

[illegible]

Bhat River Pollution Level Village Wise gm/l :

- Wadel U/S - 457
- Wadel D/S - 441
- Dhandane / Tisgaon- 480
- Devbhane near lake- 372
- Devbhane D/S - 450
- Kapadane D/S - 1632
- Dhanur U/S - 932
- Dhanur D/S - 691
- Sonwad Dam -472
- Dongargaon near Mandal Bridge- 494
- Panzara River Near Mandal Village

TDS in Water (measured in PPM)	Suitability for Drinking Water
Between 50-150	Excellent for drinking
150-250	Good
250-300	Fair
300-500	Poor, not good for drinking

Level of TDS (milligrams per litre)	Rating
Less than 300	Excellent
300 - 600	Good
600 - 900	Fair
900 - 1,200	Poor
Above 1,200	Unacceptable

❖ नदी खोरे पीक पेरणी आणि क्षेत्र अहवाल

सिद्धांत जलियाँ नदी (अर्धमासी) पुस्तक
दिनांक 20/11/2022

उपसर्गादिना (प्रागुक्तं लक्षणेन, भूते न्या
न्यसिद्धिना प्रमत्तं भवति न्यायं यथा न्यायं न्यायं न्यायं
न्यायं न्यायं न्यायं न्यायं न्यायं न्यायं न्यायं न्यायं

नियम :- एकाचवेळी एकूण सव्विसाहून अधिक वेळा खेळण्यास या मालिकेत प्रतिबंधित आहे.
मात्र नवीन नियम आहेत.

1987 - 2007

सिद्धि लक्ष्मी विभवदायक इत्येतत् प्रमुखा मन्त्रिणां मन्त्रित्वं तत्र अस्ति यः अन्ति
सर्वोत्तमोऽस्ति । अतः सर्वे यथा सुष्ठु नृपतिः सर्वान् लोकान् प्रवृत्तः स्यात् ।

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

7-2013

स्वातंत्र्याचा अमृत मः सर्व अंतर्गत घला जाणुया नदी या अभियानांतर्गत तानुक्त्याची माहिती

[illegible][illegible]

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी खोरे क्षेत्रातील मोजे व्हाण्या पिक पेरणी पध्दतीचा अहवाल										शेतीक्षेत्र क्षेत्र	894.00	वटिलक्षेत्र क्षेत्र	499.00									
अ क्र	साल	खरीप										रब्बी				उन्हाळी				बहुवार्षिक		
		तृणधान्य	क्षेत्र हे.	कडधान्य	क्षेत्र हे.	नागडी पिके	क्षेत्र हे.	गळीतधान्य	क्षेत्र हे.	भाजीपाला	क्षेत्र हे.	तृणधान्य	क्षेत्र हे.	कडधान्य	क्षेत्र हे.	तृणधान्य	क्षेत्र हे.	भाजीपाला	क्षेत्र हे.	फळबाग	क्षेत्र हे.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
		मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	आंतर पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.							
1	1980 ते 1990	ज्वारी	184	कुळीद	3	कापूस (वाय 1)	124	भुईमूग	18	मिरची	5	गहू	14	हरभरा	67	-					फळबाग	क्षेत्र हे.
		बाजरी	91	मऊ	4			लीळ	6	कांदा	16	रजवारी	27									
				तुर	2																	
				मूग	5																	
				उडीद	4																	
				चवळी	2																	
		एकूण	275		20		124		22		22		41		67		0		0		0	
2	1990 ते 2000	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	आंतर पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.		क्षेत्र हे.		क्षेत्र हे.	फळबाग	क्षेत्र हे.	
		कापूस (वाय 1)	98	मुळीद	3	ज्वारी	135	भुईमूग	23	मिरची	12	गहू	36	हरभरा	78	-			मिरची	4	बोर	2
				मऊ	3	बाजरी	101	लीळ	5	कांदा	23	रजवारी	32					कांदा	12	सिताफळ	4	
		कापूस (संवरीत)	21	तुर	4	मका	8	सुर्यफूल	2											पेठ	3	
				मूग	5															मोवा	2	
				उडीद	8															मिर्च	1	
				चवळी	2																	
		एकूण	117		27		247		30		35		68		78		0		16		12	
3	2001 ते 2010	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	आंतर पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.		क्षेत्र हे.		क्षेत्र हे.	फळबाग	क्षेत्र हे.	
		कापूस (संवरीत)	113	मऊ	4	ज्वारी	54	भुईमूग	25	मिरची	12	गहू	43	हरभरा	89					0		
				तुर	6	बाजरी	50	सुर्यफूल	2	कांदा	23	रजवारी	21					बाजरी	0	मोवा	0	
		कापूस (संवरीत)	37	मूग	11	मका	15	सोयाबीज	10	काकडी	4							भुईमूग	10	पालक	1	
				उडीद	8															सिताफळ	6	
				चवळी	2					वांगी	5							वांगी		पेठ	4	
										मोवा	0									मिर्च	2	
		एकूण	150		31		168		38		44		64		89		10		0		0	
4	2011 ते 2020	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	आंतर पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.	मुख्य पिक	क्षेत्र हे.	दुसऱ्या पिक	क्षेत्र हे.		क्षेत्र हे.		क्षेत्र हे.	फळबाग	क्षेत्र हे.	
		कापूस (संवरीत)	188	तुर	5	ज्वारी	47	भुईमूग	12	कांदा	34	गहू	45	हरभरा	104					0		
				मूग	14	बाजरी	42	सुर्यफूल	6	मिरची	12	रजवारी	17					बाजरी	0	कांदा	14	
				उडीद	10	मका	38	सोयाबीज	17	वांगी	5							भुईमूग	8	पालक	1	
				मिश्र पिक	6					मोवा	2									मोवा	0	
																		वांगी	7	सिताफळ	5	
		एकूण	188		35		127		29		56		65		104		8		22		पेठ	2
																				मिर्च	4	
																					16	

71

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ पाझर तलाव / साठवण तलाव नावे

(12)

जा.क.पुलिस / विभाग / (58)
जिल्हा जलसंधारण अधिकारी
वि.प. (ल.पा.) मुळे
दिनांक: 21/12/2022

प्रति
श्री. उपवनसंरक्षक (प्र.)
मुळे तलावनाम मुळे

विषय: "स्वातंत्र्याचा अभूत भरोसा" अंतर्गत नवीन नाणुमाती
वा अभियानासाठी जि.क.पु.सी.स.सि.सी. स्वतंत्र कठिनाती

संदर्भ: माणिकोळे पत्र क्र. 3/संकीर्ण/वर-Abhiyan/263/0/2
- 02 मुळे दि. 02/12/2022

उपरोक्त लेखीत विधानान्वये तलाव
कारण येते की, विधानातून विधानातून
भात नदीच्या पाणपोट क्षेत्रातून समाविष्ट आता - स्वतंत्र
स्वातंत्र्याचा अभूत भरोसा असे पूर्ण झालेला आहे.

अ.क. आचार्य नांव - क.पु.सी.स.सि.सी.
1) मोजे मोजे - 1) पाझरतलाव येथे क्र. 3
- 2) पाझरतलाव येथे क्र. 2.
2) मोजे निवडाव - 3) पाझरतलाव निवडाव क्र. 3
4) पाझरतलाव निवडाव क्र. 2

जिल्हा जलसंधारण अधिकारी
जिल्हा परिषद, (ल.पा.) मुळे

(13)

राज्य सरकार

जिल्हा जलसंधारण अधिकारी
पु. व जलसंधारण विभाग, मुळे
विधान सभेसाठी मुळे, मुळे
22/12/2022

E-Mail ID: m.mits.dhu@gmail.com
Phone No. 0254551 - 2545513
Fax No. 0254551 - 2545513

जा.क.पु.सी.स.सि.सी. 3/संकीर्ण/वर-Abhiyan/263/0/2
दिनांक: 21/12/2022

प्रति,
श्री. उपवनसंरक्षक (प्र.) मुळे
जलसंधारण, मुळे तलाव
"स्वातंत्र्याचा अभूत भरोसा" अंतर्गत
नवीन नाणुमाती अभियान
संदर्भ: माणिकोळे पत्र क्र. 3/संकीर्ण/वर-Abhiyan/263/0/2

विषय: "स्वातंत्र्याचा अभूत भरोसा" अंतर्गत नवीन नाणुमाती वा
अभियानासाठी जि.क.पु.सी.स.सि.सी. स्वतंत्र कठिनाती

संदर्भ: 1) आचार्य नाणुमाती पत्र क्र. 3/संकीर्ण/वर-Abhiyan/263/0/2-02 दि. 02/12/2022
2) उपनिर्देशावली जलसंधारण अधिकारी,
पु. व जलसंधारण विभाग, मुळे यांचे पत्र क्र. मा.क.प.पा./583/2022 मु. व जलसंधारण विभाग, मुळे दि. 1/12/2022.

उपरोक्त विधानान्वये "स्वातंत्र्याचा अभूत भरोसा" अंतर्गत नवीन नाणुमाती वा
अभियानासाठी जि.क.पु.सी.स.सि.सी. स्वतंत्र कठिनाती असे पूर्ण झालेला आहे.
या निमित्ताने संदर्भ क्र. 3) अन्वये या विधानातून भात नदी पु. व जलसंधारण विभाग, मुळे कार्यालयीन आहे.

क्र.	योजनाचे नाव	गाव	तलाव	जिल्हा	वाढवण समतल दलदली
1	कोकट विधान सभेसाठी कायदा	कायदा	मुळे	पुणे	0.040
2	कोकट विधान सभेसाठी कायदा 1	कायदा	मुळे	पुणे	0.003
3	कोकट विधान सभेसाठी कायदा 2	कायदा	मुळे	पुणे	0.003
एकूण			3 कायदा		0.05

हे शासना मंडळी व कार्यालयीन विभाग यावर.

Ruo-
जिल्हा जलसंधारण अधिकारी
पु. व जलसंधारण विभाग,
मुळे

जा.क.पु.सी.स.सि.सी. 3/संकीर्ण/वर-Abhiyan/263/0/2
दिनांक: 21/12/2022

2072

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ नदीवरील प्रकल्प

6

प्रकल्पाचे नांव:- सोनवद मध्यम प्रकल्प
ता.शिंदखेडा जि.धुळे
ठळक वैशिष्ट्ये

1	नदीचे/नाल्याचे नाव	गूळ नासा
2	गाव	वींगरगाव
3	तालुका	शिंदखेडा
4	पाणलोटचे क्षेत्र	128.00 चौ.किमी.
5	बुडणारे क्षेत्र	467.30 हेक्टर
6	75% विश्वासार्ह जलनिष्पत्ती	- दलघमी
7	60% विश्वासार्ह जलनिष्पत्ती	-
8	50% विश्वासार्ह जलनिष्पत्ती	25.70 दलघमी
9	पाण्याचा नियोजित वापर	22.15 दलघमी
10	पाण्याचा साठा	17.52 दलघमी
11	उपयुक्त साठा	14.36 दलघमी
12	धरणाचा प्रकार	मातीचे धरण
13	धरणाची लांबी	4012 मीटर
14	धरणाची कमाल उंची	21.40 मीटर
15	जलोत्सारिणी प्रकार	द्वार सहित ओगी प्रकार
16	अभिकल्पित विसंगी	10417 घ.मी.प्र.से.
17	कालव्याची लांबी	7.60 कि.मी.
18	लाभक्षेत्र	3452.00 हेक्टर
19	सिंचन क्षेत्र	2147 हेक्टर
20	प्रकल्पाचा परित्यक्त	रु.2466 लक्ष
21	प्रत्येक द.ल.घ.मी. वर खर्च	रु.171727/-
22	सिंचनाखालील प्रत्येक हेक्टरी खर्च	रु.11485
23	लाभक्षेत्र गुणोत्तर	1.28
24	लाभ होणारा तालुका	शिंदखेडा
25	काम पूर्ण झाल्याचे वर्ष	1998

7

प्रकल्पाचे नांव:- देवभाने लघु प्रकल्प
ता.धुळे जि.धुळे
ठळक वैशिष्ट्ये

1	नदीचे/नाल्याचे नाव	भात नदी
2	गाव	देवभाने
3	तालुका	धुळे
4	पाणलोटचे क्षेत्र	45.32 चौ.किमी
5	बुडणारे क्षेत्र	88.80 हेक्टर
6	75% विश्वासार्ह जलनिष्पत्ती	-
7	60% विश्वासार्ह जलनिष्पत्ती	-
8	50% विश्वासार्ह जलनिष्पत्ती	3.14 दलघमी
9	पाण्याचा नियोजित वापर	2.33 दलघमी
10	पाण्याचा साठा	3.13 दलघमी
11	उपयुक्त साठा	2.84 दलघमी
12	धरणाचा प्रकार	मातीचे धरण
13	धरणाची लांबी	1130 मीटर
14	धरणाची कमाल उंची	16.46 मीटर
15	जलोत्सारिणी प्रकार	चॅनल
16	अभिकल्पित विसंगी	-
17	कालव्याची लांबी	3.00 कि.मी.
18	लाभक्षेत्र	499 हेक्टर
19	सिंचन क्षेत्र	495 हेक्टर
20	प्रकल्पाचा परित्यक्त	रु.24.95 लक्ष
21	प्रत्येक द.ल.घ.मी. वर खर्च	रु.9,56,230/-
22	सिंचनाखालील प्रत्येक हेक्टरी खर्च	-
23	लाभक्षेत्र गुणोत्तर	1.14
24	लाभ होणारा तालुका	धुळे
25	काम पूर्ण झाल्याचे वर्ष	1975

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ नदीवरील प्रकल्प

पुढे पाहण्याचे विभाग पुढे
देवगाने न.प्र.चा पाणीसठा अडथळा

प्रकल्पाचे नाव

वर्ष	15 ऑक्टोबरचा पाणीसठा	दरमिदारी
1998	8.75	67.34
1999	8.89	74.05
2000	9.02	72.23
2001	9.36	75.09
2002	8.80	75.45
2003	13.16	91.59
2004	13.97	97.29
2005	13.98	96.66
2006	14.56	100.00
2007	14.86	100.00
2008	15.02	96.74
2009	5.59	83.71
2010	14.36	100.00
2011	12.25	89.21
2012	2.83	39.71
2013	11.96	100.00
2014	9.57	74.88
2015	6.41	50.8
2016	7.53	60.17
2017	8.83	68.9
2018	9.83	76.9
2019	18.35	100.00
2020	13.09	97.05
2021	11.79	92.92
2022	12.99	96.18

देवगाने न.प्र.

पुढे पाहण्याचे विभाग पुढे
देवगाने न.प्र.चा पाणीसठा अडथळा

प्रकल्पाचे नाव

वर्ष	15 ऑक्टोबरचा पाणीसठा	दरमिदारी
1998	5.81	61.99
1999	6.71	74.32
2000	6.52	77.81
2001	6.29	79.63
2002	6.52	83.96
2003	1.78	58.27
2004	1.23	42.42
2005	0.85	0.00
2006	1.87	51.31
2007	1.74	55.69
2008	0.85	0.00
2009	0.85	0.00
2010	1.73	55.78
2011	1.22	41.76
2012	1.63	55.27
2013	1.62	52.33
2014	1.15	37.67
2015	0.88	2.78
2016	0.90	0.00
2017	0.83	31.83
2018	0.90	30.36
2019	1.83	62.16
2020	1.53	62.18
2021	1.67	53.32
2022	1.83	62.32

देवगाने न.प्र.

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ नदीवरील मत्स्य व्यवसाय

महाराष्ट्र सहकार
सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय (ता.) पुणे
घांते कार्यालय,
प्लॉट नं. ६१ कनेट नगर, खांदल विप्र भवन समीप, पुणे - ४११००१
कार्यालय दुरध्वनी क्र. : ०२५६२-२३४७२२ E-Mail ID : dhaatfisheries@gmail.com

अ.क्र.स.आमपु/ता/१५१२/२०२२ दिनांक : ०९/१२/२०२२

प्रति,
 मा. उपवनसंरक्षक (प्र) पुणे वन विभाग,
 पुणे.

विषय : "रवातल्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत चला जाणुया नदीला या अभियानासाठी
 जिन्हासरीन् सजिती स्थापन बाबत.
 संदर्भ : आपल्या कार्यालयाचे पत्र अ.क्र.अ.संविगी/नदीर अभियान/२६५७/२०२२-२३
 दि.०९/१२/२०२२

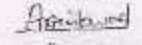
महोदय,

उपरोक्त विषयास अनुसरून घिटीत करण्यात येते की, "रवातल्याचा अमृत महोत्सव" अंतर्गत
 चला जाणुया नदीला या अभियानासाठी पुणे जिल्ह्यातील भात नदीची निवड करण्यात आलेली आहे
 तरी नदीवरील मत्स्यव्यवसाय या बाबतची माहिती खालील प्रमाणे देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	नदीच्या काठावरील गावाचे नांव	नदीवरील मत्स्यव्यवसाय
१.	बसेल (उमगा)	नका
२.	विमगाव	नका
३.	डहाण	नका
४.	देवधाने	सदर भात नदीवर देवधाने गावाजवळ "देवधाने पाटबोवारे तलाव" आहे. सदर तलावाचे जलक्षेत्र ६७ हे. असून इष्टतम मत्स्य बांधकाली संरचना समता १.४७ तसे एवढी आहे. सदर तलावावर जय भोई मंडळीद्वारे सहाकारी संस्था मध्ये. देवधाने ता. नि. पुणे हे संस्था बांधणीकृत असून सदर संस्थेद्वारे मासेमारी व्यवसाय सुरूवाला जातो. देवधाने तलावामध्ये कटला, रोहू, मृगळ, गवत्या, चंदेरा, पावदा, डोकीण, सिगाळा, डेवडा इ. प्रकारचे मासे आढळतात.
५.	कापराणे	नका

७ DEC २०२२

६.	पनूर	नका
७.	लोवकुटे	नका
८.	डिंगिराव	सदर भात नदीवर डिंगिराव गावाजवळ पाटबोवारे तलाव आहे. सदर तलावाचे जलक्षेत्र २३७ हे. असून इष्टतम मत्स्य बांधकाली संरचना समता ३.३८ तसे एवढी आहे. सदर तलावाचा ठेका काळीकरांची मंडळीद्वारे सहाकारी संस्था मध्ये. डिंगिराव ता. नि. पुणे या संस्थेकडे आहे. सदर संस्थेद्वारे मासेमारी व्यवसाय सुरूवाला जातो असून सदर तलावात कटला, रोहू, मृगळ, गवत्या, चंदेरा, पावदा, डोकीण, डेवडा इ. प्रकारचे मासे प्रजाती आढळून येतात.

आपला,

 (श. दि. गायकवाड)
 सहाय्यक मत्स्यव्यवसाय विभाग अधिकारी
 सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय (ता.),
 पुणे कार्यालय.

❖ भूजल अहवाल पाणलोट निहाय

वरिष्ठ भूवैज्ञानिक
भूतल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा, वृहत्
 (एन.पी.आर. २०१४-१५) (२०१५-१६)
 कार्यालय (क) - २०१, कालीय वसिनी, नवमो मार्ग, लखनऊ - २२०००१
 फ़ोन : २२२२२२२२
 ईमेल : geoinfo@bgsr.org
 पत्रा. भूवैज्ञानिक सर्वेक्षण, भारत सरकार, नई दिल्ली - ११००५५

प्रति,
श्री. वल्लभराव (प्र.)
पुर्वे वनविभाग, पुणे,
राज्यसेवा मंत्रालय, भारत,
लेखन बोर्ड, पुणे, 411 001

[illegible]

महोदय

उपरोक्त अतिरिक्त विवरणों पर आधारित कक्षा समूह वितरण के अंतिम भाग में यथुदा संकेतों का औपचारिकतापूर्वक अधिसूचना द्वारा सूचना प्रेषित और प्रेषित किया, यह वा. क. अधिनियम के तहत कक्षा समूहों (प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक) के अंतर्गत।
आपका धन्यवाद प्रेषित है।

स्वतन्त्र - वर्गीकृत्यारण

डा. अमरेंद्र कुमार,
मुख्य निर्देशक
एनएसईआर
एनएसईआर

64 DEC 2022

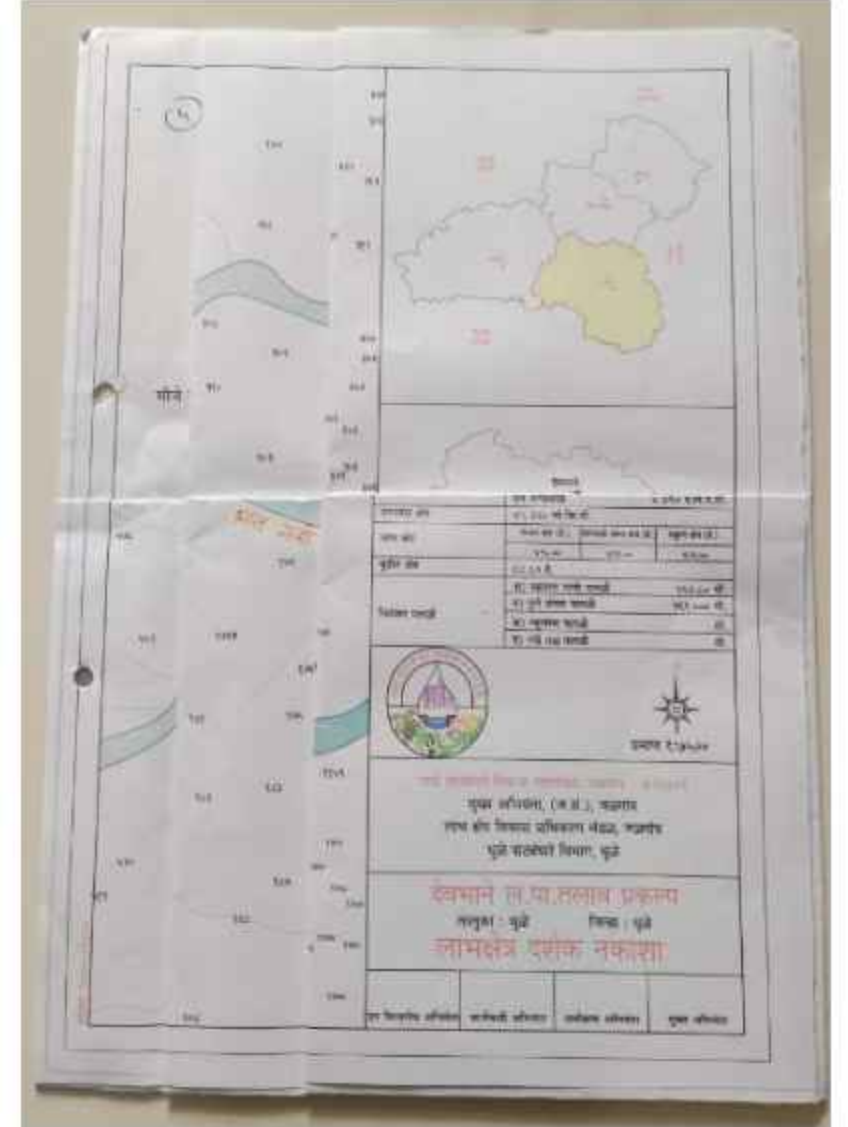
3522
 921222

[illegible]

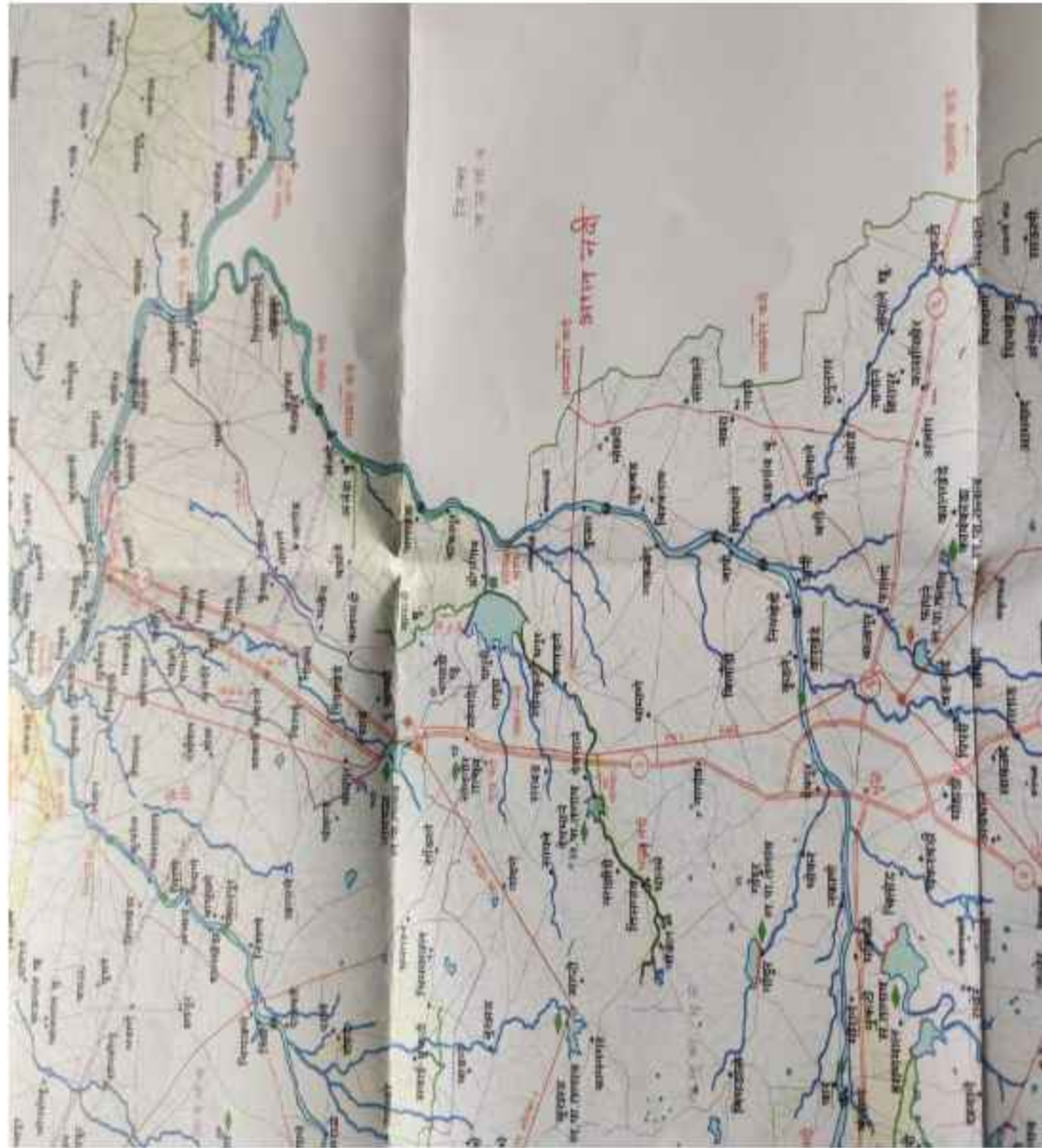
Senior Geologist
Ground water Surveys & Dev. Agency
Dhule

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ नद्यांचे नकाशे (टोपोशीट)

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

६)

१) भारत स्वतंत्र
राष्ट्र, जल
पारान्तेर क्षेत्र
आसपास, विस्तारित

२) न्याय क्षेत्र

पूर्व मध्य भारत पश्चिम बंगाल लघु क्षेत्र
विस्तारित

३) काशीपुर

४) रायपुर

५) राय

६) राय

उप विभाग

राय

रायपुर

रायपुर

राय

विभाग

रायपुर

निल

राय

मंडल

विभाग

राय

राय

७) लोहमार्ग

८) विभाग

९) काशीपुर

१०) किला

११) मंडल

१२) रायपुर

१३) रायपुर

१४) रायपुर

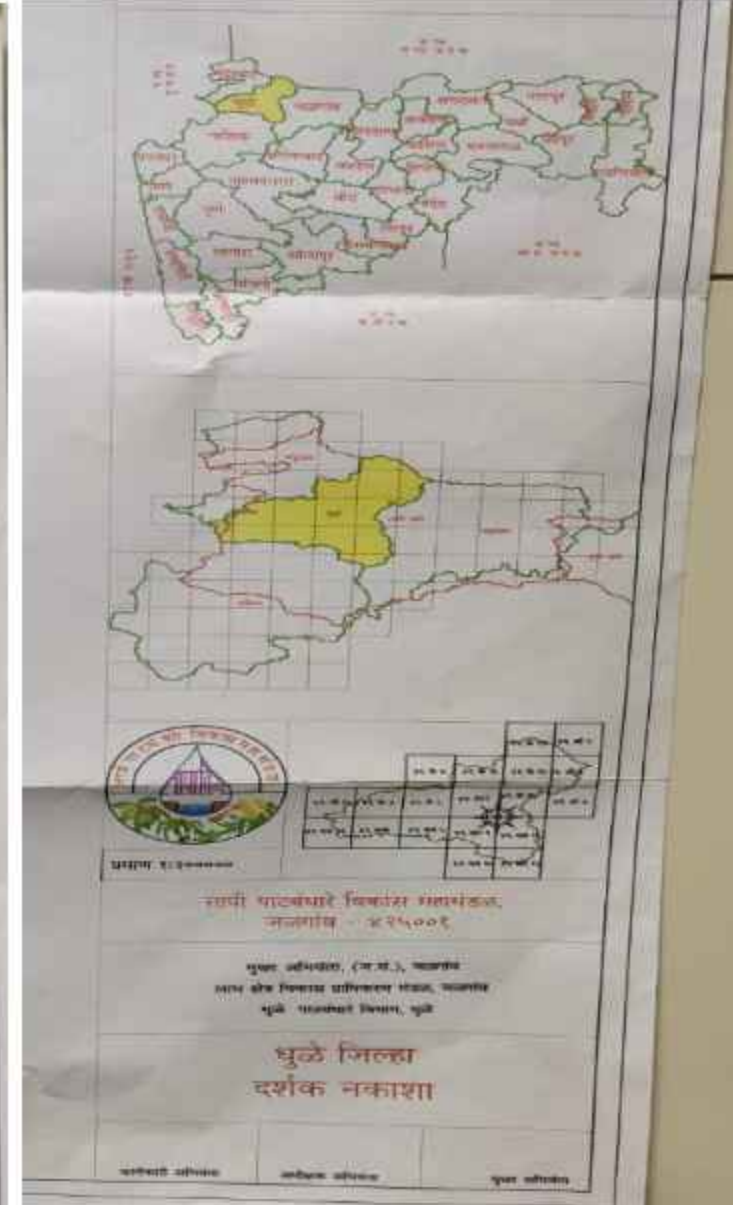
१५) रायपुर

१६) रायपुर

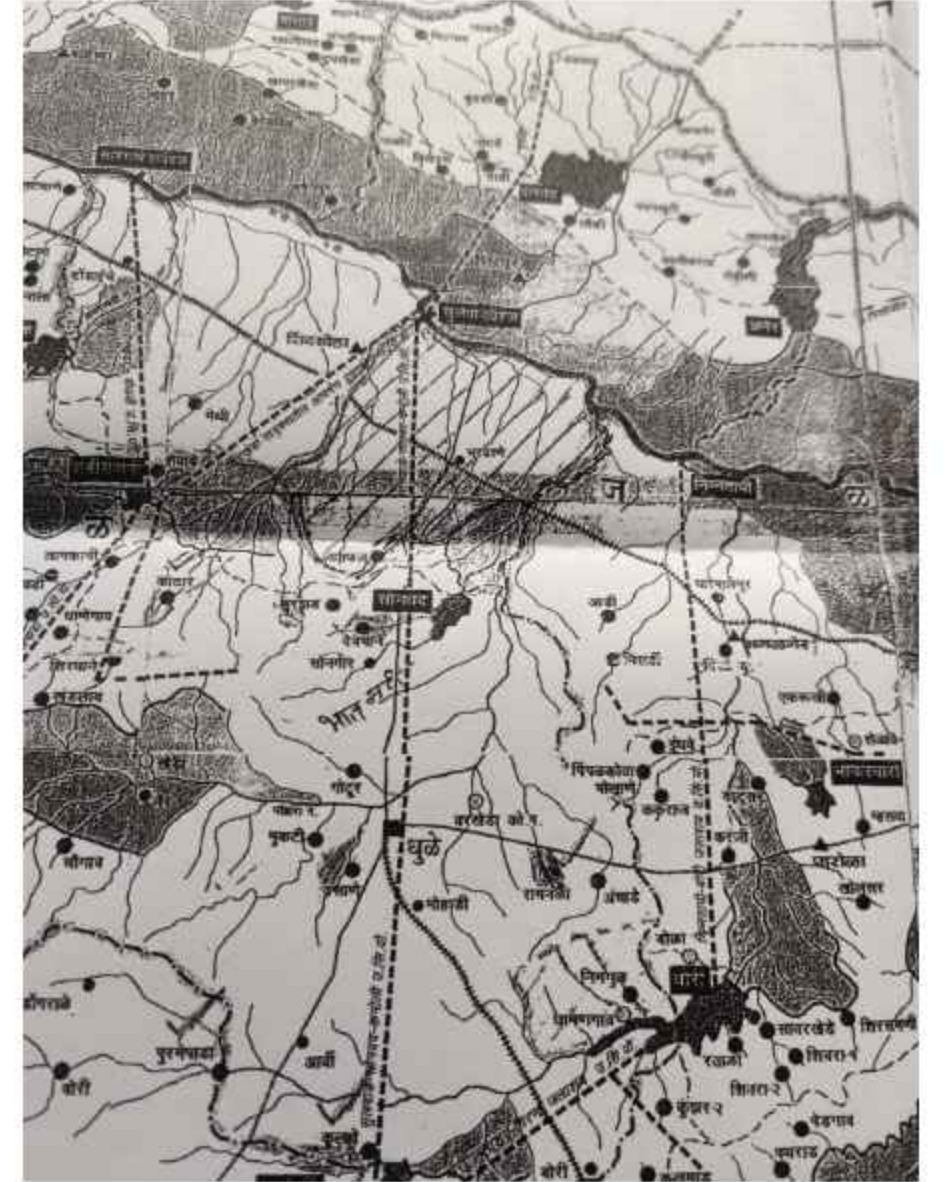
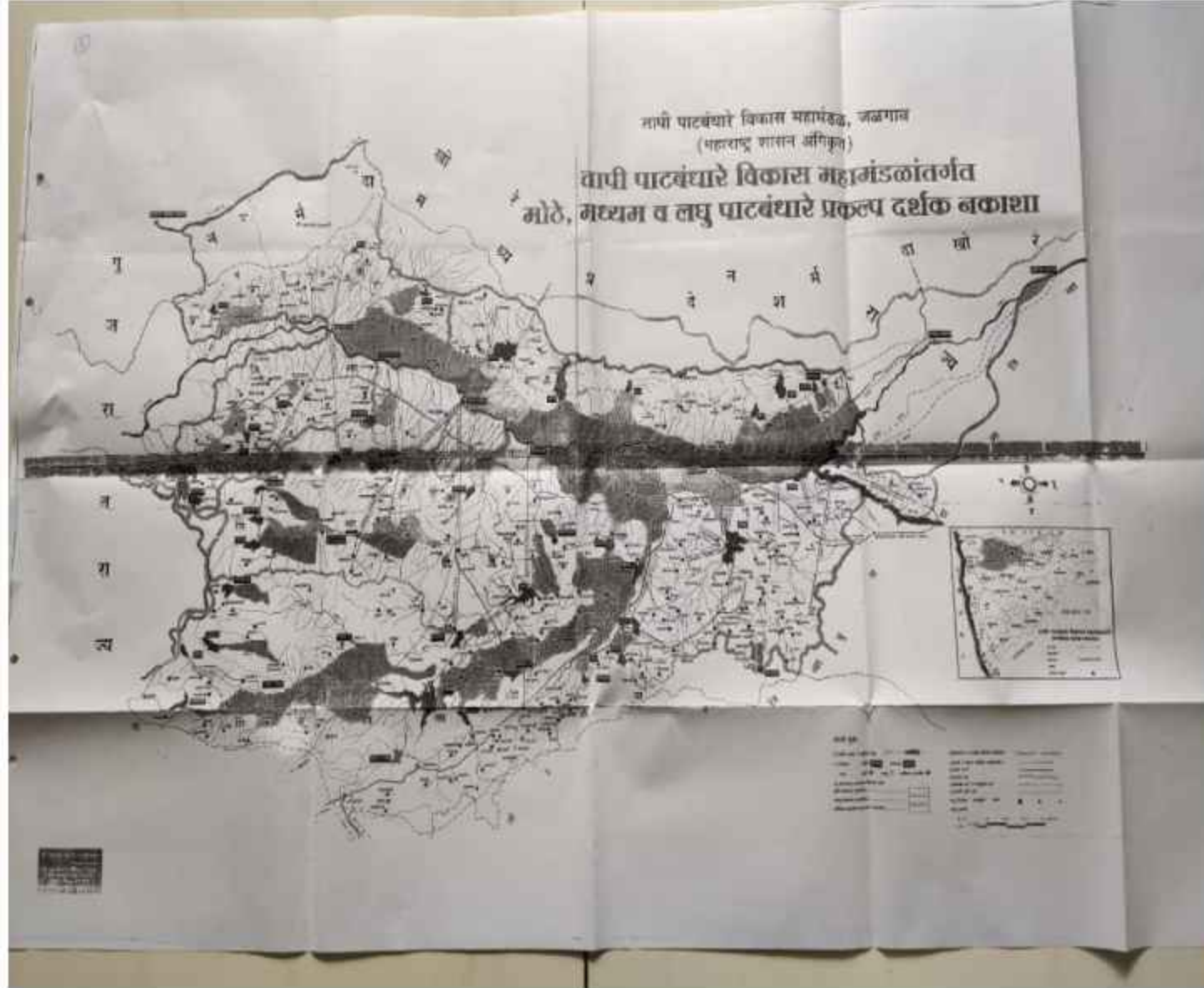
१७) रायपुर

१८) रायपुर

प्रकार	राय	मध्य	उत्तर राय	राय	राय प.प.प. राय	उ.मि.प.
राय	+	+	+	+	+	+
मध्य राय	+	+	+	+	+	+
पश्चिम बंगाल	+	+	+	+	+	+
उत्तराखण्ड राय	+	+	+	+	+	+
अन्तर्गत राय	+	+	+	+	+	+

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ पर्यटन स्थळे, धार्मिक स्थळे / नदी काठचे

जिल्हा परिषद, तुळें
(ग्राम पंचायत विभाग)

E-mail id: ceo.vpzpdhule@gmail.com दुरध्वनी क्रमांक-०२५६२-२८६४०९

ला.क्र.निपत्र/का.प./DVDF/२०२२/२०२२ तुळें दिनांक २५/१२/२०२२

प्रति,
उपसरपंच,
ग्राम पंचायत, तुळें.

विषय- "वसावाच आता आलेख" अंतर्गत वसावाच आलेख" या अधिनियमाची
मिळवणी करून घ्याव्यात असे कळते यामुळे.

संदर्भ- आलेख/२०२२ या नावाचे अधिनियम No. 26/2022, 9/11/2022

जिल्हा परिषद, तुळेंच्या "वसावाच आलेख" अंतर्गत वसावाच आलेख" या अधिनियमाची यादी या नदीची नोंद करणेसाठी यादीत नोंद घ्याव्यात असे कळते यामुळे. यादीत नोंद घ्याव्यात असे कळते यामुळे.

क्र.सं.	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
१	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
२	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
३	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
४	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
५	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
६	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
७	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
८	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
९	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख
१०	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख	वसावाच आलेख

ग्राम पंचायत, तुळें
उपसरपंच, तुळें (का.प.)
जिल्हा परिषद, तुळें

19 DEC 2022

❖ मल जल निस्सारणाची माहिती

जिह्वा पण्ये न स्वच्छता मित्रान नमः
जिह्वा परिषद मुंबे

Office Address: 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890,

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

❖ BMC (Biodiversity Management Committee) स्थापित झालेल्या ग्राम पंचायती

[illegible]

भात नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण

सारांश :

- ❖ तापी खोरे सोबत जर का संपूर्ण महाराष्ट्र सुजलाम सुफलाम करायचे असेल तर दोन गोष्टी वर लक्ष केंद्रित होणे गरजेचे आणि दोन्ही पण एकमेकांना पूरक, आवश्यक आहेत आणि त्यात एक केली आणि दुसरी केली नाही हे सुद्धा चालणार नाही तरच आपल्याला नेहमी भेडसावणाऱ्या पाणी प्रश्न पासून कायम स्वरूपी मुक्ती भेटेल. पहिली गोष्ट म्हणजे आपल्या हिश्याचं पश्चिम वाहिनी नद्यांचं समुद्रात वाहून जाणारे पाणी समन्यायी अडवून व वळवून उत्तर महाराष्ट्रात पूर्व वाहिनी नदी पात्रात आणणे, प्रलंबित सर्व नद्यांवरील प्रकल्प साठी पाठ पुरवठा आणि दुसरी गोष्ट म्हणजे लहान लहान नदी, खोरे, गाव व शहर पातळी वर सूक्ष्म पाणलोट क्षेत्र , विहीर, तलाव, भूजल पातळी वाढी व विकासा साठी प्रयत्न.
- ❖ भारतीय संस्कृती हि पंचमहाभूतांना म्हणजेच जल, वायू, आकाश, पृथ्वी व अग्नी यांना महत्व देणारी संस्कृती आहे तेव्हा ह्या संस्कृतीचे जतन करत तापी खोरे मधील पाणी साठ्याचे संचय , समन्यायी सिंचन, सुरक्षितता व जल साक्षरतेचा प्रचार व प्रसार करणे आवश्यक आहे.
- ❖ गाव तेथे जल समिती
- ❖ लोकसहभाग वृद्धिगत करणे
- ❖ शासकीय योजना माहिती - जसं अटल भूजल योजना, जल जीवन मिशन
- ❖ तांत्रिक दृष्ट्या परिपूर्ण आदर्श जल आराखडा निर्मिती
- ❖ ९ वी व १० वी शालेय शिक्षणात असलेला जलसुरक्षा अभ्यासक्रम क्रम द्वारे नवीन पिढीच्या मनात पाण्याचे महत्व वृद्धिगत करणे
- ❖ चला जाणूया नदीला अभियान - नदी पुनर्बाधणी, पुनर्जीवन आणि सुशोभीकरण
- ❖ कापडणे गाव व परिसर - कृषी विज्ञान केंद्र निर्मिती
- ❖ शेती आधारित गाव पातळीवर उद्योग, रोजगार व भाजीपाला जागतिक दर्जा केंद्र निर्मिती
- ❖ पाणी - वंश, धर्म, जात, पक्ष, पद नसून एक जीवन आहे. शेतात, छतावर व परिसरात पडणारे पाणी आप आपल्या परीने तांत्रिक दृष्ट्या संचय करून समन्याई सिंचन केल्यास, गाव व देश समृद्ध होईल."

Information

Design

Design
Validation

Implementation

Results

Sustenance

Continue Under Progress

**“सुदृढ उद्योग, सुदृढ कृषी व
सुदृढ मानव जात साठी सुदृढ
नदी प्रणालीची गरज ”**

- ❖ जल संस्कृती
- ❖ जल साक्षरता
- ❖ जल संचय
- ❖ जल सिंचन
- ❖ जल सुरक्षितता / बचत

 ध्यास धरा रे जलयुक्तीचे !
शेत करा रे विठोबारायांचे !!

!! धन्यवाद !!

आभार : पब्लिक डोमेन,
न्युज पेपर, एक्सपर्ट अँड
बुक्स.....

